

*Četba dobré knihy je ustavičný dialog,
při kterém nás kniha oslovuje a naše
duše odpovídá.*

André Maurois

Ilustrace

Ilustrace (z lat. *illustrare* = vysvětlovat, angl. a fr. *illustration*, něm. *Illustration*) je pojem z oblasti užité grafiky zavedený krátce před polovinou 19. století. V širším slova smyslu postihuje kompletní výtvarnou složku tištěného díla, tedy i dekor. Častěji se však vztahuje jen k doprovodnému obrazu. Vazba mezi ním a tištěným textem je totiž mnohem explicitnější, nežli pozorujeme u bezpříznakového dekoru, poněvadž obraz textové sdělení dotváří i pozvedává. Dle žánru, způsobu provedení a čtenářské orientace rozeznáváme dva typy ilustrací. Prvním typem je ilustrace krásné literatury (čili ilustrace asociativní), která poukazuje k něčemu v textu a literární dílo umocňuje výtvarným zážitkem. Ke knižní předloze vytváří volnou výtvarnou paralelu, anebo je s ní díky vyprávěcímu (dějovému) potenciálu spjata těsně. S ohledem na tyto znaky bývá někdy nepřesně označována též jako ilustrace knižní (literární). Naproti tomu vědecká (neboli nauková, odborná) ilustrace se vyznačuje popisnou názorností a poukazuje k objektu existujícímu reálně mimo text. Proto se nemusí opírat o aktuální umělecký názor a nemá ani estetickou (dekorativní) funkci. Je-li tento rozměr přítomen, pak jen bezděčně. Na velikosti knihy tento druhý typ ilustrace nezávisí a může mít i formu velkoplošné rozkládací přílohy.

Ilustrace spolu s dekorem a tiskovým písmem tvoří standardní prvek knižní i neknižní typografie. Tvůrčí prostor tiskárny přitom primárně formovaly ekonomické a technické možnosti. Příklad, kdy se potenciál dílny vyčerpal nákladnou sazbou a kdy na obstarání ilustrací již prostředky nebyly, učebnicově dokládá domácí verze objemné Münsterovy Kozmografie české (Praha 1554). Toto veledílo vycházelo od roku 1544 v Basileji s několika stovkami kvalitních map, portrétů a vedut, ale Tiskárna severinsko-kosořská dostatek prostředků neměla, a proto překlad doprovodila pouze jedinou mapou, několika staršími narativními štočky a hlavně škálou stylově neústrojných iniciál, jejichž dekorativnost měla alespoň zčásti zakrýt chybějící ilustrační aparát.

Ekonomické zřetele zapůsobily na výtvarné schéma knihy tak, že v každé vývojové etapě typografie bylo možno textové (cyklické) ilustrace nahradit zástupným grafickým prvkem: v pozdní gotice a renesanci nastoupil titulní dřevořez, v baroku frontispis a v rokoku a klasicismu módní vyprávěcí viněta na titulní straně. V ojedinělých, konfesivně zdůvodnitelných případech cyklickou ilustraci programově zastupovaly droalerie a grotesky zakomponované do iniciál (ivančicko-kralická Tiskárna bratrská). Puristická typografie, oceňující pouze kvalitu písmového obrazu, výtvarnou složku knihy odmítla úplně.

Sekundární faktor, s nímž tiskaři i nakladatelé museli počítat, tkvěl v kapacitě a kvalitě ilustrátorů. Práce kreslíře (malíře) a reprodukčního umělce (dřevořezáče, rytce, litografa) záležela na individuálním pochopení textu a na schopnostech převést ho svěbytnými uměleckými prostředky do jiné znakové soustavy. Důležitou roli hrál názor mecenáše, či objednatele. Opomenout se nesmělo čtenářské určení díla vyplývající ze samotného syžetu, žánru a zvolených literárních postupů. Práci ilustrátora determinoval také převládající umělecký názor a mimo to i dostupná grafická technika, volená v souladu s možnostmi reprodukčního procesu, nákladem, cenou a koupěschopností publika.

Již na sklonku starověku se začala první písmena odstavců, kapitol nebo alespoň první písmeno na začátku knihy vysunovat za sloupce textu, zvětšovat a zdobit kresbou nebo malbou. Tomuto prvnímu písmenu, které vyniká velikostí a výzdobou, se říkala iniciála. Ve středověku nazývali iniciály *litterae capitales* nebo *principales*, potom název zkracovali jenom na *capitales*, *capitulares* a později užívali pro iniciály i *sloversalia* nebo *corpora*. Zdobiti knihu iniciálami se říkalo *corporare*, ve Francii od 11. století *iluminare* a v Itálii *miniare*, protože se přitom s oblibou užívalo červené barvy *minia*. Odtud se označuje slovem *iluminátor* tvůrce výzdoby a ilustrací, a knižní ilustraci na rozdíl od deskového malířství se říká *miniatura*. Později se stalo zvykem užívat slova *miniatura* pro označení malého obrázku vůbec. Kreslení menších iniciálek s nitkovými ornamenty (*filigrane*, *fleuronné*) perem se nazývalo *floressare*. Dnešní název iniciála vznikl z latinských slov *littera initialis*, znamenajících začáteční písmeno.

Iniciály 15. a 16. století.

Iniciály bývaly tvořeny většinou ze stejného druhu písma jako rukopis. Vlastní tahy písmene nazýváme jeho tělem (corpus), které se skládá ze svislých dříků, vodorovných břevien nebo ramen, šikmých nebo vodorovných příček, oblouků a obloučků a mívá někdy výběžek nebo vlečku, kaudu. Plocha okolo

Štyrsova iniciála v Münsterově české kosmografii (Praha 1554).

někdy fantastických a obludných zvířat. I lidské postavy nebo jejich části, hlavy, ruce a ramena zaujímají tvary písmene. Zároveň vzniká docela svérázné knižní umění na britských ostrovech. Irští kaligrafové vyplňují strany rukopisů obrazy a iniciálami neobyčejně bohatě vyzdobenými. Páskové pletence, závitky, rosety, geometrické útvary, rostliny, zvířecí hlavy, celá zvířata i jejich skupiny naplňují v nepřehledném množství strany rukopisů, působících nevyčerpatelným bohatstvím fantazie. Irské ornamentální prvky se uplatnily v Anglii, kde přispěly ke vzniku anglosaského, architektonicky vyváženého projevu.

Nové obohacení franské ornamentiky přináší doba Karla Velikého. Asi kolem roku 800 ožívuje působením panovníkovým a jeho dvora dosavadní tvorba vlivem antických pramenů. Další rozmach iniciálové ornamentiky nastává v druhé polovině 10. století. Tehdy pásková ornamentika ustupuje stále více rostlinné úponce nejen ve výplni, ale i v konstrukci těla iniciály. Korpus iniciály se později mění v kmen, z něhož vyrůstají rozličné pupence, lupeny, květy, úponky a celé větve. Od konce 12. století ustupuje rostlinná ornamentika a vzrůstá obliba ilustrací.

Ve 14. století abstraktní ornament filigránní podlehl také náladě doby a dal vznik naturalistickým listům, ornamentům zvířecím, lidským i hybridním, které jsou obklopeny abstraktním lineárním dekorem.

V pozdní době románské nestačily již umělci plochy vymezené pro iniciálovou výzdobu, a proto bývala malba nebo kresba prodlužována nahoru, doprava nebo dolů jako výběžky. Po nich začala lézt a šplhat různá zvířata skutečná i fantastická, půl ptáci, půl plazi, obludní draci, ještěři a neurčité šelmy. Tyto kresby nebo malby fantastického nebo žertovného rázu se nazývají grotesky čili drolerie a mívají také vedle dekorativního účelu i smysl symbolický.

Ilustrace, výtvarný doprovod písma, byl dán již v samých začátcích jeho vývoje. Piktografy, obrázkové písmo, bylo bližší obrázkům než značkám a jeho čtení bylo možné i bez znalosti řeči toho, kdo je vytvořil. Nápis na zdech egyptských chrámů, paláců a hrobek jsou ilustrovány reliéfy. Papyrové svitky, zachované v rakvích egyptských mumií, obsahují často obrysové kresby nejprve řemeslné úrovně, později však dokonalejší, ilusionisticky črtané a svérázně realistické. V Řecku poznáváme ilustraci v papyrových a pergamenových svitcích v době pozdně helenistické. Obrázky bývaly nejprve vsazovány do sloupců textu bez rámečku a pozadí, později pak tvořily souvislý pás po celé délce svitku.

Nejstarší zachované kodexy s ilustracemi pocházejí ze 4. a 5. století po Kristu a obsahují fragmenty známých děl řeckých a latinských básníků, Homérovy Iliady a Odyssey, Vergiliovy Aeneidy apod. Styl těchto ilustrací je impresionistický; řazením barevných skvrn a jejich změnami ve světle a vzduchu se dosahuje prostorové iluze, věrného zobrazení pohybu a výrazu obličeje.

Knižní umění antiky poznenáhlu přechází v nové umění středověké. Přibývá tendence k lineární strnulosti a ornamentální výplni a mizí jednotná koncepce starověkého realismu. Produkce, která dříve tryskala z bezprostřední nutnosti jedincovy vyjádřit silné zážitky, stává se záležitostí duchovenstva a církve.

Ilustrace v nejstarší tištěné knize není tak osobitého rázu jako iniciály. V knize 15. století se můžeme setkat s třemi odlišnými grafickými technikami pro ilustraci. Dřevořez se poprvé objevuje v Bonerově knize Edelstein, již vytiskl roku 1461 v Bamberku A. Pfister. Dřevěné špalíky s obrázky s sebou přinášeli Němci často zároveň s knihtiskem, a proto vznikalo teprve později dřevorezové umění místního charakteru. Podobnou ilustrační technikou byl také kovořez, jenže místo dřeva bylo použito tenké mosazné destičky. Někdy není lehké rozhodnout, zda je obraz proveden dřevorezem nebo kovořezbou. Střediskem kovořezové techniky byl Kolín nad Rýnem a tam také byla tištěna většina inkunabulí, vyzdobených kovořezovými obrazy. Největší rozkvět kovořezu nastal v letech 1450-1480, avšak četné tisky jím vyzdobené jsou ještě z konce 15. a začátku 16. století. Třetí technikou, užitou již v prvotiscích, byl mědiryt. Při této technice se kresba na měděné desce vyhloubí rydlím, pak se nerovnosti způsobené rytím na jejím povrchu vyhladí a deska se tamponem načerní, aby barva vnikla do všech rýh kresby. Z hladkých ploch se barva opět odstraní a zůstane jenom na vyryté kresbě. Značným tlakem lisu se barva z rýh otiskne na navlhčený papír. Jde tedy o docela jiný proces než je knihtisk nebo dřevorez; je to tak zvaný tisk z hloubky, jehož technika je mnohem obtížnější. Mědiryt se vyskytuje již v prvotiscích sedmdesátých let v Nizozemí, Itálii a Německu.

Rozhodující význam v době prvotisků má dřevorez. Nejstarší ilustrace, řezané ve dřevě, jsou dílem řemeslníků, kteří dosud vyráběli své obrázky pro lidový trh, lze tedy stěží mluvit o jejich umělecké hodnotě. Byly to hrubé perokresby, vyžadující dodatečného doplnění a oživení ručním kolorováním. Teprve když význam tištěné knihy vzrůstal, zvyšovala se také hodnota ilustrací, a v sedmdesátých letech 15. století začala již dosahovat úrovně ostatního umění své doby. V Německu, Itálii, Francii a Nizozemí vznikaly četné dílny, obohacující se vzájemným soupeřením a slohovými i technickými vymoženostmi. V devadesátých letech se zabývají knižní ilustrací již skuteční umělci, někdy kreslíři opravdu nadaní tvůrčí schopností, kteří čerpají z nově se rodícího slohu renesančního.

Jedinou grafickou technikou našich prvotisků byl dřevorez, který u nás zdomácněl od roku 1488. Ve dřevě řezané ilustrace byly u nás z počátku vyráběny podle zahraničních vzorů, ale nedosahovaly jejich úrovně. Tak je tomu již v bibli Martina z Tišnova z roku 1489, jejíž obdélníkové ilustrace pořídil český mistr buďto podle kolínské bible Jindřicha Quentella z roku 1479, nebo podle norimberské bible A. Kobergera, tištěné roku 1483 s týmiž dřevorezy. České ilustrace jsou do té míry neumělé, že nelze ani dobře mluvit o kopiích.

V polovině 16. století se ve střední Evropě stírají rozdíly mezi jednotlivými ilustračními školami a tvoří se styl pozdní renesance. V Německu vznikají velká střediska knižního průmyslu jako byl Norimberk a Frankfurt, vábící umělce ke společné práci, která je zbavovala jejich místních zvláštností.

Ačkoliv grafické umění dosáhlo v době barokní pozoruhodné výše, navazovali na jeho výsledky ilustrátoři knih jen ojedinele. Průměrné ilustrace se pohybují většinou jenom na řemeslné úrovni a ze soudobých proudů stylových se přebírá jen to, co se zdá užitečným. Oblíbeným motivem barokní ilustrace se stala alegorie.

Velké cykly dřevorezové se z knihy 17. století ztratily a knižní ilustrace byla na ústupu vůbec. Barokní doba se málo zabývala beletrií. Více péče vynakládala na díla náboženská a na spisy historické, přírodovědecké a zeměpisné. Oblíbené byly hlavně mnohosvazkové, bohatě ilustrované popisy cest. To byla velká díla obrazová, v nichž text pouze doprovázel nebo vysvětloval obrazy. Mimo to vznikala věda o budování vojenských pevností s množstvím příslušných obrazových publikací. Také obyčejné letáky se ilustrovaly, avšak úroveň jejich obrazů nebyla valná.

Hospodářský i kulturní život Francie se soustřeďoval v 18. století v Paříži. Ona diktovala formu psaného i mluveného jazyka, tón zábavy, módu oděvu i styl slavností. Společenský život, oproštěný od slavností baroka, uchýlil se z rozlehlých sálů do intimních salonků, obydlí vůbec se zmenšovala do lidsky přiměřených rozměrů a radost z požitků byla patrna v množství ozdobného a pohodlného nábytku. Tvořily

Znak Kutné Hory v bibli Martina z Tišnova 1489.

se četné malé kroužky, pěstující domácí koncerty a divadla, proslulé vtípnými debatami a bavící se kromě elegantních menuetů také vybranými pokrmy a galantními příhodami. V době, která měla tak vyspělou zálibu v bezvadně vypracovaných předmětech uměleckého průmyslu z drahocenného materiálu, zaujímala význačné místo kniha. Ve století polyhistorismu a vědeckého diletantismu patřilo k osobnímu tónu sbírat knihy nejen zábavné, ale i vědecké. Tyto knihy byly většinou ilustrované a bohatě vyzdobené. Avšak rokoková ilustrace nevyrostla z obsahu knihy, ze snahy zobrazit nebo obrazem vysvětlit; stávala se často takřka účelem sama sobě. Těžiště rokokové ilustrace není v knihách vědeckých; omezuje se na určitý druh beletrie, který souhlasí s životním ideálem doby a poskytuje dosti příležitosti k rozvinutí mondénních a galantních motivů.

Již v 17. století se změnilo sociální postavení francouzských rytců; v polovině století jim byla upravena cesta do Akademie umění. Umělcům se otevřely společenské salony a stavovští diletanti se s nimi přátelili, hledající v nich rádce a učitele pro vlastní pokusy. Malíři a kreslíři se shromažďovali v salonech jako plnoprávní členové společnosti a ta projevovala živý zájem o jejich tvorbu. Tvůrci francouzského rokoka nebyli však výhradně umělci francouzské národnosti. Do Paříže jako střediska blahobytu vyšších společenských vrstev proudili ze všech stran malíři, architekti a umělečtí řemeslníci flámské, italské, německé, švýcarské a anglické národnosti. Všechny šťastné, kteří tam dosáhli svého uplatnění, ovládlo pak mírné a vesele graciosní francouzské umění, francouzská veselost a radost ze života. Jejich umění se pak stalo jednotným, dokonalým výrazem soudobého životního stylu se silným kosmopolitickým přízvukem a po celé století zůstalo vzorem všemu uměleckému tvoření Evropy. V této době byla ilustrace neobyčejně oblíbená. Nešlo jenom o ilustraci knižní. Scény z bajek, z antické mytologie, Dona Quijota zdobily křetonový a tapetový tisk, byly malovány na vázách, pohárech, dósách, ba i na velkých porcelánových knoflíčích rokokových kostýmů. Obrázky se zvláště oblíbenými tématy vycházely na volných listech buď s pouhým titulem, nebo stručným textem a užívalo se jich k výzdobě stěn. Knižní grafika se často lišila od volné jenom tím, že její listy byly svázané ve tvar knihy.

Francouzská ilustrace v době rokoka prošla několika obdobími. Barokní pathos se ztlumil do zasněné zamilovanosti Watteauovy, přešel přes nezastřenou a rafinovanou erotiku k Rousseauově citovosti a odtud dospěl k střízlivému a chladnému racionalismu direktoria. Avšak látka, motivy, tendence, hlediska a silný přízvuk dekorativní zůstával všem obdobím společný. Jednající osoby ilustrací byly krásné a elegantní, ale jejich charakteristika a mimika byla slabá; psychologická stránka nezajímala, a proto zůstávala nepropracována.

*J. M. Papillon. Konečná viněta
z La fontainových bajek.*

Kromě ilustrací je rokoková kniha naplněna množstvím vinět jak v záhlavích kapitol, tak na jejích koncích. Vzorem byla v této výzdobě opět Francie, jejíž mistři si získali virtuosní jistotu v duchaplném a půvabném zpracování bohatého množství motivů. Tato výzdoba nebyla výhradně mědirytová. Umělci jako byl Jean Michel Papillon se podařilo dokázat, že v knižní výzdobě čestně ob stojí v soutěži s mědirytem také dřevořez.

V záhlavích pozorujeme stejné motivy jako ve vinětách titulních listů, avšak někdy ornamentika ustupuje celým souvislým krajinkám nebo scénám, francouzským parkům, vodotryskům, statuím a monolitům i motivům figurálním. V koncových vinětách nalézáme vedle svěžích motivů rostlinných a obvyklých rocaillových velmi často

jeden nebo několik rohů hojnosti, přeplněných květy nebo ovocem. Nezbyvá-li místo pro vinětu, doplní se prázdný prostor alespoň linkou, dvojlinkou nebo trojlinkou ukončenou ornamenty, nebo linkou sestavenou zcela z drobných tiskařských ozdůbek. Někdy se obklopují linkami celé strany knih. Tak všechny strany Voigtových *Abbildungen böhmischer und mährischer Gelehrten* mají strany v ornamentálních rokokových rámcích. Často se užívá, alespoň pro nápisy, kaligrafického písma z kurzivy lineárně zdobené. Ke konci století však všechna tato výzdoba z knihy mizí, neboť klasicismus staví jako ideál knihu typograficky krásnou, prostou grafické ornamentiky.

zdroj: František Horák, Česká kniha v minulosti a její výzdoba

Grafické techniky

Grafickou technikou rozumíme způsob, kterým umělec dosáhne rozmnožitelnosti díla na stanovený náklad. Každý z exemplářů je považován za originál, nikoliv za kopii.

Tisk z výšky

Jedná se o nejstarší grafickou techniku. Grafik po přenesení kresby na štoček postupně pomocí různých druhů rýtek a dlátek odebírá materiál kolem kresby. Odebrané místo bude na výsledné grafice bílé. Tiskařská barva se nanáší na vyvýšená místa (odtud název „tisk z výšky“). Zjednodušeně by se dalo říci, že tisk je obdobný principu razítka. Na tento tisk není třeba tiskařského lisu. Tisk lze provést na běžném knihařském lisu, nebo přiložit list papíru na štoček a papír přejet válečkem. Štočky se při tomto druhu tisku příliš neopotřebovávají.

Do této kategorie patří: **dřevořez**, **dřevoryt** a **linoryt**.

Tisk z hloubky

Již od starověku ryli zlatníci do kovu různé ornamenty, ale pouze k dekorativním účelům. Odtud byl již jen krok z nejstarší grafické technice tisku z hloubky – rytině. Popudem byla snaha o větší výrazovou možnost, jelikož tisk z hloubky umožňuje daleko jemnější práci. Grafik při této technice vyryje nebo vy-leptá výjev do destičky (zinkové, ocelové, měděné či hliníkové). Poté veře barvu do vyrytých či vy-leptaných míst a tlakem lisu obtiskne výjev na papír. Při této technice dochází k většímu opotřebení destiček. Některé techniky tisku z hloubky tak mají jen velmi omezený náklad.

Do této kategorie patří: rytina, **mědiryt**, lept, suchá jehla, mezzotinta, měkký kryt (vernís mou), akvainta, **oceloryt**.

Tisk z plochy

Při tisku z plochy jsou netisknouce a tisknouce prvky prakticky v jedné rovině a k přenosu barvy dochází na základě odlišných fyzikálně-chemických vlastností tisknoucích a netisknoucích míst. Netisknouce místa přijímají vlhčící roztok, zatímco místa tisknouce přijímají mastnou tiskovou barvu.

Do této kategorie patří: litografie.

Ostatní grafické techniky

Existuje mnoho grafických technik, které se neřadí ani do jedné z předešlých kategorií. Zejména se jedná o: sítotisk (serigrafie), monotyp a papírotisk. Některé z těchto technik již leží na hranici grafiky.

Kombinace technik

S kombinováním grafických technik se setkáváme především u moderní grafiky. Kombinují se zejména techniky tisku z hloubky. Umělec při práci na různých částech destičky používá různé techniky. Další možností, která se opět týká především moderní grafiky, je soutisk. Umělec zhotoví dvě či více destiček a poté soutiskne jejich obsah na sebe. Tato technika se používá především k dosažení více barev či barevných tónů na výsledné grafice.

Dřevořez

Dřevořez je stará grafická technika tisku z výšky. Na rozdíl od dřevorytu se tisková matrice připravuje z podélného řezu dřeva.

Dřevořez se tiskne z vyhlazené dřevěné desky (štočku), která je řezaná ze dřeva podél kmene, po létech. Proto bývá u dřevořezových tisků patrná kresba dřeva a je tím také ovlivněn směr a způsob rytí, protože rytí po létech je mnohem snazší než proti nim. Grafik vybírá různými dlátky a noži ze štočku to, co má být ve výsledném tisku bílé.

Původním dřevořezovým postupem je odebírat okolí kresby a vytvářet tak žebrovitě vystupující černou linii pozdějšího tisku, která musí být poměrně silná, aby se zamezilo jejímu prasknutí. Od 15. století se ale objevují dřevořezy, na kterých je odřezána linie kresby a pozadí je tmavé, tzv. dřevořezy bílé linie. Za vynálezce této techniky je považován Švýcar Urs Graf (1485-1528). V moderní době se kombinují oba přístupy.

Roztloukání kamenů. Dřevořez, 1511.

Ve snaze přiblížit dřevorez tónované plastické kresbě na barevném papíře byl počátkem 16. století za-

Čtyři jezdci apokalypsy.
Dřevorez Albrechta Dürera.

buddhistických textů za dynastie Tchang (618-906 n. l.). Doklady využití dřevorezového štočku k tisku v Koreji pocházejí z roku 751 n. l. Nejstarší dochovanou knihou s dřevorezovými ilustracemi je Diamantová sůtra z roku 868. Součástí čínské kultury a buddhismu v Japonsku se technika dřevorezu stala koncem 8. století a mezi prvními tisky byly hrací karty. Odtud se karty obchodními cestami dostaly do Indie, Íránu a kolem roku 1 000 do Egypta. Do Evropy se dostaly prostřednictvím mořeplavců ve 13. století přes Španělsko.

První užití dřevorezu v Evropě bylo k tisku karet, iniciál v knihách a výjevů s náboženskou tematikou. Patrně nejstarším dokladem je fragment Ukřižování z let 1370-1380, nalezený v Mâconu ve Francii. První evropské dřevorezy vznikaly již kolem roku 1400 v okolí Bavorska a Solnohradsko. Měly nahradit barevné miniatury v rukopisech, a byly proto určeny ke kolorování. Z českých zemí patrně pochází dřevorez Kristus v Getsemanské zahradě (konec 14. století) a Odpočinek na útěku do Egypta (kolem 1410). V roce 1461 vytiskl německý knihtiskař činný v Bamberku Albrecht Pfister (asi 1420 – před 1466) sbírku bajek Der Edelstein (Drahokam) švýcarského mnicha Ulricha Bonera (latinsky Bonerius, působícího v Bernu v letech 1324-1349). Tato publikace, obsahující cyklus 203 obrysových dřevorezů, je považována za nejstarší knihu ilustrovanou dřevorezem. V 15. století techniku využíval Johannes Gutenberg k ilustračnímu tisku knih.

Vynález knihtisku kolem roku 1440 přinesl pravý rozkvět dřevorezu. Souvisel s rozvojem výroby a rozšířením papíru. Zaslouhou dřevorezu a knihtisku přestávalo být umění přepychem a bylo dosažitelné i pro průměrného měšťana. Grafiky byly nejprve do knih vlepovány, protože tehdejší doba neuměla v tisku technicky zvládnout různou výšku liter a štočku. Hlavními centry ilustrovaných knih byla německá města Augsburg, Ulm a později Norimberk. Z této tradice vyšel i geniální grafik Albrecht Dürer. Mezi jeho hlavní dřevorezové cykly patří Malé pašije, Velké pašije, Apokalypsa, Život Mariin. Mezi tzv. malé mistry (Nürnberg Kleinmeister) je počítán Hans Schäufelein, Lucas Cranach starší, Hans Holbein mladší, Lucas van Leyden.

Technika dřevorezu dále přetrvávala v lidové a pololidové tvorbě a byla znovu oživena na konci 19. století, kdy umělcům (jako byl Paul Gauguin) vyhovovala jeho plošnost, jednoduchost, přírodní materiál a starobylost. Dřevorez byl velmi oblíben mezi expresionisty (Edvard Munch, Die Brücke, Der Blaue Reiter). Zcela specifickou odnož dřevorezu tvoří japonský dřevorez.

Dřevoryt

Dřevoryt (xylografie) je grafická technika tisku z výšky, zdokonalil a rozšířil ji britský mědirytec Thomas Bewick ve 3. čtvrtině 18. století.

Roku 1775 dostal mladý mědirytec Thomas Bewick cenu Society for the Encouragement of the Arts v Londýně, na základě ilustrace Studie honce zaslané jeho mistrem Beilbym. Pracoval mědiryteckými rydly a jako matrici užil vyhlazenou zimostřázovou destičku, uříznutou napříč kmene. Tato technika se velice rychle rozšířila po Evropě pod jménem dřevoryt nebo xylografie. Na rozdíl od dřevořezu, kde matrice může být zhotovena i z měkčího dřeva (lípa, topol) a je nařezána podél let jako prkno, umožňuje dřevoryt bohatší modelaci a stínování obrazu díky tvrdosti dřeva (zimostřáz, případně hruška) a možnosti rýt ve všech směrech. Dlouhou dobu byla tato technika užívána jako reprodukční a až do vynálezu fotografické reprodukce na kovovém štočku byla hlavním prostředkem pro tisk knižních a časopiseckých ilustrací.

Dřevoryt je obvykle výsledkem spolupráce malíře a často anonymního reprodukčního rytce, který kresbu převede do dřevořytu.

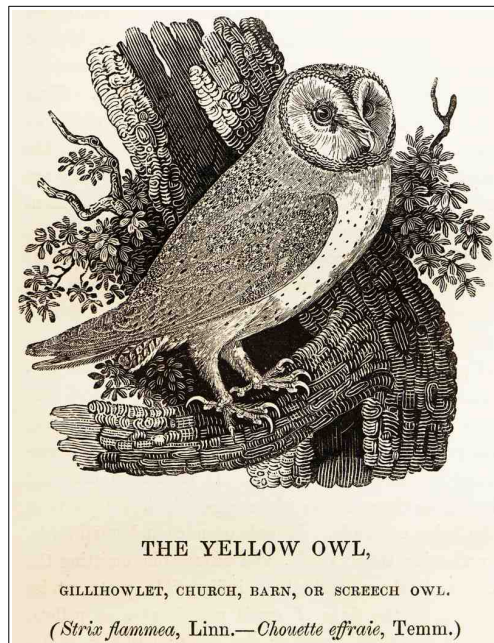
Pro známé ilustrátory (Honoré Daumier, Gustave Doré) pracovali rytci Henri Monier, Paul Gusman, Oisano, François a Stéphane Pannemakerové nebo Héliodore Pisan. Slavné ilustrace k Dantovu Peklu nebo k Bibli pro ně kreslil Gustav Doré. K obnovení zájmu o techniku dřevorytu a dřevořezu v Evropě přispěla popularita „znovuobjevených“ japonských dřevořezů v 19. století, které ovlivnily období secese dekorativními motivy, ornamentálností, plošností, kaligrafií, symbolikou a lineární zkratkou. Moderní umění využilo kontrastů černé a bílé s vynecháním přechodových polostínů a celkovou plošnost zobrazení. Dřevorytem se zabývali ve Francii např. Félix Vallotton, Maurice Vlaminck, Alphonse Legros, Nor Edvard Munch nebo Čech František Kupka.

Bible: Stvoření světla, Héliodore Pisan podle Gustava Doré, Paříž 1866.

Z takto vytvořeného hranolu se nařezou destičky napříč dřevním vláknem, jejich povrch se zbrousí a vyleští. Tím vznikne dřevěný štoček neboli tisková matrice. Pro tyto účely je vhodné tvrdé dřevo: zimostřáz, hruška, švestka, jabloň nebo v nouzi buk. Zimostřázové dřevo je natolik hutné, že tvrdostí předčí mědirytovou desku a blíží se oceli. Vzhledem k mělkosti rytí nehrozí nebezpečí odlomení tisknoucích linií a k tisku je možno užít i ručního lisu. Moderní náhražky jako akrylátové sklo, novodur a tvrzený polystyren nemohou dřevo plně nahradit, protože při rytí zůstávají v desce štěpiny.

K rytí je potřeba mít speciální xylografická rydla, vyrobená ze zakalené oceli. Hloubka vrypu je cca 1 mm, přičemž matrice je volně ložená na stole. Při rytí větších ploch je třeba chránit kresbu před setřením, např. papírovou šablonou s malým okénkem. Pro vybírání větších ploch si rytec pomáhá užitím tzv.

THE YELLOW OWL,

GILLIHOWLET, CHURCH, BARN, OR SCREECH OWL.

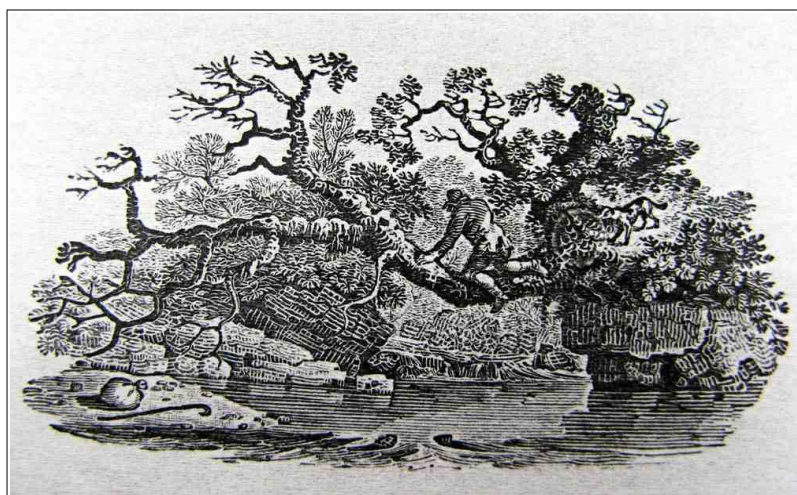
(*Strix flammea*, Linn.—*Chouette effraie*, Temm.)

Dřevoryt T. Bewicka.

můstku – zaoblené dřevěné tyčinky o průměru 1-1,5 cm, podlepené tenkou kůží, která slouží jako opora pro dolní hranu čepele rýtky. Destička umožňuje rytí v jakémkoli směru a dovoluje zachytit i velmi jemnou kresbu, přetínání linií, husté šrafování, zachycení drobných detailů i modulaci objemů. Ostrost a jemnost linií nebo lineární skos, kterými se dřevoryt liší od dřevořezu, lze rozeznat již při malém zvětšení.

Originální dřevoryt Thomase Bewicka. Je vyroben pro tisk z výšky, takže lze vytisknout spolu s textem.

Výsledný tisk.

Pro dobrou kvalitu tisku je třeba zvolit správnou hustotu barvy a méně hladký papír, aby nedošlo k vytlačení barvy mimo tisknoucí linie a zalepení tenkých bílých čar. Vícebarevné dřevoryty vznikají ručním kolorováním, místním nanášením barvy nebo soutiskem z více desek.

Faksimilový dřevoryt: takto se označuje přímé rytí přesné a stranově převrácené kresby na dřevěném štočku.

Tónový dřevoryt: volný převod tónových hodnot předlohy (kopírování lavírovaných nebo tušových kreseb). Jde o vystižení modelace a tónování originálu pomocí jemné šrafury nebo vypichování bodů.

Fotoxylografie: označuje fotomechanickou metodu přenosu obrazu na dřevěnou destičku. Deska se upraví emulzí bílku v destilované vodě s přídavkem čpavku, zapráší bělobou a po zaschnutí přetře roztokem želatiny s kamencem chromitým. Sensibilizační roztok tvoří dusičnan stříbrný. Negativ se přiloží na desku a exponuje světlem, ustálí a fixuje acetonovým lakem.

Mässerova deska: pro menší formáty je možné nahradit drahý dřevěný materiál křídovou (Mässerovou) deskou. Ta je vyrobena z 1,5-2 mm vrstvy plavené křídvy spojené rybím kličem a nanesené na karton, nalepený na tvrdou dřevěnou podložku. Křída je měkká a při zpracování lze kromě rýtek užít i rycí jehly. Hotovou rytinu je nutno zpevnit roztokem šelaku.

Kovoryt a kovořez: stará technika tisku z výšky užitá roku 764 v Japonsku k tisku buddhistických textů. Bylo užito měděných destiček, z nichž bylo odřezáno okolí písma a tiskly se z výšky.

Olovoryt: alternativní technika tisku z výšky. Měkká slitina olova s 10 % antimonu a 5 % cínu se snadno odrývá dřevoryteckým rýtkem a dlátkem s půlkruhovým průřezem. Opravy se provádí slitinou olova a cínu (1:1). Některé barvy ve styku s olovem černají, proto je třeba povrch odmastit a natřít šelakem, případně pomědit, poniklovat nebo pocelit.

Linoryt

Linoryt a linořez (anglicky Linocut, francouzsky Linogravure, německy Linolschnitt) jsou grafické techniky tisku z výšky, které nahrazují dřevořez a dřevoryt. Levný, pružný a homogenní materiál má při tisku měkčí okraje linií a umožňuje zhotovení velkých formátů, např. plakátu.

Jde o poměrně mladou techniku. Lino jako podlahovou krytinu vynalezl roku 1863 Angličan Frederic Walton (1834-1928). Skládalo se z přírodních materiálů – vápence, lněného oleje, smůly, dřevní moučky, korku, jutové tkaniny a pigmentů. Linoryt se začal uplatňovat nejprve v oblasti průmyslu k tisku tapetových vzorů. Pro tvorbu volné grafiky ho použili poprvé členové skupiny Die Brücke v letech 1905-1913. Původně bylo používáno lino-leum vyrobené z lisované jemné korkové drti pojené lněnou fermeží, které později nahradilo měkčené PVC.

V USA zavedl tuto techniku Vojtěch Preissig, který poprvé vystavil své linoryty roku 1911 v New Yorku. Významná díla v technice linorytu vytvořili zejména němečtí expresionisté (Ernst Ludwig Kirchner, Gabriele Münter, Emil Nolde, Otto Dix, Max Pechstein) a v Čechách již během první světové války také Josef Čapek. V době mezi

oběma světovými válkami byl linoryt užíván pro volnou i knižní grafiku (Josef Čapek, V. Mašek, Karel Štika, Miloslav Holý, J. Ščerbakov). Ve 30. letech sloužil linoryt k tisku propagačních letáků a plakátů tvůrci z Dílny lidové grafiky v Mexiku (Taller de Gráfica Popular) a argentinskými umělci z Club de la Estampa. Po 2. světové válce se barevnému linorytu věnoval Pablo Picasso, Henri Matisse nebo Maurice Vlaminck. Od roku 2001 pořádá galerie Klatovy/Klenová téměř každoročně na podzim ve vile Paule na Klenové mezinárodní sympozium linorytu.

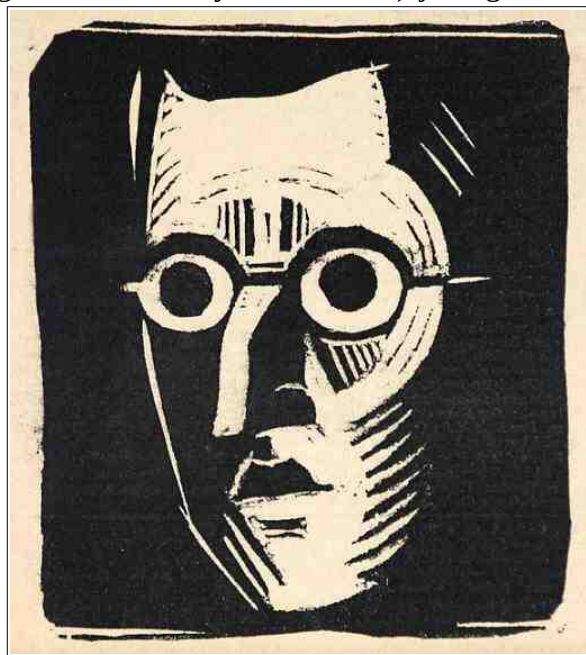
Před rytím je třeba linoleum narovnat nahřátím a přilepit na překližku, pro strojový tisk na dřevěnou desku tak, aby celková výška matrice dosáhla výšky shodné s písmem (23,5 mm). Nevýhodou PVC je lesklý povrch, který je nutno přebrousit, aby přijímal barvu. Rubová strana bývá vhodnější a je možno ji použít bez dalších úprav. Do lina lze také rýt jehlou, leptat, nebo tisknout z hloubky.

Kresbu i písmo, případně fotografickou předlohu, je třeba přenést stranově obráceně. K opracování matrice slouží nožíky, dlátka či žlábková rýtka různých velikostí a profilů V nebo U. Vryp není tak ostrý jako ve dřevě a měkká a drolicí se hmota vyžaduje jistou ruku a úspornost výrazu. Tenké linie je třeba rýt tak, aby měly širší základnu a neodlomily se během tisku. Vlastnosti materiálu z PVC se mění s teplotou – pro snazší rytí je možné ho nahřát, pro jemnou práci je nutné ho ochladit. Postupným odrýváním netisknoucích míst dochází k vytváření pozitivního obrazu na matrici. Oproti dřevorytu umožňuje linoryt kresbu plynulých křivek v jakémkoli směru s nepříliš ostrým vrypem, vytváří měkčí okraje linií a zejména dovoluje práci s velkou plochou.

Pro tisk se používají převážně olejové speciální linorytové barvy s dlouhou dobou schnutí, které se na matrici nanášejí válečkem. Josef Čapek někdy zasahoval do naválené barvy drsným štětivým štětcem, aby narušil hladkou plochu a vytvářel tak živější otisky. V satinýrce nebo ručně, pomocí válečků nebo kostic a silným přitlakem, se barva přenáší na navlhčený grafický či jiný papír s velkým podílem vláken. Linoryt lze tisknout také na plátno. Matrice je poměrně měkká a pokud obsahuje jemné linie, nesnese vysoký počet otisků (při ručním tisku do 200 ks).

Pro barevný linoryt se obvykle užívá soutisku z několika matric, z nichž každá tiskne jednu barvu. Tato metoda umožňuje kombinaci transparentních a krycích barev a bohatší strukturu tisku. Matrice pro následující barvu se vytvoří otiskem původního kresebného rozvrhu na papír a přenesením na linoleum. Barevným linorytem se v Čechách zabývá např. Michal Cihlář nebo Pavel Piekár.

Pro vícebarevný tisk je možné použít také jedinou matrici, která se tzv. redukční technikou postupně odrývá a tiskne každou barvu zvlášť. Takto je možno vytvořit soutisk až několika desítek barev. Mistrovská díla tímto způsobem vytváří např. Ivo Křen. Stejnou metodu používá pro své monochromatické tisky s bohatou škálou odstínů šedé např. Jan Holoubek.

Josef Čapek - Autoportrét (1918).

Mědiryt

Mědiryt (chalkografie), angl. line engraving, je nejstarší a zároveň nejobtížnější grafickou technikou tisku z hloubky. Byl vynalezen v Evropě v závěru gotiky a svého vrcholu dosáhl v období renesance.

Mistr hracích karet, Utrpení Sv. Šebestiána, kolem roku 1440.

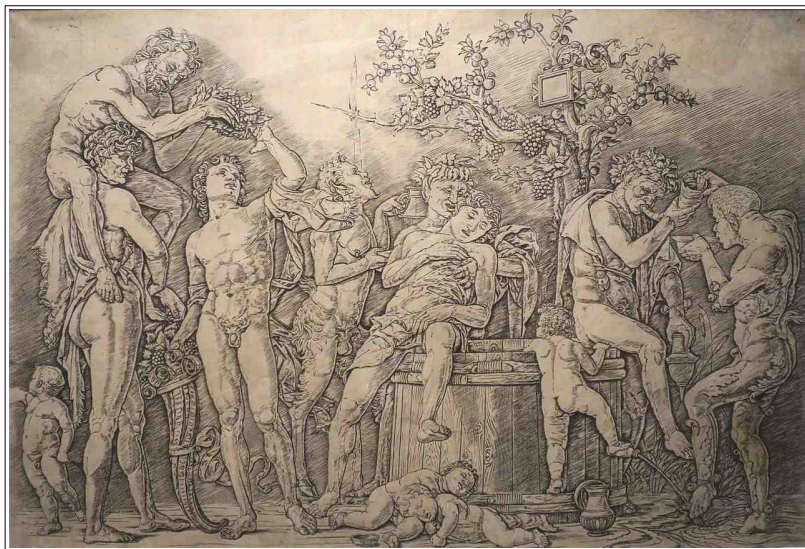
Nejstarším datovaným mědirytem je Bičování Krista z roku 1446. Anonymní autor označovaný někdy jako „Mistr 1446“ mohl být žákem Mistra hracích karet.

Ve stejné době byl v jihozápadním Německu nebo Švýcarsku aktivní další mědirytec, původně zlatník, který svá díla označoval monogramem a je znám jako Mistr nebo Monogramista E. S. V letech 1450-1468 vytvořil kolem 300 mědirytů, které byly užívány gotickými malíři jako kompoziční vzory. V jeho dílně se vyškolil Israhel van Meckenem mladší. V českých zemích pochází nejstarší mědiryt z roku 1481 (Václav z Olomouce).

Prvním významným umělcem, který tvořil technikou mědirytu, byl Martin Schongauer (1448-1491), syn zlatníka Caspara Schogauera pocházejícího z Augsburgu. Ve své dílně v Colmaru založil významnou ryteckou školu. K jeho následovníkům patřil Albrecht Dürer, který na počátku renesance techniku mědirytu dovedl k dokonalosti, a tzv. „Malí mistři“ činní v Norimberku před polovinou 16. století. V Nizozemí byl počátkem 16. století nejvýznamnějším rytcem Lucas van Leyden, který však neměl žádné pokračovatele.

S rozšířením knihtisku nastal velký rozvoj mědirytu jako reprodukční techniky. V Německu vznikla řada dílen, které se specializovaly na mědirytinu, ale zároveň došlo k úpadku umělecké úrovně. Na přelomu 16. a 17. století se technika mědirytu rozšířila do dalších zemí. Významné rytecké školy vznikly v Nizozemí kolem Rubensovy malířské dílny (Pieter Soutman, Lucas Vosterman, Paul Pontius) nebo u dvora Rudolfa II. (Aegidius Sadeler, Jan Harmensz Muller). Ve Francii byla rytecká škola u královského dvora Ludvíka XIII. a XIV., proslavená propracovanými portréty (Jean Morin, Gérard Edelinck, Robert Nanteuil, Antoine Masson). Významnou inovací techniky mědirytu přinesl svou metodou rytí s proměnnou šířkou souvislé linie Hendrick Goltzius a k dokonalosti ji dovedl Claude Mellan ve svém grafickém listu Tvář Kristova na roušce Veroničině. Kristova tvář je vytvořena jedinou souvislou linií, která začíná na špičce nosu a odtud pokračuje ve spirále.

V období renesance a baroka byl mědiryt užíván především jako reprodukční technika a sloužil ke kopírování děl starých mistrů. Jedním z nejlepších italských mědirytců byl Marcantonio Raimondi, který zprvu kopíroval díla Albrechta Dürera a Lucase van Leyden, později zejména kresebné předlohy Raffaella. Dalším významným reprodukčním mědirytcem byl Agostino Carracci, který kopíroval díla Veronese nebo

Andrea Mantegna, Bakchanálie, 1470.

Tintoretta. V Německu působil významný nakladatel a zakladatel rytecké školy Matthäus Merian, u kterého v letech 1631-1632 pracoval Václav Hollar. Hollar a po něm další angličtí grafici pracovali smíšenou technikou mědirytu a leptu. V 18. století provozoval William Hogarth velkou ryteckou dílnu, která kopírovala jeho vlastní malby. V Anglii a v Německu vznikla na přelomu 18. a 19. století technika obrysové rytiny, která měla být pokusem o záchranu uměleckého mědirytu (John Flaxman, Bonaventura Genelli).

Jako volná grafická technika se udržel mědiryt až do 20. století ve Francii, díky podpoře sběratelů a znalců umění. Jinde byl mědiryt vytlačen zprvu čárovým leptem a od 30. let 19. století litografií a xylografií. V Československu tvořili technikou mědirytu mj. Cyril Bouda, Karel Svolinský, Bohdan Lacina.

Albrecht Dürer, Madonna u hradeb, 1514.

Pro mědiryt se užívají poměrně tenké desky (1-2 mm), které je třeba předem dokonale vyleštit, včetně faset podél okraje. Vhodnější jsou menší formáty desek, které rytec levou rukou pootáčí na koženém polštářku naplněném pískem a rydlo v pravé ruce udržuje ve stejném sklonu, téměř vodorovně. Práce vyžaduje soustředěnost, zručnost v zacházení s rydlem a dobrý zrak. Opravy jsou velmi obtížné, protože vyryté linie nelze ničím zaplnit, ani vyříznout a nahradit novým materiálem. Chybné linie se musí škrábáním a jemným broušením odstranit, až je nahradí opět hladká plocha.

Hlavními nástroji jsou ocelová rydla zasazená do dřevěného držáka, z jedné strany seříznutého, dále jehla, hladítko a trojhranná škrabka. Rydla jsou dlouhá kolem 12 cm a na konci čepele mají šikmo zbroušený štítek, který brání hlubšímu proniknutí rycí špičky do kovu. Používají se nástroje různého tvaru a průřezu: jejich profil může být oválný, kapkovitý, trojúhelníkový, kosočtvercový nebo čtvercový. Některá rydla jsou prohnutá (šavlovitá), nebo mohou mít více hrotů k rytí paralelních linií (stužková). Stopy rydel jsou nejprve velmi jemné a až podle potřeby se

prohlubují nebo rozšiřují, obvykle stejným rydlem nebo větším rydlem o stejném profilu.

Čáry mědirytu začínají ostrou špičkou a končí kratší špičkou nebo tupě. Tenký stočený drátek vyrytého materiálu odpadá a mírně zvednutý okraj kovu po stranách čáry (grátek) se obvykle odstraňuje škrabkou a zbroušením. Někdy se grátek ponechává a změkčuje čáru při několika prvních otiscích. Během práce se plochy dobrušují špalíčkem dřevěného uhlí namočeným v oleji. Drobná drť uhlí zároveň začerní vyryté linie.

Kresbu je možno na desku přenést, zejména pokud obsahuje písmo, které se ryje stranově obráceně. Desku je třeba natřít slabou vrstvou damarového laku, ještě před zaschnutím na ni přiložit kresbu na průsvitném papíru pokreslenou stranou dolů a přejíždět kostkou tak dlouho, až se kresba přilepí. Podle Baleky je možné desku před rytím potáhnout tenkou vrstvou vosku, která se zabílí křídou a pak začerní sazemi. Pak se do ní ryje zrcadlově obrácená kresba.

K základním znakům mědirytu patří lineární systém zobrazení, ostrá čára, kresebná až geometrická přesnost, jasnost, vzdušnost a bohatost. Technika umožňuje podat objem, obrys, světlo, stín, plochu a prostor. U starých rytin lze pozorovat velmi živé obrysové a kresebné jemné čáry, které vyběhají ve světlech do ztracena řadou bodů, ve stínech se naopak prohlubují, rozšiřují a jsou překryty zkříženými šrafurami. Až manýrovitě jsou podány např. vlasy krouživými pohyby rydla.

Oceloryt

Oceloryt je převážně reprografickou technikou, která se užívá k tisku cenin. Oceloryt, ocelorytina, dříve označován též chalybografie nebo siderografie (angl. Steel engraving, něm. Stahlstich, fr. Gravure sur acier) patří mezi techniky hlubotisku. V 19. století byl využíván pro tvorbu knižních ilustrací, později hlavně pro strojový tisk bankovek, poštovních známek a jiných cenin. Jedná se o techniku reprodukční grafiky, ve volné grafické tvorbě se téměř nevyskytuje.

Limitovaný počet otisků z mědirytové desky vedl k hledání odolnějšího materiálu. Vynález rytiny v tvrdé oceli se připisuje Angličanu Charlesi Heathovi, který ji poprvé použil roku 1820. V 19. století se využívala zejména k tisku knižních ilustrací, protože tvrdost matrice umožňovala téměř neomezený náklad. Nejjemnější práce touto technikou vytvořili angličtí grafici v obsáhlých cestopisech. Ze starých tisků jsou ceněny zejména městské veduty, počátky techniky a dobová móda. Z českých grafiků užíval oceloryt např. Jiří Švengsbír.

Albert Henry Payne, *Alchymista* (1845).

tlakem v lisu.

Poštovní známka se vyryje podle předlohy do nahřáté a nekalené ocelové destičky ve skutečné velikosti. Po zakalení se matrice vloží do lisu a přeneše (přetlačí) na obvod válce z nekalené oceli – tzv. moletu (patrici). Po zakalení patrice se z ní rytina přeneše na plotnu z nekalené oceli pomocí speciálního moletovacího stroje, který ji rozmnoží do tvaru budoucích aršíků. Ocelová deska se pak ohne do tvaru půlválce, jehož poloměr přesně odpovídá poloměru rotačního válce. Takto se zhotoví dva půlválce, které se po dalším opracování zakalí a upnou na ocelový válec do stroje. Z něj se tiskne na nekonečný pás papíru.

Suchá jehla je technika blízká mědirytu, která je technicky méně náročná, ale poskytuje jen nízký počet kvalitních tisků.

Stará technika příbuzná šrotovému tisku, ale na rozdíl od něj patří do grafických metod tisku z hloubky. Puncování funguje jako jehla při tečkovací technice a vyražené prohlubně se tisknou.

Tečkovací technika slouží zejména k tónované reprodukci kreseb a obrazů. Místo rydel se u ní užívá tečkovací kladívko a jehly.

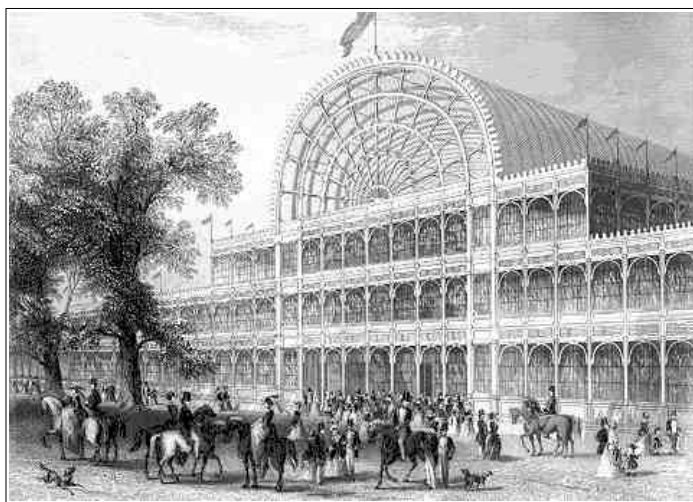
Ve druhé polovině 20. století se polygrafický průmysl vrátil k výrobě rytých matric. K tomuto účelu slouží automaty zvané klišografy (Klischograph), u nichž rytí obstarává elektronický systém a přesná mechanika. Předloha je skenována bod po bodu jako rastrový obrázek a stroj informaci převádí na elektrické a následně na mechanické impulsy rycí jehly. Lze tak vyrobit pérové i púltónové štočky z kovu nebo plastické hmoty. Některé klišografy převádějí předlohu do rastru paralelních linií, jiné na tradiční pravidelnou mřížku.

První pokusy s automatickým rytím byly provedeny roku 1951 a prototyp byl představen roku 1954. První stroje byly užívány pro reprodukci černobílých fotografií při tisku novin, kde se uplatnila rychlost zpracování. Další verze stroje, Vario Klischograph, představená roku 1958, byla schopna zvětšit či zmenšit předlohu a reprodukovala vícebarevné snímky na transparentním i reflexním povrchu. Helio-Klischograph z roku 1961 byl schopen rýt do oblých povrchů měditiskových válců.

Rytina do kamene, buď technika tisku z výšky (kamenoryt) nebo litografická rytina, která kombinuje tisk z hloubky a z plochy. Rytina ve dřevě (dřevoryt) a měkkých materiálech (olovoryt, linoryt) patří k technikám tisku z výšky.

Rytina se provádí mědiryteckými rydlý do nezakalené ocelové desky. Před tiskem se ocel ztvrdí zakalením. Pro tisk cenin prostřednictvím ocelorytiny byly vyvinuty důmyslné rycí stroje – čárkovací stroje, stroje ke zhotovení paprsků, „gilošírky“, „reliéfky“ aj. Gilošírky sloužily k vytvoření tzv. gilošů, komplikovaných lineárních ornamentů, které jsou známé např. z bankovek. Reliéfky dokázaly převést reliéfní předlohu medailí nebo mincí do paralelní čárové struktury, která vyjádřila jejich tvar. Čárkovací stroj vytvořil uniformní plochy s pravidelným nebo postupně se měnícím rozložením linek.

Oceloryt je možné vytvořit i mokřým postupem – zaleptáním do desky změkčené vyhřátím. Poté se deska opět zakalí. Podobného výsledku jako v technice ocelorytu je možno dosáhnout i z měděné desky zpracované rytím, leptem nebo suchou jehlou, která se před tiskem poocelí. Pro oceloryt je typická jemná a ostrá linie, která umožňuje i práci na velmi malých formátech (poštovní známky, kolky). Tiskne se silným kolmým

Hlavní vchod Crystal Palace na ocelorytu.

zakladatelé světové ilustrace:

Albrecht Dürer, Gustave Doré, Honoré Daumier, Eugène Delacroix, Paul Gavarni, Édouard Manet, Aubrey Beardsley a William Morris

zakladatelé české ilustrace:

Václav Hollar, Josef Mánes, Quido Mánes, Karel Purkyně, Mikoláš Aleš, Artuš Scheiner

známí čeští ilustrátoři 20. a 21. století:

Adolf Born, Zdeněk Burian, Josef Čapek, Vladimír Jiránek, Oldřich Kulhánek, Josef Lada, Rudolf Mates, Zdeněk Miler, Miloš Nesvadba, Ondřej Sekora, Jiří Trnka, Jiří Winter Neprakta, Helena Zmatlíková, Ota Janeček

Albrecht Dürer (21. května 1471, Norimberk – 6. dubna 1528, Norimberk) byl německý malíř, grafik a teoretik umění evropského formátu.

Autoportrét z roku 1488.

Do jeho díla patří více než 1100 kreseb, 34 akvarelů, 108 mědirytů a leptů, kolem 246 dřevořezů a 188 maleb. K tomuto souboru se ještě dnes přidávají nově objevené položky: 8. června 2005 uvedl tisk, že velké okno z barevného skla v kostele Sv. Jakuba ve Straubingu, na němž je zobrazen Mojžíš přijímající desky zákona, vzniklo podle Dürerova návrhu.

Dürer byl mistrem nejvyššího řádu. Byl prvním německým umělcem, který psal o svém životě, jako první zacházel s autoportrétem jako se samostatným žánrem, akvarel a tisk přivedl již v raném stádiu k umělecké a technologické dokonalosti, jako první v Německu kreslil akty podle živých modelů a jako první podpořil své praktické dílo umělecko-teoretickými pojednáními. V roce 1525 vydal v Norimberku první knihu o matematice pro dospělé v němčině Uvedení do měřičtví a roku 1527 Nauku o opevnování. Tyto dvě teoretické práce patří spolu s posmrtně vydanými Čtyřmi knihami o proporci, na nichž pracoval dvacet let, k důležitým

pojednáním z oblasti teorie umění.

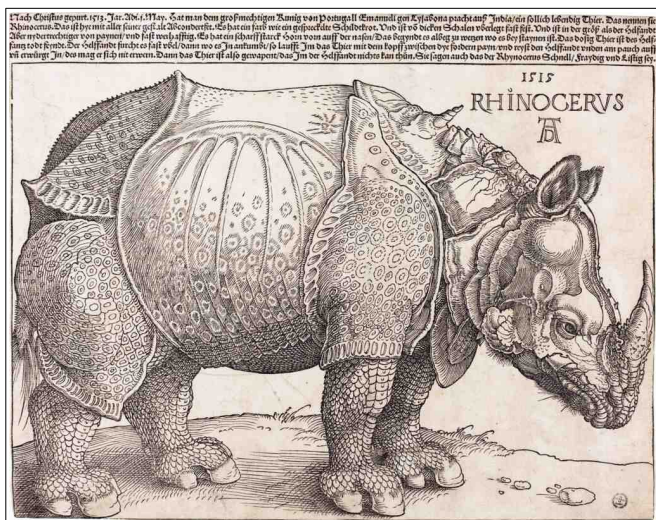
Dürerovi předkové pocházeli z Uher. Dürerův dědeček Anthoni opustil rodinnou tradici chovu koní a pastvy dobytka a stal se v Gyule zlatníkem. Později přijal za svého učně svého syna Albrechta (1427-1502), malířova otce.

Poté, co se Dürer starší u svého otce vyučil, odešel na tovaryšský vandr po Evropě, během něhož pobýval v Nizozemsku a zřejmě také v Burgundsku. Listina z roku 1444 dokumentuje jeho přítomnost v Norimberku, během které se zřejmě seznámil s rodinou zlatníka Hieronyma Holpera, svého budoucího tchána. Následoval další dlouhodobý pobyt v Nizozemsku. Do Norimberka se vrátil v roce 1455 a vstoupil do Holperovy dílny. V roce 1467 se osamostatnil, získal městské právo a oženil se s Holperovou dcerou Barbarou (1452-1514). Manželé spolu měli 18 dětí. Roku 1468 se Albrecht Dürer starší stal mistrem norimberského zlatnického cechu. V roce 1475 koupil dům na úpatí norimberského hradu. Od počátku roku 1486 si také pronajímал prostory na radnici.

Albrecht, pojmenovaný po otci, se narodil 21. května 1471 jako třetí z osmnácti dětí. Rodiče ho pravděpodobně poslali do školy, aby se naučil základům čtení, psaní a počtů. Kolem roku 1484-1485 se chlapec stal učedníkem v otcově dílně.

Soustředěná pečlivost v detailu a přesnost tvaru vytepaného do kovu dosáhly vrcholu v uměleckém mistrovství jeho pozdních grafických děl, především mědirytů.

7. července se Albrecht oženil s devatenáctiletou Agnes Freyovou (1475-1539), kterou mu vybral jeho otec. Její otec Hans Frey byl kovotepec a mechanik. Dürerova nová tchyně Anna Rummelová byla členkou jedné z předních norimberských rodin, a Dürer se tedy přičlenil mezi městský patriciát. Výhody, jež to přinášelo, byly zřejmě skutečným hlavním důvodem svatby.

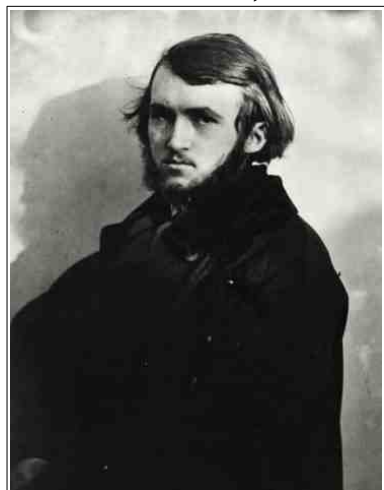
Dřevořez nosorožce z roku 1515, Lisabon.

Domáci ani zahraniční pověst si Dürer nicméně zpočátku nevytvářel svými malířskými díly, ale prostřednictvím mědirytů a sérií dřevorezů. Proto se monogram „AD“ poprvé objevuje na jeho grafických dílech až kolem roku 1495. Od té doby znamenala jeho signatura záruku umělecké kvality v celé Evropě, nejen na frankfurtských trzích. Krátce po roce 1500 si Dürer v Norimberku zařídil vlastní dílnu, ve které zaměstnal svého bratra Hanse a jako svého prvního asistenta Hanse Baldunga.

Humanističtí přátelé jednou či dvakrát mezi řečí udělali narážku, že měl Dürer pederastické sklony, avšak pouze z toho lze jen stěží usuzovat, zda umělec žil homosexuálním životem. To bylo v norimberském právním systému té doby zakázáno pod trestem smrti. Zdá se však, že Dürera homosexualita fascinovala přinejmenším jako téma.

Albrecht Dürer zemřel 6. dubna 1528 na malárii. Byl pohřben pod prostou bronzovou náhrobní deskou na hřbitově Johannisfriedhof. Dürer zanechal ženě jmění o téměř 7 000 zlatých, což znamená, že patřil mezi sto nejbohatších norimberských měšťanů.

Gustave Doré, Paul Gustave Doré (6. ledna 1832, Štrasburk – 23. ledna 1883, Paříž) byl francouzský

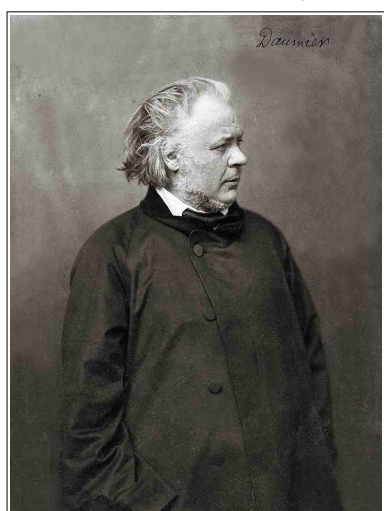
umělec, rytec a ilustrátor. Doré primárně pracoval také s dřevorytem a ocelorytem. Narodil se ve Štrasburku. V roce 1847 byly vydány jeho první ilustrované příběhy. Nejprve pracoval jako literární ilustrátor v Paříži, kde byl pověřen ilustrovat práce od Françoise Rabelaise, Honorého de Balzaca, Johna Milтона a Danteho Alighieriho. Velký úspěch sklidila nově ilustrovaná Anglická bible z roku 1866, která byla poprvé vystavena v roce 1867 v Londýně. Doré ilustroval nejrůznější knihy až do své smrti v Paříži v roce 1883. Byl pohřben na hřbitově Père-Lachaise.

Doré ilustroval několik pohádek: *Cendrillon (neboli Popelka)*.

Za svůj život ilustroval Doré více než 90 knih či jiných materiálů. Mezi jeho nejvýznamnější patří Danteho Božská komedie (1861), v roce 1863 Don Quijote od Miguela de Cervantese nebo v roce 1866 Ztracený ráj od Johna Milтона.

Honoré Daumier, Honoré Victorin Daumier (26. února 1808, Marseille – 10. února 1879, Valmon-

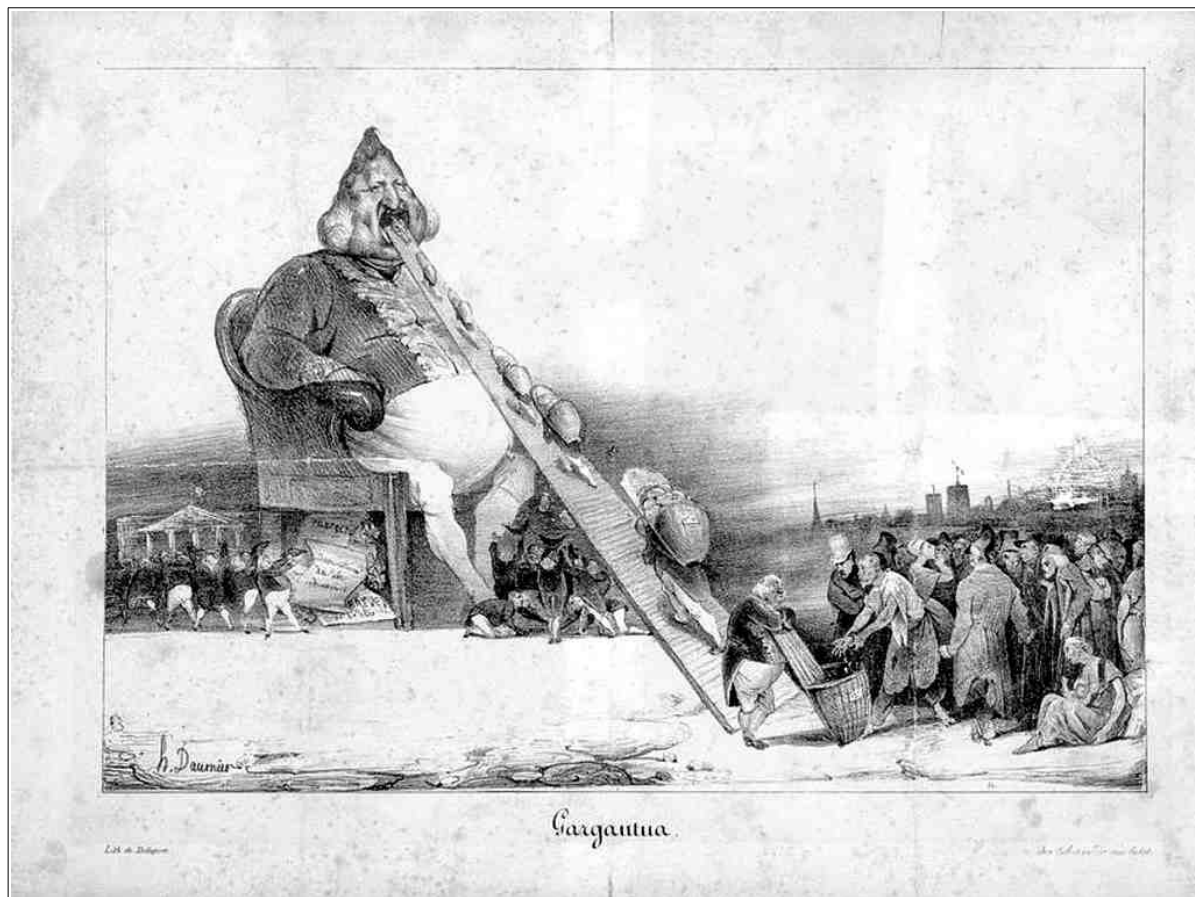
dois) byl francouzský malíř, sochař, grafik a kreslíř. Proslul především svými politicky angažovanými karikaturami. Je pokládán za jednoho z průkopníků malířského realismu ve Francii. Dokázal vystihnout psychiku člověka i s jeho existenciálními problémy a mistrně ji převést na malířské plátno. Jeho malířskému dílu se dostalo uznání až po smrti, ale dnes je považován za jednoho z největších francouzských malířů 19. století.

Narodil se v Marseille do rodiny uměleckého skláře a rámaře. Jeho otec Jean-Baptista Daumier postupně opouštěl rodinné řemeslo a začal se věnovat literatuře. Po mírných úspěších s několika básnickými sbírkami vydanými v Paříži, se rozhodl i s rodinou, roku 1816, do hlavního města přestěhovat s nadějí, že se zde pro jeho díla najdou další vydavatelé. Vytoužená sláva však nepřišla, rodina si výrazně pohoršila ve svém postavení, proto mladý Honoré musel nastoupit už ve svých třinácti letech do zaměstnání jako poslíček soudního vykonavatele v Justičním paláci. Zde se poprvé setkává se světem byrokracie, který později výrazně ovlivnil výběr jeho témat. V této době začal také kreslit. Otec si povšiml jeho talentu a poslal ho do učení k malíři a bývalému řediteli muzea francouzských památek Alexandru Lenoirovi. Ačkoliv byl Lenoir dobrým učitelem, Daumier brzy nastoupil na hodiny malby na Akademii Suisse a začal pravidelně docházet do Louvru, kde kreslil podle starých mistrů, zaujal ho zejména Rubens a Rembrandt. Také rád chodil uličkami Paříže a pozoroval nejrůznější lidské typy, jejich tváře a charakteristické rysy. Postava se natrvalo stala ústředním zájmem jeho díla.

Čtyřicátá léta jsou pro Daumiera poměrně šťastným obdobím, usazuje se na Ostrově svatého Ludvíka

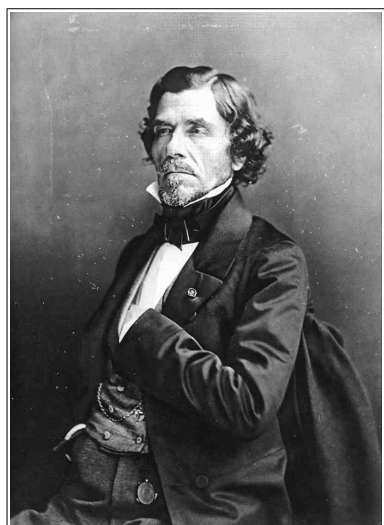
a díky tomu, že je i finančně zajištěn, se žení se švadlenou Alexandrine Dassy. Roku 1847 se mu narodí syn, který ale krátce po porodu umírá.

Tvoří hlavně žánrové malby, divadelní a soudní výjevy. Od roku 1852 se také věnuje sochařství. 50. a 60. léta jsou pro Daumiera umělecky nejplodnější. Po roce 1870 se začíná projevovat oční choroba, která ho po dlouhém boji a dvou operacích přemůže. Roku 1875 Daumier trvale oslepne, není dále schopen pokračovat v práci. Zemřel na mrtvici roku 1879 ve Valmondois chudý a zapomenut, pohřební výdaje musely být uhrazeny z veřejných prostředků. O rok později bylo jeho tělo exhumováno ze hřbitova Valmondois a převezeno do Paříže na hřbitov Père-Lachaise.

Gargantua (1831, litografie).

Eugène Delacroix, Ferdinand Victor Eugène Delacroix [Delakrua] (26. dubna 1798, Charenton-Saint-Maurice, Francie – 13. srpna 1863, Paříž) byl francouzský malíř období romantismu, významná osobnost světového malířství 19. století. Do dějin výtvarného umění se zapsal především jako kolorista. Jeho zacházení s barvou značně ovlivnilo impresionismus. Je autorem několika nástěnných maleb ve francouzských státních institucích, mj. v Louvre a Bourbonském paláci. Ilustroval knihy soudobých autorů, např. Waltera Scotta či Johanna Wolfganga von Goetha, ale třeba i Williama Shakespeara. Zabýval se fotografií. Tematický záběr jeho obrazů byl široký. Maloval historické náměty, zátiší, akty, portréty, mariny, žánrové výjevy, díla s orientálními náměty i kytice.

Eugène Delacroix se narodil jako nejmladší ze čtyř dětí Charlese Delacroixe a jeho manželky Victorie rozené Oebenové. Charles Delacroix byl za vlády Direktoria francouzským ministrem zahraničí a od roku 1799 Napoleonovým prefektem na jihu Francie. Eugène proto prožil dětství v Marseille a v Bordeaux.

Po smrti Charlese Delacroixe roku 1805 se Delacroixova matka odstěhovala do Paříže, kde žila u dcery Henrietty, provdané za diplomata Verninaca. Zde vstoupil Eugène do Lycea Ludvíka Velikého, kde byl jedním z nejnadanějších žáků. V roce 1814 Delacroix osiřel a nadále žil u sestry. Na radu strýce, malíře Henri-François Riesenera, vstoupil do ateliéru Davidova žáka Pierre Narcisse Guérina. Zároveň v Louvru kopíroval obrazy vlámského malíře Petera-Paula Rubense a Raffaela.

V letech 1816-1822 studoval na École des Beaux-Arts a střídavě bydlel v rodině Riesenera a své sestry. Zde také poznal svou první lásku, Angličanku Elisabeth Salterovou, jejíž portrét vytvořil roku 1817.

Delacroix byl školený v duchu neoklasicistní tvorby Jacquese-Louise Davida, mnohem více ho ale ovlivnilo malířství starších mistrů, pro které byla klíčová barva. Za mnohé vděčil také svému současníkovi Théodore Géricaultovi, jehož obrazy nepostrádaly smysl pro dramatický děj, vyjadřovaly lásku ke svobodě a reflektovaly šířící se romantismus ponapoleonské epochy.

Delacroixova umělecká kariéra začala v roce 1822, kdy porota Salonu přijala první jeho významný obraz, Dantovu bárku. Všeobecného uznání dosáhl obrazem Vražďení na Chiu z roku 1824, jehož námětem je řecký boj za nezávislost. Během cesty do Anglie roku 1825 studoval díla tamních malířů. Ovlivnil ho zejména Richard Parkes Bonington, používající jasné, třpytivé barvy. Boningtonův vliv je zřejmý v Delacroixových následujících dílech, např. na obraze Sardanapalova smrt. Toto dílo je již výrazem malířova zralého stylu. Kompozice obrazu, v němž se střídá světlo a stín, tvoří vířící zmeť žen, otroků, zvířat, šperků a textilií. Obraz znázorňuje asyrského panovníka Sardanapala, který zádumčivě a nezúčastněně sleduje ničení veškerého svého majetku včetně koní a žen, které nařídil vykonat před tím, než spáchá sebevraždu.

Zásadním Delacroixovým dílem je obraz Svoboda vede lid na barikády z roku 1830. Jedná se o apotheózu ideje Svobody. Tento obraz demonstruje rozdíl mezi romantickým stylem malby, zdůrazňujícím barvu a duchovní stránku obrazu, a souběžně existujícím neoklasicistním stylem, který akcentoval linii a od předmětu si zachovával chladný odstup.

Zemřel 13. srpna 1863 v Paříži. Je pochován na tamním hřbitově Père-Lachaise. Rok nato byl jeho ateliér prodán v dražbě v hotelu Drouot. Francouzi vyjádřili úctu ke svému romantickému malíři mj. i tím, že na fasádu pařížské radnice umístili jeho portrétní plastiku spolu s dalšími 145 nejvýznamnějšími osobnostmi Francie.

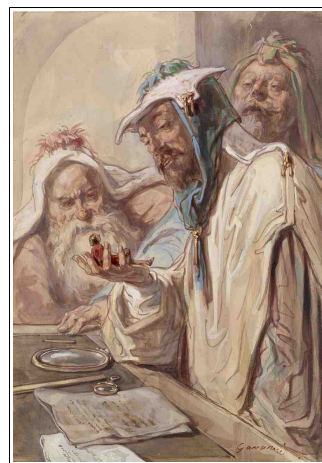
Dante a Vergilius v pekle, 1822.

Paul Gavarni, vlastním jménem Sulpice Guillaume Chevalier, také Hippolyte-Guillaume Sulpice Chevalier, (13. ledna 1804, Paříž – 23. listopadu 1866, Auteuil) byl francouzský malíř, grafik, ilustrátor a karikaturista.

Autoportrét, litografie (1842).

Začínal jako dělník – mechanik ve strojírenské továrně, ale byl nešikovný. Dal se zapsat do kurzů kreslení a v tom dělal rychlé pokroky. V počátcích kreslířské kariéry si zvolil pseudonym podle obce Gavarnie v Pyrenejích, kam jednou cestoval. Začínal jako ilustrátor módního časopisu *Journal des modes*, kresby prováděl technikou litografie, zprvu ručně kolorované, později tištěné barevně. Od roku 1828 se jeho ilustrace stále více stávaly karikaturami. V letech 1837 až 1848 byl karikaturistou a ilustrátorem satirického časopisu *Le Charivari*. Při pobytu v Londýně v letech 1848 až 1851 zaměřil svou kritickou pozornost na obyvatele chudých čtvrtí,

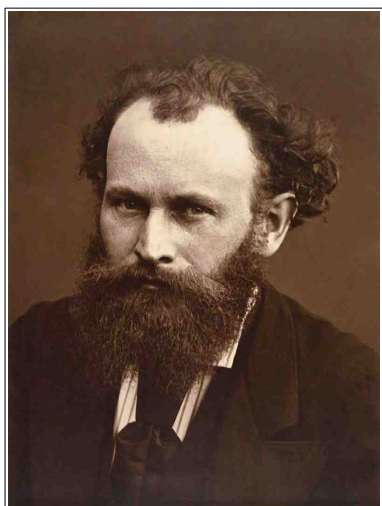

Gulliver a tři filozofové (asi 1862).

vytvořil celé album, které pod názvem *Londýn a Angličané* vydal se svými texty Émile de la Bédollière roku 1862. V kresbách moralit pokračoval i po návratu do Paříže, stovkami karikatur mapoval společenský a kulturní život Pařížanů. Jeho kreslené vtipy s krátkým textem byly tak populární, že se každý tiskl na celou stranu. Byl mistrem litografie, což vyhovovalo vydavatelům tehdejších časopisů i knih. Významné práce vytvořil také akvarelem. Byl střídavě úspěšný a neúspěšný, také jako redaktor a vydavatel. Dostal se krátce do pařížského vězení pro dlužníky a z pobytu vytěžil soubor karikatur.

Édouard Manet (23. ledna 1832, Paříž – 30. dubna 1883, Paříž) byl francouzský modernistický malíř,

významná osobnost přechodu od realismu k impresionismu. Jako jeden z prvních umělců 19. století ve svých dílech zobrazoval moderní život.

Manet pocházel z rodiny vyšší třídy se silnými politickými vazbami. Místo očekávané kariéry úředníka se rozhodl stát malířem. Jeho raná mistrovská díla, *Snídaně v trávě* a *Olympia*, obě z roku 1863, vyvolala značné kontroverze a inspirovala skupinu mladých malířů, pozdějších tvůrců impresionismu. Dnes jsou Manetova díla chápána jako přelomová, značící začátek moderního umění. Během posledních 20 let svého života navázal vztahy s dalšími významnými umělci té doby. Dále rozvíjel svůj vlastní styl, považovaný za inovativní a mající velký vliv na nadcházející generaci malířů.

Pocházel z dobře situované středostavovské rodiny. Otec byl vysokým úředníkem na ministerstvu spravedlnosti, matka měla vazby na švédskou královskou rodinu. Eduard byl nejstarší ze tří bratrů. Studoval na gymnáziu, jeho otec z něj chtěl mít bankovního úředníka. Eduard však nebyl příliš pilným studentem a několikrát musel ročníky opakovat. Matčin bratr však brzy rozpoznal jeho výtvarné nadání, a doporučil ho na mimořádné hodiny kreslení přímo na gymnáziu. Strýc s ním často navštěvoval muzea a galerie a seznamoval ho s uměním starých mistrů. Eduardův otec neschvaloval synovo nadšení pro umění a rozhodně nesoúhlasil s nápadem stát se malířem. Otec a syn tedy udělali kompromis a Eduard otci slíbil, že se malířem nestane, pokud nebude muset studovat dále na bankovního úředníka. Po dlouhém váhání se rozhodl pro námořnickou školu a otec mu povolil. Podmínkou zkoušek bylo, že adeпти by měli absolvovat plavbu na moři, a tak se Eduard vydal roku 1848 do Rio de Janeira. Dlouhá a úmorná cesta na lodi se Manetovi vůbec nelíbila, zažil několik bouří, kvůli kterým se cesta značně prodloužila. Po návratu Eduard postavil otce před nekompromisní rozhodnutí stát se malířem. Otec se podvolil a roku 1850 zapsal syna do školy u malíře Thomase Coutura. Studoval tam šest let, ale příliš si nerozuměli a Manet trávil hodně času v galeriích, kde kopíroval staré mistry. Byl nadšen hlavně španělským uměním, obdivoval Goyu a Velázquezze. Během studia absolvoval studijní cesty do Holandska, Itálie, Německa a Rakouska, navštívil i Prahu. S Coutourem se po několikaletém studiu rozešel ve zlém, chtěl malovat po svém, tolik odlišným způsobem, neschvaloval způsob akademického umění.

V roce 1850 byla do rodiny Manetových přijata mladá učitelka klavíru Zuzana Leenhofová. S Eduardem navázala tajný milostný poměr a v roce 1852 se jí narodil syn. Byl pokřtěn Leon Edouard Koella a Zuzana ho vydávala za svého bratra. Manet svůj poměr před otcem tajil a teprve po jeho smrti se v roce 1863 se Zuzanou oženil.

O Velikonocích roku 1856 Manet od Coutura odešel a s přítelem Albertem de Balleroy si zařídil vlastní ateliér v ulici Lavoisier. Po letech příprav a kopírování mistrovských děl se soustředil na vlastní tvorbu. V roce 1859 přihlásil do Salonu první obraz *Piják absintu*, ale porota ho odmítla. Podporu našel jen u svých přátel Delacroixe a Baudelaira.

Do dalšího Salonu o dva roky později přihlásil dva obrazy: *Portrét rodičů* a *Španělského zpěváka (Kytarista)*. Oba byly přijaty a za *Španělského zpěváka* získal čestné uznání. Obraz vzbudil zájem odborné kritiky a obdiv mladých umělců.

Chtěl potvrdit svůj úspěch a horečně pracoval. Byl sebevědomý, přátelský a společenský. Od roku 1877 se u Maneta projevil zdravotní problémy, cítil se unaven, trpěl ataxií. Byl to průvodní

Snídaně v trávě, 1863.

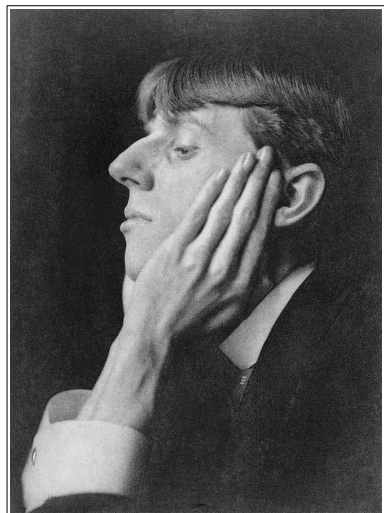
18

jev syfilidy, kterou se zřejmě nakazil v mládí při své cestě do Rio de Janeiro. Absolvoval několikaměsíční léčbu, ale snažil se pracovat. V roce 1880 měl samostatnou výstavu v Paříži a v následujícím roce byl jmenován rytířem Čestné legie a získal cenu v Salonu.

Nemoc rychle postupovala a v důsledku omezené pohyblivosti měl čím dál tím větší problémy s většími plátny. V tuto dobu vzniklo množství zátiší a akvarelů.

Pár dní před smrtí mu byla amputována noha, ve které měl sněť. Manet zemřel 30. dubna 1883, v náručí svého syna Leona. Pohřben byl dne 3. května na pařížském hřbitově Passy.

Aubrey Beardsley, Aubrey Vincent Beardsley (21. srpna 1872, Brighton – 16. března 1898, Menton, Francie) byl anglický secesní kreslíř a ilustrátor.

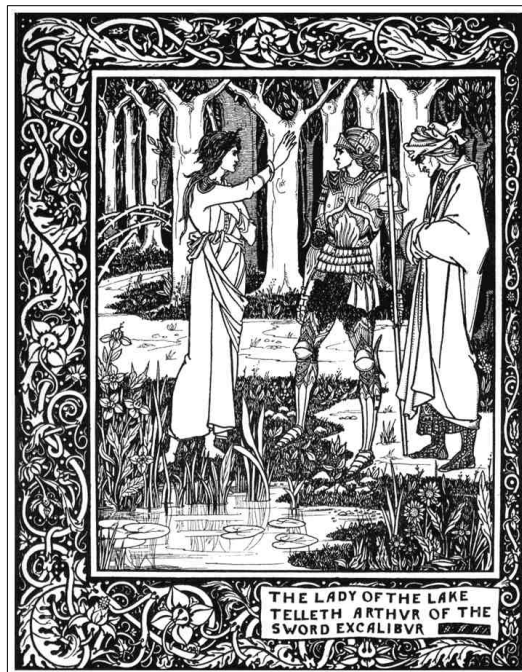
Jeho otec, Vincent Paul Beardsley (1839-1909), byl synem obchodníka, jeho matka, Ellen Agnus Pitt (1846-1932), byla dcerou vojenského lékaře. Otec přišel o většinu jmění neuváženými investicemi, a proto rodina žila v chudobě. Otec pracoval jako příležitostný dělník, matka jako učitelka hry na klavír. Aubrey měl o rok starší sestru Mabel. V roce 1884 spolu vystupovali na veřejných koncertech jako mimořádné dětské hudební talenty. Když v tomto roce jejich matka onemocněla, odjeli sourozenci k tetě do Bristolu. Zde Aubrey navštěvoval Hove and Sussex Grammar School, kde publikoval své verše a kresby ve školním časopisu.

V roce 1888 začal pracovat jako kreslič v architektonickém ateliéru, o rok později odjel do Londýna a pracoval jako úředník pojišťovny Guardian Life and Fire Insurance Company. V roce 1891 získal díky náhodnému seznámení s malířem Edwardem Burne-Jonesem a Puviem de Chavannes možnost se kreslením živit. Na jejich radu začal v roce 1892 studovat Westminster School of Art.

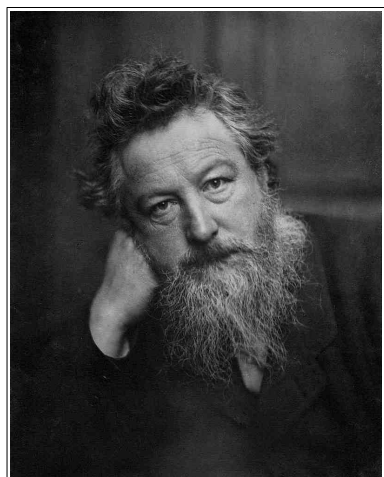
V roce 1893 se seznámil s Oscarem Wildem. Wilde viděl Beardsleyovy kresby, inspirované jeho divadelní hrou Salomé a požádal ho, aby ilustroval anglické vydání, které vyšlo v roce 1894.

V roce 1894 se stal výtvarným redaktorem literárního časopisu The Yellow Book. V dubnu 1895 byl ale propuštěn pro své přátelství s Oscarem Wildem, který byl v té době odsouzen pro své homosexuální vztahy. Vydavatel Leonard Smithers tehdy požádal Beardsleye, aby se stal výtvarným redaktorem konkurenčního časopisu The Savoy Magazine.

Beardsley od dětství trpěl tuberkulózou. Na doporučení lékařů odjel do jižní Francie. Zde konvertoval ke katolické víře. V noci z 15. na 16. března 1898 nemoci podlehl.

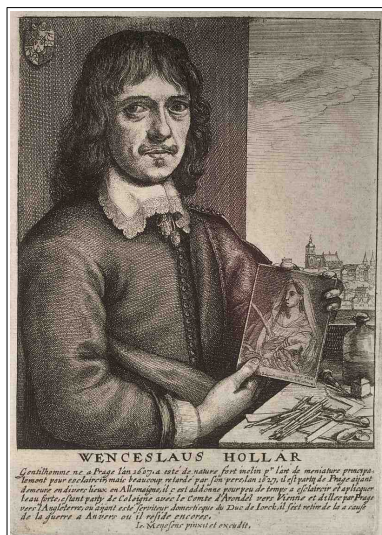
Ilustrace k Artušově smrti od Thomase Maloryho (1893-1894).

William Morris (24. března 1834, Walthamstow u Londýna – 3. října 1896, Londýn) byl anglický textilní výtvarník, umělec, spisovatel a libertariánský socialista spjatý s Bratrstvem prerafaelitů a s hnutím Arts and Crafts. Společně s umělcem Edwardem Burne-Jonesem a básníkem Dantem Gabrielem Rosettim založil návrhářskou společnost, jejíž produkce hluboce ovlivnila výzdobu obydlí i kostelů v Anglii počátku 20. století; oživila také tradiční metody výroby a zpracování textilu.

Coby autor a ilustrátor se zájmem o středověké umění a literaturu stál u počátků žánru fantasy a měl přímý vliv na pozdější autory včetně J. R. R. Tolkiena. Zasadil se také o památkovou péči. Jeho názory a tvorba byly často v opozici vůči industrialismu, a to i přes socialistickou a marxistickou orientaci v jeho zralém věku.

Václav Hollar (13. července 1607, Praha – 25. března 1677, Londýn), známý pod latinizovanou for-

mou jména Wenceslaus Hollar Bohemus či Wenceslas Hollar nebo poněmčenou podobou jména Wenzel Hollar, byl český barokní rytec a kreslář. Od roku 1627 jako protestant odešel do zahraničí a působil v dílnách ve Frankfurtu nad Mohanem u Matthäuse Meriana, ve Štrasburku, v Kolíně nad Rýnem a v Antverpách. Od roku 1636 působil ve službách hraběte Thomase Howarda z Arundelu, s nímž se dostal do Anglie. Za války z Anglie utekl, ale později se vrátil. Byl pohřben do společného hrobu pro zvláště nemajetnou chudinu na malém hřbitově při kostele sv. Markěty ve Westminsteru.

Hollar je autor realistických barokních leptů, mezi jeho časté náměty patří přírodní motivy, krajiny, veduty, mapy, portréty, městské prospekty, kroje a zátiší na volných listech i v souborech. Vytvořil také pohled na Prahu podle svých kreseb z krátké návštěvy v roce 1636.

Pocházel z významné a majetné pražské rodiny. Léta mládí Václava Hollara spadají na počátek třicetileté války. Otec Jan Hollar byl deponitorem českých zemských desek na Pražském hradě a člen nižší zemské šlechty. Od roku 1600 mohl z rozhodnutí Rudolfa II. používat erb a přídomek z Práchně (von Prachenberg). Jeho matka Markéta Löwová byla rodem z německé rytířské rodiny z Löwengrünü a Bareytu z Horní Falce.

S prvními uměleckými pokusy začínal Hollar již dříve, ale rytí začal praktikovat až ve svých osmnácti pod vedením Aegidia Sadelera, v Bruselu narozeného grafika, který se do Prahy dostal za dob rozkvětu Rudolfova dvora. Hollarův otec jeho umělecké snažení nepodporoval a chtěl, aby se syn stal právníkem.

V roce 1627, podobně jako řada dalších kvůli Obnovenému zřízení zemskému, opustil Čechy a odebral se do Německa. Hollar nejspíše neodešel z důvodů politických, ale spíše z existenciálních, kdy mu zahraničí dokázalo nabídnout lepší uplatnění.

V Německu žil nejprve ve Stuttgartu (1627-1628) a později pracoval ve Štrasburku pro nakladatele Heydena a kolínského nakladatele Hogenberga (1629-1630). Odtud na přelomu let 1629-1630 podnikl svou první cestu po Rýně do Kolína nad Rýnem. Kolem roku 1631 se Hollar usadil ve Frankfurtu nad Mohanem, kde se začal učit u nejvýznamnějšího mědirytců své doby, Matthäuse Meriana. Zde se podílel i na Merianově vrcholném díle Topographia Germaniae. Hollar byl jedním z prvních umělců, kteří začali soustavně zachycovat krajinu středního Porýní a stal se předchůdcem rýnského romantismu.

Dne 4. července 1641 se Hollar oženil s komornou Margaret Tracy, s níž měl dvě děti.

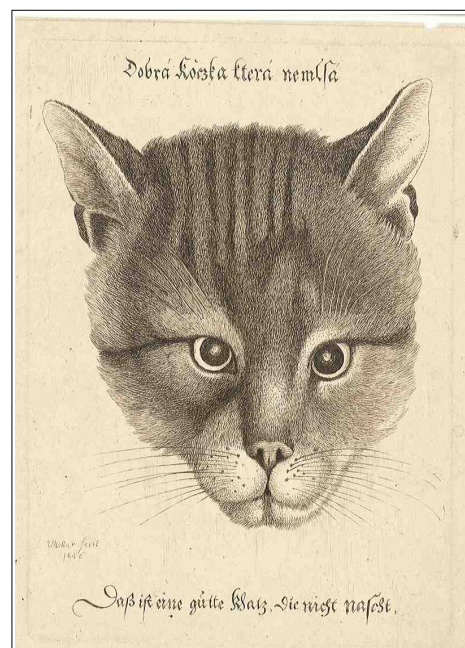
V roce 1660 zemřela jeho žena Margaret. V roce 1665 Hollara potkalo další rodinné neštěstí: při morové epidemii zemřel jeho syn James, u kterého se již také projevil kreslářský talent. Tohoto roku se Václav Hollar podruhé oženil, o jeho druhé ženě je známo pouze to, že se jmenovala Honora a že utekla před morem.

Václav Hollar nebyl jen jedním z nejlepších, ale zároveň i nejpłodnějších umělců své doby. Vytvořil okolo 400 kreseb a 3 000 leptů.

Názor na Hollarovo dílo se v průběhu doby vyvíjel, ale většinou na něm byla ceněna vysoká úroveň kresby, přesnost, detailnost a realismus, díky čemuž je jeho dílo ceněným dokumentem doby.

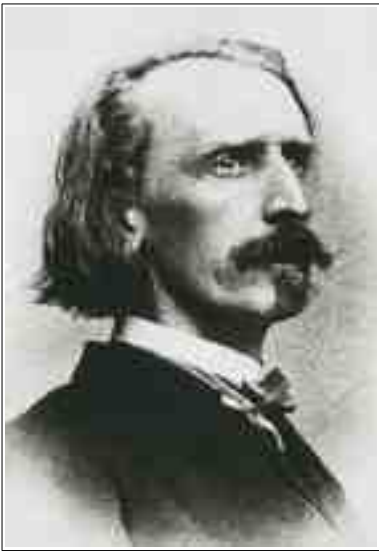
Z Hollarových uměleckých začátků není mnoho známo. Podle známého vyjádření pod leptem Hollar s rytinou sv. Kateřiny říká, že již od mala měl zálibu v malbě miniatur, ovšem první známé dílo pochází z roku 1626, je to lept Maria s dítětem podle Dürera, a pak několik dalších leptů z roku 1627, tedy Svatá rodina podle Josepha Heintze a Krajina s převislým stromem.

Velké sbírky Hollarových děl se nacházejí na Windsorském hradě, v londýnské Národní galerii, ve sbírce Hollarova díla nazývané Hollareum v majetku Národní galerie v Praze a ve Fisher Library patřící k University of Toronto. Nemalé sbírky jsou také v Albertině a kabinetě rytin v Berlíně.

Nejpopulárnější Hollarova rytina
Dobrá kočka, která nemlsá
z roku 1646.

Josef Mánes (12. května 1820, Staré Město – 9. prosince 1871, Nové Město) byl český malíř, ilustrátor, grafik a jeden z nejvýznamnějších představitelů českého romantismu. Výtvarně činný otec i strýc k malířství vychovali a vyučili jeho i jeho sourozence Quida a Amálii. Je považován za mistra české malby a krajinářství v období romantismu a realismu.

Jeho otcem byl proslulý malíř Antonín Mánes, profesor krajinomalby na Pražské malířské akademii, s nímž trojice výtvarně nadaných sourozenců Josefa, Quida a Amálie podnikala studijní cesty do přírody, například na Říp nebo do Podkrkonoší. Jeho strýc Václav Mánes na téže škole učil figurální malbu a také dvakrát zaujal místo prozatímního ředitele. Josef od svých patnácti let studoval na pražské umělecké Akademii u profesora Františka Tkadlíka. V roce 1844, nespokojen s akademickým charakterem výuky podle sádrových modelů odešel studovat na akademii do Mnichova, kde pobýval tři roky bez jakéhokoliv hmotného zajištění z domova. Později podnikl i několik studijních cest, mj. do Drážďan, Polska, či Slezska. Jeho osobní život se poněkud zkomplikoval v době, kdy už žil opět v Praze. Tehdy ve svých dvaceti sedmi letech navázal intimní vztah s Františkou Šťovíčkovou, která byla u Mánesů zaměstnána jako služka. V roce 1850 Františka otěhotněla, ale pod silným nátlakem rodiny se Františky musel vzdát. V té době už vedla domácnost u Mánesů Josefova sestra Amálie, která oba své bratry existenčně zajišťovala. Ta také těhotnou Františku propustila ze svých služeb. Dceru Josefínu, která se v roce 1850 narodila, poté vychovávala sama.

Dívka s růží ve vlasech.

Od roku 1866 se u něj projevovaly příznaky duševní choroby, která sice postupovala velmi pomalu, ale neléčena měla pro něho devastující důsledky. Během následujícího období ztrácel na váze, měl přechodné obtíže s vyslovováním, propadal trudnomyslnosti a jeho chování bylo občas velmi podivné a zmatené. Předpokládá se, že chorobou, která jej postihla, byla progresivní paralýza, tj. pokročilá forma syfilisu napadající mozek, nebo tuberkulóza mozkových blan. Lékařská zpráva o jeho úmrtí určuje nejasnou diagnózu, ochrnutí mozku. Zemřel po několika letech utrpení ve věku jednapadesáti let. Pohřbu se zúčastnila i jeho nemanželská dcera Josefína.

Quido Mánes (17. července 1828, Praha-Staré Město – 5. srpna 1880, Praha-Nové Město), byl český malíř, kreslíř a ilustrátor doby romantismu a realismu.

Narodil se jako syn malíře Antonína Mánesa a jeho ženy Magdalény, a jako nejmladší ze tří dětí, starší a slavnější byl bratr Josef Mánes, nejstarší sestra Amálie Mánesová. Díky otci a strýci již od deseti let studoval na pražské Akademii, u Františka Tkadlíka a Christiana Rubena. V letech 1870-1871 podnikl pozdní studijní cestu k B. Vautierovi do Düsseldorfu. Pět let trávil léto u rodiny Kotzových z Dobře a u Wallisů v Kolečovicích. Rodinu Antonína Veitha navštěvoval v Liběchově, a vymaloval skupinovou podobiznu Veithových dětí. Maloval nejdříve historické a bitevní scény, později také studoval lidové typy pro galerii slovanských krojů. Jeho hlavním oborem se však stala romantická a později naturalistická malba žánrových scén s postavami z městského i vesnického života. Pitoreskní figurky z městského prostředí dokázal malovat se smyslem pro humor (Spící ponocný, Starý mládenec, Zlatník), věnoval se také karikaturám (Svatolukášská kniha cechu pražských malířů). Ilustroval několik knížek, nejúspěšnější z nich byly Babička Boženy Němcové (1858), Cervantesův Don Quijote (1869) a Goethův Herrmann a Dorothea. Po smrti svého bratra Josefa žil v Praze se sestrou Amálií jako svobodný starý mládenec. Trpěl srdeční chorobou.

Quido Mánes - Děvče (kolem roku 1860).

21

Karel Purkyně (15. března 1834, Vratislav, nyní Polsko – 5. dubna 1868, Praha-Nové Město) byl český malíř, kreslíř a výtvarný kritik. Jako portrétista se zařadil mezi přední osobnosti evropského realismu poloviny 19. století.

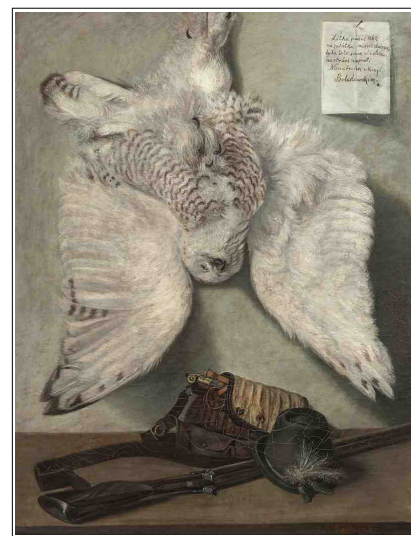

Narodil se ve Vratislavi jako druhý syn lékaře a přírodovědce Jana Evangelisty Purkyně a jeho manželky Julie, rozené Rudolphi. Matka brzy zemřela. Měl staršího bratra, pozdějšího přírodovědce Emanuela Purkyně. Mládí prožili ve Vratislavi, kde otec působil na univerzitě. Zde také studoval na gymnáziu a krátce se učil malovat u malíře podobizen J. J. Königa. V roce 1850 se rodina vrátila do Prahy a Karel se zapsal na malířskou Akademii. Poprvé se veřejně představil jako malíř v roce 1853 na výstavě Krasoumné jednoty, kam zaslal žánrovou kompozici Děti dívající se na obrazy. Během studií navštěvoval známé německé galerie, v nichž studoval renesanční a barokní malířská díla.

Na podzim roku 1856 odjel do Paříže, kde se nejprve na otcovo přání zapsal do ateliéru Thomase Coutura. Ani toto studium nedokončil, což ovlivnilo negativně názor rodiny i širší kulturní veřejnosti, která akademickému vzdělání přikládala velký význam. On sám se však raději učil z prací italských a francouzských mistrů. Byl mu blízký realismus Gustava Courbета, o kterém se později zmiňoval ve svých kritických státech. Dojmy z ročního pobytu v Paříži vyjádřil v několika drobných olejomalbách, např. V údolí nebo Boulogneský lesík.

Koncem roku 1857 se vrátil do Prahy a věnoval se intenzivní práci. Vytvořil řadu mistrovských portrétů a žánrových kompozic. Vedle portrétní tvorby se od roku 1860 více zaměřil na malbu zátiší. Spojení obou těchto oborů je patrné na jednom z jeho stěžejních obrazů Podobizna kováře Jecha.

Od roku 1862 se Purkyně kromě malování věnoval umělecké kritice, psal do Národních listů, Politika a Květů. Kreslil karikatury pro časopisy Brejle a Humoristické listy. Zapojil se do pražského spolkového života a v roce 1864 se podílel na přípravě slavnosti k třístému výročí narození Williama Shakespeara, kterou organizovala Umělecká beseda. Navrhl kostýmy a scénu pro slavnostní průvod shakespeareovských postav. Soubor šesti olejomalb je ve sbírkách Národní galerie. V roce 1866 přijal zakázku na ilustrování nového knižního vydání Dona Quijota.

Sova sněžná (1862).

Karel Purkyně se 7. února 1860 v Praze oženil s Marií Wiedermannovou z Vídně (1841-1914), měli spolu tři děti, Jana, Cyrila a Rosalii (Růženu). Portrét své manželky vytvořil v roce 1860, své děti zachytil na obraze z roku 1868. Těsně před smrtí namaloval autoportrét vyjadřující jeho vnitřní rozpoložení. Karel Purkyně zemřel předčasně ve věku 34 let a byl pohřben na Vyšehradském hřbitově. Vdova Marie Purkyňová ve vysokém věku v Praze dožila v Ústavu choromyslných.

Mikoláš Aleš (18. listopadu 1852, Mirovice – 10. července 1913, Vinohrady) byl český malíř, kreslíř, dekoratér a ilustrátor, jedna z nejvýznamnějších osobností takzvané „Generace Národního divadla“, klasik českého umění 19. století. V ranějším období tvořil v pozdně romantickém stylu, přičemž vycházel z odkazu Josefa Mánese, později směřoval spíše k secesi.

Jeho otcem byl František Aleš, písař a později městský tajemník, člen významné a zámožné mirotické rodiny, matkou Veronika Alšová, rozená Famfulová. Kvůli finančním potížím se celá rodina několikrát přestěhovala. V roce 1856 nejprve do Písku a následně do Prahy. Ani tam se však nepodařilo situaci zlepšit a Alšové se v únoru 1859 vrátili zpět do Mirovic.

Kreslit začal už ve čtyřech letech. V roce 1862, podobně jako jeho dva bratři František a Jan, nastoupil na školu v Písku a v roce 1865 na gymnázium, které však pro neshody s jedním z tamních pedagogů musel opustit.

Začal se učit malířem a roku 1867 vstoupil do druhé třídy písecké reálky, kde studoval až do roku 1869, kdy odjel do Prahy na Akademii výtvarných umění. Během studia si přivydělával vyučováním kreslení a drobnými ilustracemi.

V roce 1876 se zúčastnil demonstrace proti profesoru A. Woltmannovi, který během své přednášky v německém vzdělávacím klubu Concordia popřel existenci českého umění v době gotické a barokní; uvedl, že české umění pouze přejímalo v té době německé vzory. Čeští studenti, kteří přednášku navštívili, hlasitě protestovali a neopustili přednáškovou síň, na což profesor Woltmann reagoval vyklizením síně. Později protesty přerostly v potyčky mezi německými a českými studenty. Aleš byl potrestán několikadenním vězením a vyloučen z akademie.

Po tom, co předčasně zemřeli oba jeho bratři (1865 František, 1867 Jan), zemřela v roce 1869 také jeho matka. Otec se v roce 1874 znovu oženil, ale téhož roku zemřel. Protože se svou macechou se nikdy nespřátelil, zůstal ve 22 letech zcela sám a bez prostředků odjel natrvalo do Prahy.

V roce 1879 společně s Františkem Ženíškem zvítězil s cyklem Vlast v konkursu na výzdobu foyer Národního divadla, šlo celkem o 14 lunet. Téhož roku, po sňatku s Marynou Kailovou (1858-1941) začala rodina bydlet na Malé Straně v Praze. Následně odjel na studijní cestu do Itálie a po svém návratu v letech 1880-1881 pracoval na čtrnácti velkých lunetách pro Národní divadlo a ilustracích pro Arbesův časopis Šotek. V roce 1889 vytvořil cyklus ilustrací národních písní Osířelo dítě a následovaly další cykly. Jeho posledním dílem byl akvarel Svatý Václav, který namaloval na jaře roku 1913.

Pro neshody s vedením Národního divadla v Praze ztratil na čas práci a pracoval pro různé časopisy, například pro slovenský Černokňažník, který vycházel v Martině. V letech 1893 a 1897 cestoval po Slovensku; při druhé cestě navštívil i Bratislavu.

Mikoláš Aleš zemřel na mozkovou mrtvici. Pohřben byl na Vyšehradském hřbitově v Praze.

Artuš Scheiner (28. října 1863, Benešov – 20. prosince 1938, Praha) byl český ilustrátor, kreslíř a malíř.

Otec Josef Scheiner byl zemský advokát z Benešova, matka Juliána, roz. Kadlecová, pocházela z Nepomuku. Původním povoláním byl úředník finančního ředitelství v Praze. Věnoval se kreslení zpočátku jen ze záliby, byl úplný samouk, brzy však byly jeho kresby otiskovány v časopisech – rakouských, německých (především Lustige Blätter) i maďarských. Od roku 1897 začal své kresby uveřejňovat v českých společenských a humoristických časopisech Světozor, Paleček, Švanda dudák, Zlatá Praha. Roku 1902 ilustroval první pohádkovou knížku Růženka a Bobeš od V. Říhy. Černobílé lineární perokresby v brilantní secesní stylizaci mu získaly popularitu a nové zakázky. Ilustroval pohádky B. Němcové, K. J. Erbena, H. Ch. Andersena a jiné. Díla Julia Zeyera Ondřej Černyšev, Román o věrném přátelství Amise a Amila a Vyšehrad vyzdobil obrazy pohádkové fantazie, ale i jemné erotiky. Tyto knihy byly vydávány v nákladné a kvalitní grafické úpravě. Nakreslil však i řadu seriálových obrázků v knížkách O Kulihráškovi a mnoho drobných, ale vždy výborně, poctivě a půvabně nakreslených obrázků do reklamních pohádkových sešitků.

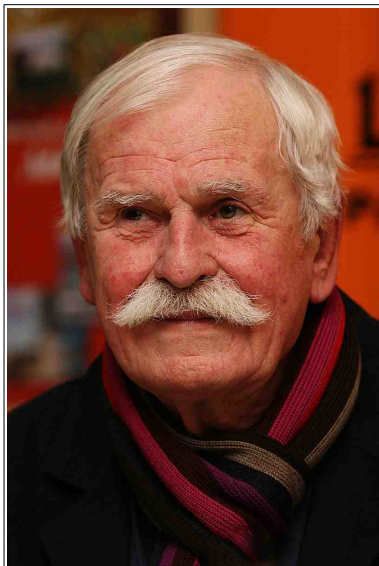

Obrázek Jan Žižka je jedním z neznámějších děl Mikoláše Aleše.

Ilustrace Artuše Scheinera k pohádce Boženy Němcové O mluvicím ptáku (1913).

Adolf Born (12. června 1930, České Velenice – 22. května 2016, Praha) byl český malíř, kreslíř, ilustrátor, animátor, karikaturista a kostýmní výtvarník. Byl znám svými monarchistickými postoji.

Narodil se v Českých Velenicích, kde se mluvilo česky i německy. V letech 1949-1950 studoval výtvarnou výchovu na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy, později přešel na Vysokou školu uměleckoprůmyslovou a na Akademii výtvarných umění v Praze. Během studií ho nejvíce ovlivnil František Tichý. Adolf Born sdílel jeho fascinaci cirkusy a varieté. Tehdejší filmové týdeníky v něm vzbudily náklonnost k exotice a zájem o individuality, jako byl etiopský císař Haile Selassie I. nebo Čankajšek. Literárně Borna nejvíce ovlivnili autoři bajek Krylov, La Fontaine a Ezop, z českých spisovatelů Bohumil Hrabal, Karel Poláček a Jaroslav Hašek.

Od roku 1960 byla jeho díla vystavena po celém světě a získal za ně mnoho cen. Jeho doménou je grafika – suchá jehla, lept a především litografie. V roce 1962 se oženil a v roce 1964 se mu narodila dcera Erika Bornová. Jeho nejznámější díla zahrnují ilustrace knih od Miloše Macourka (Mach a Šebestová, Žofka), Julese Verna (Trošečník z Cynthie), A. Dumase staršího (Tři mušketýři), Vojtěcha Steklače (série Boříkovy lapálie) a jiné. Je také autorem kostýmů a dekorací k opere Antonína Dvořáka Čert a Káča inscenované v Národním divadle, dále inscenace hudební fakulty HAMU – opera V studni Viléma Blodka.

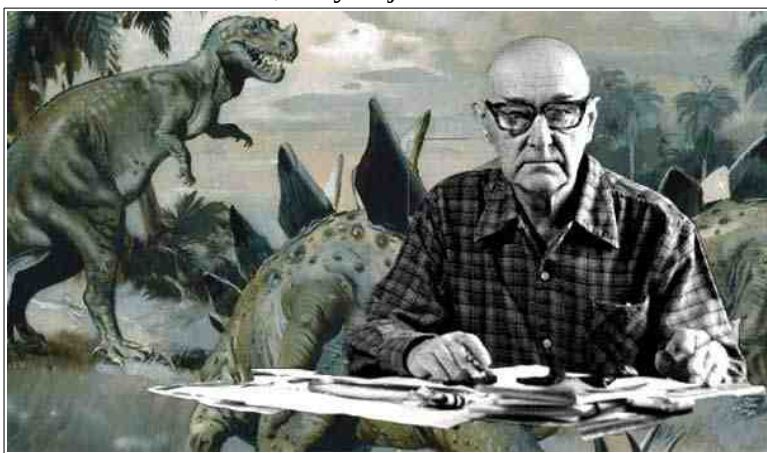
Jeho animace navíc vtipně glosují i děj ve filmové sérii o básnících (Jak svět přichází o básníky, Jak básníci přicházejí o iluze, Jak básníkům chutná život) a jeho animace nechybí dokonce i v závěrečném dílu Jak básníci čekají na zázrak, který byl uveden do kin měsíc před jeho smrtí.

Roku 1974 byl na světové výstavě v Montréalu jmenován karikaturistou roku. V roce 1988 byl jmenován zasloužilým umělcem. V roce 2003 získal Medaile Za zásluhy 1. stupně. V roce 2013 získal na Anifilmu cenu za celoživotní přínos animovanému filmu. Born je také rytířem francouzského Řádu umění a literatury.

Zemřel 22. května 2016 ve věku 85 let. Poslední rozloučení s umělcem proběhlo ve velké obřadní síni strašnického krematoria 27. května 2016.

Zdeněk Burian, celým jménem Zdeněk Michael František Burian (11. února 1905, Kopřivnice – 1. července 1981, Praha) byl český malíř a ilustrátor dobrodružných knih. Proslul zejména svými paleontologickými rekonstrukcemi společně s profesorem Josefem Augustou.

Zdeněk Burian se narodil v Kopřivnici. Jeho otcem byl Eduard Burian. Jeho matkou byla Hermína Burianová. V letech 1905-1909 pobýval Zdeněk Burian s rodiči ve Štamberku, kolem roku 1910 se přestěhovali do Kopřivnice. Na měšťanské škole v Kopřivnici si jeho výtvarného talentu jako první všiml jeho učitel kreslení A. P. Bartoň,

jenž sám maloval. Byl to právě on, kdo přemlouval Burianovy rodiče, aby syna poslali studovat do Prahy. Otec tomu nebyl nakloněn, protože chtěl mít ze syna lesníka.

Vše nakonec rozhodla maminka, která odjela se synem do Prahy i přes otcův nesouhlas. Zde v roce 1919 složil úspěšně přijímací zkoušky na Akademii výtvarných umění. Zkušební komise se skládala z Maxe Švabinského, Vojtěcha Hynaise, Vlaha Bukovace a Jakuba Obrovského. Ti posuzovali Burianovi práce: dva portréty starého poloslepeho muže uhlem a kompozici kopřivnických kovářů. Dne 24. října 1919 byl čtrnáctiletý Burian zapsán jako mimořádný studující Akademie výtvarných umění v Praze. Nastoupil do prvního semestru Všeobecné malířské školy, kterou vedl profesor Jakub Obrovský.

Na škole vydržel ale pouze necelé dva roky. Ve školním roce 1920/1921 šestnáctiletý Zdeněk Burian svá studia přerušil, i když podle studijních výsledků z předchozího školního roku, kdy byl v kreslení a malování hodnocen velmi dobře, nic nenasvědčovalo, že by měl se studiem problémy. Hlavní roli v jeho odchodu sehrály nejspíše existenční problémy, protože se při studiu musel živit zcela sám (pomáhal na stavbách, nosil kufry na nádraží, aranžoval výkladní skříně) a také jeho nízký věk.

V tomto období ilustroval především dobrodružnou literaturu. První knihou, do které takto přispěl, bylo *Dobrodružství Davida Balfoura* od Roberta Louise Stevensona, které vyšlo v září roku 1921.

Dne 14. února 1927 se Zdeněk Burian oženil s Františkou Loudovou (1904-1979). V roce 1927 se manželům Burianovým narodila dcera Eva. Ve stejném roce začal pro nakladatelství Josefa Richarda Vilímka postupně ilustrovat časopisy: *Humoristické listy*, *Malý čtenář*, *Dobrodružný svět* a další, potom též i dobrodružné knihy. Během spolupráce s nakladatelem Vilímkem, která trvala do roku 1948, kdy nakladatelství zaniklo, ilustroval Burian na 48 titulů, některé i dvakrát, celkem se zde objevilo 1270 ilustrací, z toho 520 prací kvašovou technikou. Mezi ilustrované tituly u Vilímka patřily knihy

od J. Verna (20 000 mil pod mořem, Patnáctiletý kapitán, Tajuplný ostrov, Děti kapitána Granta, Dva roky prázdnin, Zemí šelem, Tajemství pralesa), A. Dumase (Maratův sen, Slečna de la Bretagne), J. F. Coopera (Lodivod), L. Motta (Plenitelé Polynésie, Tajemství Indického moře), A. Assollanta (Hrdinný kapitán Korkorán), R. Kiplinga (Mauglí, Stateční kapitáni) D. G. Mukerdzího (Můj slon Káří, Za Káří v indické džungli), F. J. Čečetky (Berezina I-II, Slavkov I-II, Waterloo I-II) a mnoho dalších. Knihy ve Vilímkově nakladatelství měly vysoký standard, výborné zpracování, velkou kvalitu tisku, precizní výtvarné a knihařské řešení vazby, a proto patří k sběratelským skvostům.

V roce 1930 ilustroval Zdeněk Burian první knihy nakladatele Jana Toužimského. Od června roku 1932 pak začal pracovat pro nakladatelství Toužimský & Moravec, které se snažilo obnovit slávu románů Karla Maye. Mezi knihy ilustrované Zdeňkem Burianem v nakladatelství Toužimský & Moravec patřily např. K. May (Vinnetu, Petrolejový princ, Na Rio de la Plata, Odkaz posledního Inky, Černý Mustang, Červenomodrý Methusalem, Duch prerie, Karavana otroků, Pout' do Mekky, Vánoce, Ohnivá puška, Satan a Jidáš, Lovce sobolů, Derviš, Jednooký Joe,...), W. E. Johns (Biggles – Vzdušný komodor, Biggles – Černý kondor, Biggles v Africe, Biggles – Modré nebezpečí, Biglessova letecká společnost, Bigless útočí, Bigless jde do války, Bigless učí létat), J. Retcliffe (Skadarská vlčice, V zemi půlměsíce, Kněžna sibiřských plání, Černé veličenstvo, Pohřbený prapor), T. Gredsted (Zpívající šíp, Syn prerie, Hura-Kura zelený náramek), R. Beholz (Tekumtha, Zvěd z tvrze Oswego), E. S. Vráz (Taje amazonských pralesů, Za poklady Eldoráda, V zemi zlata a Inků, U králů temné pevniny, V zemi bílého slona, V sedmém moři, S lovci lebek na Borneu,...), A. V. Frič (Strýček Indián, Hadí ostrov, Dlouhý Lovce), E. Holub (Černý ráj, Jaro v Africe, Za řekou nesaží) a mnoho dalších. Velký podíl na úspěchu knih vydávaných v tomto nakladatelství měl Burianův výtvarný doprovod. Stejně jako ve Vilímkově nakladatelství měly i knihy nakladatelství Toužimský & Moravec vysokou kvalitu, takže patří k ceněným sběratelským kouskům. Pro samotného malíře Zdeňka Buriana byla třicátá léta nejplodnějším obdobím na poli ilustrování dobrodružných knih. V tomto období přispíval svými ilustracemi do knih i u jiných nakladatelů. Ilustroval knihy Jaroslava Foglara Hoši od Bobří řeky a Chata v Jezerní kotlině. Kromě těchto dvou knih ilustroval další Foglarovky (Boj o první místo, Pod junáckou vlajkou a Historii Svorné sedmy).

Důležitým mezníkem v Burianově tvorbě se stal rok 1932, kdy v časopise *Malý čtenář* vyšla povídka Eduarda Štorcha *Lovci sobů a mamutů*, která byla doprovázená pěti Burianovými ilustracemi. Tyto kresby zaujaly docenta Josefa Augustu, pozdějšího profesora paleontologie Univerzity Karlovy. Ten Zdeňka Buriana v roce 1935 pozval a požádal, aby podle kostry nakreslil veleještěra Diplodoka a neandertálce. Burian byl s náčrtem kreseb za dvacet minut hotov, a protože docent Augusta byl spokojen, nabídl malíři spolupráci na další rekonstrukce. Brzy po tomto prvním setkání namaloval pod vedením docenta Josefa Augusty

v roce 1935 svých prvních šest obrazů s paleontologickou tematikou. Vůbec prvním obrazem byl olej Aridní krajina z doby permské. Po úspěchu povídky E. Štorcha Lovci sobů a mamutů s kresbami Buriana se rozhodl Štorch povídku přepracovat a rozšířit na román, a tak v září roku 1937 vychází první knižní vydání knihy Lovci mamutů od Eduarda Štorcha s mnoha ilustracemi Zdeňka Buriana. Ten i v pozdějších letech ilustroval většinu Štorchových knih s pravěkou a historickou tematikou.

V první polovině čtyřicátých let, tedy v období Protektorátu Čechy a Morava, dochází k velkému útlumu ve vydávání dobrodružných knih, na každý vydaný titul muselo být povolení příslušných orgánů a mnozí autoři byli zakázáni. Zdeněk Burian se v tomto těžkém období, během 2. světové války obrací k tématům ryze národním, a tak ilustruje pro jeho tvorbu ne zcela typické tituly, jako jsou Babička, Pohorská vesnice, Pohádky Boženy Němcové, Nerudovy Povídky malostranské (nevydány) a také se začíná více věnovat pravěké tematice.

V roce 1951 začal vznikat cyklus geografických obrazů „Krajiny a půdní typy“. Celkem v tomto cyklu vzniklo do roku 1958 13 obrazů. 14 obraz byl domalován dodatečně roku 1967. Roku 1955 natočil režisér Karel Zeman slavný film Cesta do pravěku, inspirovaný ilustracemi Zdeňka Buriana. Na tomto filmu vědecky spolupracoval paleontolog Josefa Augusta. Následujícího roku (1956) byla vydána kniha Josefa Augusty „Tiere der Urzeit“. Byla to první cizojazyčná obrazová publikace s rekonstrukcemi Zdeňka Buriana. Tato publikace byla vydána v mnoha jazycích a jméno Zdeňka Buriana si tak ve světě vydobýlo pozici

jednoho z předních malířů a ilustrátorů období pravěku. Česky toto dílo vyšlo ve stejném roce pod názvem Hlubinami pravěku. Vzájemná spolupráce s profesorem Josefem Augustou trvala až do roku 1968 a v jejím rámci vzniklo na 260 obrazových rekonstrukcí malovaných technikou oleje a více než 100 obrazů vytvořených jinými malířskými technikami. Tyto obrazové rekonstrukce z období pravěku vycházeli v padesátých a šedesátých letech v knihách Josefa Augusty – Z hlubin pravěku, Neanderťáci, Z pradějin člověka, Z pradějin tvorstva, Úvod do všeobecné paleontologie, Lovci mamutů a sobů, Pradleniny koně, Zrození Venuše, Ztracený svět, Opolidé a předlidé, Z pradějin života.

Josef Augusta zemřel roku 1968 a od roku 1969 začal Zdeněk Burian spolupracovat s profesorem Zdeňkem Vlastimilem Špinarem. Ve spolupráci s tímto paleontologem pak v následujících deseti letech (až do roku 1979) namaloval Zdeněk Burian přibližně 79 rekonstrukcí.

V roce 1977 začal Zdeněk Burian malovat cyklus rekonstrukcí pro galerii v ZOO ve Dvoře Králové nad Labem (ve spolupráci s poradcem Vratislavem Mazákem). Na tomto cyklu pracoval až do své smrti, z původně zamýšlených 34 obrazů na rozměrných plátnech, jich stihl namalovat 22. Posledním obrazem je Život v ordovickém moři, který dokončil v červnu 1981. Po jeho smrti byl cyklus doplněn o obrazy staršího data. Cyklus představuje vývoj života na Zemi od prvohor (vývoj rostlin a bezobratlých, ryb a obojživelníků) přes druhohory (vývoj plazů), třetihory (vývoj savců) po čtvrtohory (vývoj člověka). O tom, že sbírka Burianových obrazů v ZOO Dvůr Králové, čítající celkem 147 děl, je světovým unikátem, svědčí i fakt, že obrazy byly prohlášeny národní kulturní památkou.

Burianovo celoživotní dílo sklízí vavříny ve světě. Jeho životopis je uveden v proslulé knize Who's Who in the World, kam se zařazují jen ti jednotlivci, kteří dosáhli něčeho významného ve svém oboru a kteří tím významně přispěli k rozvoji současné společnosti. Dostává se mu slov uznání od zahraničních vědců působících v oblasti zoologie, paleontologie a antropologie.

Roku 1980 vychází v Londýně kniha Vratislava Mazáka „Prehistoric Man“, která se stala rekapitulací Burianovy paleoantropologické tvorby. Téhož roku sklízí velký úspěch a nadšení výstava v Japonském zábavním parku Seibuen nedaleko Tokia. Teprve na sklonku života se Zdeňku Burianovi dostává ocenění i v rodné zemi. Dne 9. května 1980 mu byl udělen (při příležitosti květnových oslav) titul zasloužilého umělce. Na jaře roku 1981 byla otevřena výstava v Galerii Václava Špály a nedlouho po ní výstava v pražském Mánesu. Tyto výstavy se staly rekapitulací Burianova plodného života. 1. července 1981 byla zahájena další výstava, ve výstavní síni nakladatelství Albatros, toho dne však Zdeněk Burian následkem pooperačních komplikací umírá v pražské nemocnici Na Františku. Před svou smrtí prý často mluvil o tom, že by chtěl být pohřben na Moravě pod starou borovicí. Jeho popel byl však rozptýlen na Zbraslavském hřbitově.

Josef Čapek (23. března 1887, Hronov – duben 1945, Bergen-Belsen) byl český malíř, grafik, knižní ilustrátor a spisovatel. Byl starším bratrem spisovatele Karla Čapka.

Narodil se v rodině lékaře Antonína Čapka a jeho manželky Boženy. Do tří let žil v lázeňském domě v Malých Svatoňovicích u Trutnova, spolu se starší sestrou Helenou (1886-1961); zde se narodil i mladší bratr Karel (1890-1938). Roku 1890 se rodina přestěhovala do Úpice, kde navštěvoval obecnou a měšťanskou školu. Tam však příliš neprosplával, i když výtvarné nadání se mu nedalo upřít. Posléze chodil na německou dvouletou odbornou školu tkalcovskou ve Vrchlaví. Po jejím absolvování v roce 1903 pracoval rok jako dělník v úpické továrně. Od podzimu 1904 začal žít už natrvalo v Praze, kde studoval na Uměleckoprůmyslové škole. Zde se také v roce 1910 seznámil se svou budoucí manželkou Jarmilou Pospíšilovou (1889-1962).

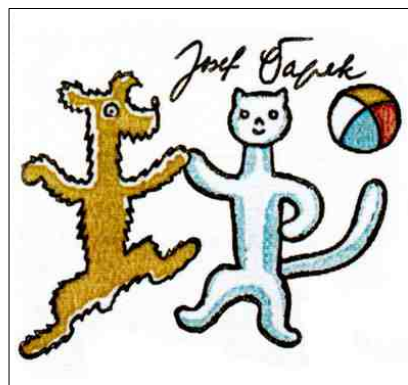
Po absolutoriu na Uměleckoprůmyslové škole a po druhé schůzce s budoucí manželkou odjel na podzim 1910 do Paříže, kam za ním přijel i bratr Karel. Zde Josef navštěvoval Colarossiho akademii. Pobyt, původně

plánovaný na tři roky, zkrátil na tři čtvrti roku, aby byl blízko své vyvozené. Spolu s Karlem Čapkem v Paříži rozepsali první verzi dramatu *Loupežník*.

Bratři Čapkové se z cest po Evropě vrátili do Prahy v roce 1911, tedy v době, kdy vyvrcholilo napětí mezi starší a mladou nastupující uměleckou generací v pražském spolku Mánes. Většina mladých umělců, včetně bratří Čapků, nakonec spolek Mánes opustila a založila novou Skupinu výtvarných umělců. Do první světové války Josef Čapek nemusel narukovat z důvodu slabého zraku.

Po devítileté známosti se oženil se svou dlouholetou láskou Jarmilou, dcerou pražského advokáta Jaroslava Pospíšila. Sňatek se konal 3. května 1919 v kostele sv. Ludmily na Vinohradech. V té době bydleli jak novomanželé, tak bratr Karel v bytě rodičů v pražské Říční ulici. Když se jim narodila jediná dcera Alena Čapková, provdaná Dostálová, přestěhovali se k matce Jarmily Čapkové, Zdence Pospíšilové, na Purkyňovo náměstí (dnes náměstí Míru na Vinohradech).

V letech 1923-1924 postavil architekt Ladislav Machoň pro bratry Čapkovy na východní hraně vinohradské kolonie Spolku žurnalistů rozsáhlou dvojvilu v tzv. národním slohu.

Kolem roku 1928 se Josef Čapek inspiroval především dětským světem, protože v této době jeho dcera Alena dorůstala do školních let. Zejména pro ni napsal a ilustroval knížku *Povídání o pejskovi a kočičce* a vytvořil kresby pro další knihy.

1. září 1939 byl v Želivě u Humpolce zatčen gestapem a uvězněn. 9. září byl spolu s dalšími vězni převezen do koncentračního tábora Dachau u Mnichova a odtud 26. září do Buchenwaldu, kde byl vězněn dva a půl roku. Od roku 1941 byl přidělen do malířské a písmomalířské dílny, kde maloval rodokmeny členů SS.

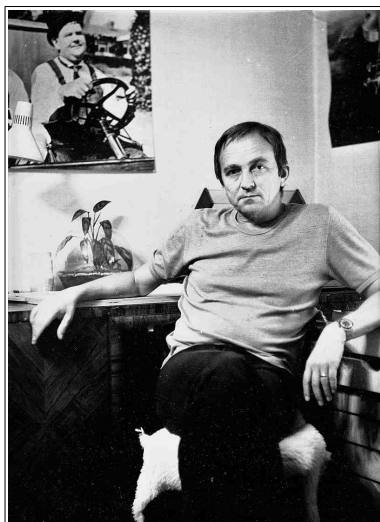
26. června 1942 byl převezen do koncentračního tábora v Sachsenhausenu, kde znovu pracoval v malířské dílně. Tajně překládal anglickou, španělskou a norskou poezii. V prosinci 1942 vytvořil svou první rozsáhlou báseň *Za bratrem Karlem* a také kreslil drobné črty tužkou. V následujícím roce v psaní poezie pokračoval, jeho básně kolovaly mezi spoluvězni v opisech. 25. února 1945 byl převezen do koncentračního tábora v Bergen-Belsenu, kde následně vypukla tyfová epidemie. Jeho tělo nedokázalo skvrnitý tyfus porazit. Podle některých svědectví byl ještě 13. dubna 1945 naživu. Podle všech náznaků však zemřel krátce před osvobozením tábora. Během června 1945 doprovázel Rudolf Margolius Jarmilu Čapkovou do Bergen-Belsenu hledat bezvysledně Josefa Čapka. Datum jeho smrti ani jeho skutečný hrob neznáme, jeho symbolický hrob se nachází na Vyšehradském hřbitově v Praze.

Vzhledem k tomu, že se tělesné pozůstatky Josefa Čapka nikdy nenašly, probíhalo řízení o prohlášení za mrtvého, na jehož konci bylo roku 1948 stanoveno úřední datum úmrtí na 30. dubna 1947.

Karel a Josef Čapkové v roce 1927.

Vladimír Jiránek (6. června 1938, Hradec Králové – 6. listopadu 2012, Praha) byl český karikaturis-

ta, ilustrátor, kreslíř, scenárista a režisér animovaných filmů. Charakteristickou je pro něj jednoduchá linka. Mezi jeho nejznámější díla patří Bob a Bobek – králíci z klobouku.

Patřil mezi první absolventy přeloučského gymnázia. Od roku 1956 žil v Praze. V roce 1962 absolvoval na pražské Filozofické fakultě Univerzity Karlovy žurnalistiku, ale po celý život působil jako kreslíř a ilustrátor na volné noze. V 60. letech 20. století byl členem skupiny Polylegran. V roce 1990 byl jedním ze zakládajících členů České unie karikaturistů (ČUK). Mezi časopisy, se kterými spolupracoval, patří: Dikobraz, Mladý svět, Melodie, Technický magazín, Literární noviny, Živa, Nový Dikobraz, KUK, ŠKRT, Podvobraz ad. Je také autorem obrázků v počítačové hře Expedice na divnou planetu pro počítače Sinclair ZX Spectrum.

Od roku 1990 se věnoval zejména politické karikatuře. Jeho kreslené vtipy na aktuální témata bylo možno vidět v Li-

dových novinách, Mladé frontě DNES, v Hospodářských novinách, v časopise Reflex a na internetových stránkách Neviditelného psa.

Jiránekovy kresby zdobí i rodný dům Sigmunda Freuda v Příboře, stylizovaná podoba Sigmunda Freuda se totiž často objevuje v jeho kresbách jako prototyp psychiatra či psychologa. Jméno „Jiránek“ nese planetka 1997 ET1 objevená v roce 1997.

Zemřel v noci z 6. na 7. listopadu 2012.

Oldřich Kulhánek (26. února 1940, Praha – 28. ledna 2013, Praha) byl český malíř, grafik, ilustrátor,

scénograf a pedagog. Stal se autorem grafické podoby současných českých bankovek a vytvořil mnoho českých poštovních známek.

Za grafiky, jimiž údajně hanobil představitele bývalých socialistických zemí, byl za minulého režimu perzekvován. Od roku 1968 stíhán a v březnu roku 1971 zatčen StB a uvězněn. Tehdy byl obviněn z toho, že svými grafickými listy s tváří Stalina hanobí představitele komunistických zemí. Na celkem jedenácti grafikách, které režim označil za tzv. ideově nebezpečné, byl totiž deformovaný Stalinův obličej, perforované pěticípé hvězdy či budovatelsky radostné obličejy změněné v ohavný škleb. Ve vykonstruované kauze zvané Kulhánek a spol. byl společně s ním souzen také jeho kolega a přítel Krejčí. Poté strávil měsíc ve vězení a musel pravidelně chodit k výslechům. Případ ukončilo líčení u obvodního soudu pro Prahu 10 (5. 7. 1973), kde bylo jeho 11 grafických listů odsouzeno k likvidaci. Jeho rodině a přátelům se ale podařilo až do roku 1989 skrývat matrice k těmto listům, takže počátkem 90. let z nich byla vytištěna limitovaná edice, nazvaná Prohibita. Původní grafiky nakonec údajně zničeny nebyly, soudci je měli před spálením rozkrást.

Roku 1958 byl přijat na VŠUP Praha do ateliéru grafiky prof. Karla Svolinského. Studia dokončil v roce 1964. Profesionální dráhu začal svojí diplomovou prací, ilustracemi knihy veršů Vladimíra Holana Sen. První samostatnou výstavu měl roku 1968 v Galerii mladých v Praze společně s malířem Janem Krejčím.

Novou bankovku navrhl poprvé již v roce 1971, kdy jeho desetikoruna vyhrála anonymní konkurz. Bankovka s motivem Mistra Pavla z Levoče se ale do tiskárny nakonec nedostala. Celá 70. léta měl zákaz výstav, zákaz spolupráce s nakladatelstvími a zákaz publicity. Přesto se ilegálně podařilo dostat některá jeho díla za železnou oponu – například v roce 1971 se pod pseudonymem Ulrich Böhm zúčastnil se svým grafickým listem Hommage á Albrecht Dürer výstavy v Norimberku.

V 80. letech vytvářel litografie, které jsou inspirovány vývojem lidského těla. Navzdory zakazu mu někteří kolegové umožnili ilustrovat knihy, především ruské klasiky. Z 80. let pocházejí také jeho známé cykly Tváře a Ruce, grafické listy inspirované dílem George Orwella či stylizované podobizny histo-

rických osobností (Johannese Keplera, Tycha Braha či Rudolfa II.).

V letech 1992-1993 pracoval na návrzích nových českých bankovek a stal se autorem mnoha českých poštovních známek – mimo jiné navrhl poštovní známku s portrétem prezidenta České republiky Václava Klause. V roce 1995 hostoval na University of Houston-Clear Lake v Texasu.

Je pro něho typické zaujetí pro figuru, které se táhne celým jeho dílem, zaujetí, které používá pro vyjádření stavu duše. V jeho tvorbě lze nalézt torza lidských tváří a ruce, jež jsou vyjádřením doby a místa, kde žijí. Patřil mezi přední představitele českého ex libris, grafické tvorby a získal celou řadu prestižních cen; byl prezidentem nadace SČUG Hollar.

Bankovka navržená Oldřichem Kulhánkem.

V letech 1992-1993 pracoval na návrzích osmi českých bankovek. Soutěž byla vypsaná ještě federální Státní bankou československou, nicméně motivy zůstaly a po letmé úpravě byly použity i na bankovkách vydaných až po rozdělení Československa.

U bankovky 200 Kč s Komenským namaloval ruce dospělého a dítěte jako symbol předávání znalostí a zkušeností. Na tisícikorunové bankovce s Františkem Palackým ztvárnil lípu jako symbol historika českého národa.

Josef Lada (17. prosince 1887, Hrusice – 14. prosince 1957, Praha) byl český malíř, ilustrátor, karikaturista, scénograf a spisovatel. V raném dětství přišel o oko, což se krom

dalšího projevilo na jeho charakteristickém plochém, kresebném stylu s využitím silných obrysů a linií. Mezi jeho nejznámější díla patří ilustrace k Osudům dobrého vojáka Švejka a řada jeho vlastních knih pro děti, např. O Mikešovi (Příhody kocourka, který mluvil) nebo O chytré kmotře lišce. Ve své volné výtvarné tvorbě se opakovaně vracel k motivům vodníků, rusalek a ponocných. Již za svého života patřil v Československu mezi široce uznávané umělce.

Narodil se hrusickému ševci Josefu Ladovi a jeho manželce Alžbětě, rozené Janovské, jako nejmladší ze čtyř dětí. Přestože řada předků z rodu Ladů byla v Hrusicích rychtáři, žila celá rodina v chalupě s jednou obytnou místností na udusané hlíně.

Jako půlroční chlapec upadl na knejp (ševcovský nůž) a poranil si oko. Proto viděl jen na jedno a chybělo mu prostorové vidění, což ovlivnilo jeho výtvarné vyjadřování.

V pěti letech nastoupil do hrusické základní školy. Ve škole kreslil domácí zvířata a jednoduché kresby pro pobavení spolužáků. Základní školu ukončil v dubnu roku 1901 a jako třináctiletý byl poslán rodiči do Prahy, aby se vyučil malířem pokojů. V těžkých podmínkách učení vydržel jen čtyři týdny, než se vrátil zpátky domů. Rok nato odešel opět do učení do Prahy, tentokrát ke knihářskému mistru Janu Karáskovi, který měl dílnu v Ječné ulici.

Lada nadále kreslil a snažil se své kresby udat u redakcí časopisů. Prvního zveřejnění své tvorby se dočkal v roce 1904, kdy jednu kresbu tehdy šestnáctiletého Lada vydal anonymně časopis Máj. Povzbuzen tímto úspěchem se Josef Lada ucházel o přijetí na Umělecko-průmyslové škole, ale neuspěl a byl pouze přijat do večerních kurzů kreslení. Další úspěch přišel o rok později, kdy celou řadu jeho kreseb otiskával humoristický časopis Švanda Dudák. Přes své tvůrčí ambice nebyla jiná jeho díla v té době přijímána, a Lada se tak živil pouze kreslením humoristických kreseb a karikatur pro noviny.

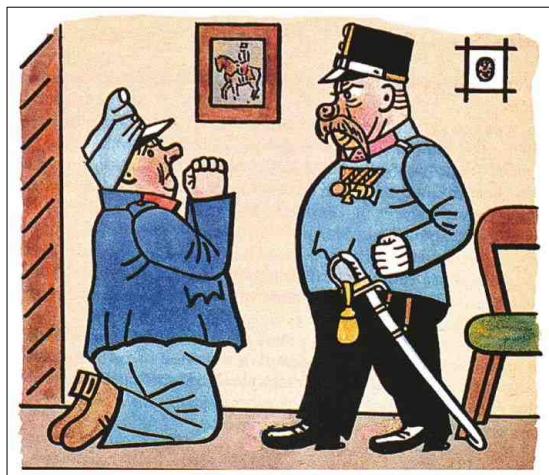

Postupem času se rozrůstal počet humoristických časopisů, do kterých Lada přispíval. V roce 1906 se Josefu Ladovi podařilo na druhý pokus dostat na Umělecko-průmyslovou školu. Také získal svou první zakázku na knižní ilustraci pro knihu Pohádka o Honzíkovi a zlatovlasé Isole od Jaroslava Havlíčka.

V roce 1911 vydal v Karikaturách spisovatel Jaroslav Hašek svou první povídku o dobrém vojáku

Švejкови. Po svém návratu z 1. světové války požádal Hašek právě Ladu o ilustrování obálek jednotlivých sešitů, ve kterých začínají v roce 1921 vycházet Osudy dobrého vojáka Švejka. Stihly vyjít tři díly, než v roce 1923 Jaroslav Hašek zemřel. Lada poté začal vydávat pokračování Osudů dobrého vojáka Švejka ve formě kresebného seriálu.

Dne 18. června 1923 se oženil s Hanou Budějickou a narodily se jim dvě dcery. Alena Ladová byla

rovněž ilustrátorka a malířka. O svém otci napsala v roce 1963 knihu *Můj táta Josef Lada*, které bylo vydáno přes 9000 výtisků, v knize byly také použity ilustrace z jiných Ladových děl. Dcera Eva se narodila 18. prosince 1928, byla nadaná klavíristka a zemřela v 16 letech při leteckém bombardování u Emauzského kláštera 14. února 1945.

Když v roce 1926 uspořádal spolek Mánes Ladovu první samostatnou výstavu, byl Josef Lada již uznávaným umělcem. Ke konci 20. let začal vydávat vlastní knížky pro děti, které psal i ilustroval, například *Říkadla našeho Kadla* a *Dobrodružství Tondy Čutala*. Do řady dalších dětských knih přispíval pouze ilustracemi. V roce 1930 byla uspořádána Ladova druhá samostatná výstava, tentokrát v Krásné jizbě v Praze. V témže roce se pustil do nového oboru – scénografie, když byl pověřen vytvořením scénické výpravy k Tylově hře *Strakonický dudák* pro Národní divadlo. Ve třicátých letech pokračoval s vydáváním knih pro děti a v roce 1933 vydal asi tu neznámější – *O Mikešovi* (Příhody kocourka, který mluvil). Další dvě pokračování *Cirkus Mikeš* a *Kludský a Zlatý domov* vyšla tři roky poté. V roce 1937 pak Lada vydal další známou pohádkovou knihu *O chytré kmotře lišce*.

S příchodem 2. světové války Lada přestal kreslit karikatury, stáhl se více do ústraní a zaměřil se na volnou tvorbu. V roce 1942 vydal svou autobiografii nazvanou *Kroniky mého života*. Toto první vydání bylo ještě poznamenané válečnou cenzurou. Významnou část Ladovy tvorby tvořily ve válečných letech díla s motivy rusalek a vodníků. Působil jako karikaturista, ilustrátor a také jako spisovatel. Byl rovněž autorem výprav, scén a kostýmů k divadelním hrám i operám uváděným Národním divadlem a hlavním výtvarníkem úspěšného českého filmu režiséra Josefa Macha *Hrátky s čertem* z roku 1956, natočeného podle stejnojmenné pohádkové divadelní hry Jana Drdy.

Vytvořil asi 400 volných obrazů a okolo 15 tisíc ilustrací. Jeho ilustrace inspirovaly českého básníka Jaroslava Seiferta k napsání básnické sbírky *Chlapec a hvězdy* (1956). Sbírkou je malebným slovním doprovodem k Ladovým obrázkům. Za svoje dílo obdržel roku 1947 titul národní umělec.

Vytvořil asi 400 volných obrazů a okolo 15 tisíc ilustrací. Jeho ilustrace inspirovaly českého básníka Jaroslava Seiferta k napsání básnické sbírky *Chlapec a hvězdy* (1956). Sbírkou je malebným slovním doprovodem k Ladovým obrázkům.

Za svoje dílo obdržel roku 1947 titul národní umělec.

Rudolf Mates (17. srpna 1881, Pečky – 4. února 1966, Habry) byl český malíř, ilustrátor Karafiátových Broučků a dalších dětských knih, loutkář a pedagog.

Narodil se v rodině truhláře Františka Matesa a jeho manželky Anny, dcery hostinského Jakuba Stejskala z Českého Brodu.

Vystudoval gymnázium a Učitelství ústav v Kutné Hoře. Kariéru začal jako učitel obecné školy v Ronově nad Doubravou, dále učil v Habrech, kde se 7. září 1909 oženil s Marií Váňovou a na měšťanských školách v Čáslavi, Kutné Hoře i jinde. Byl aktivním členem Sokola, navrhl mj. praporek Sokola Čáslav, namaloval oponu sokolského divadla a navrhoval propagační grafiku a viněty pro sokolský časopis. Je pohřben v rodinné hrobce

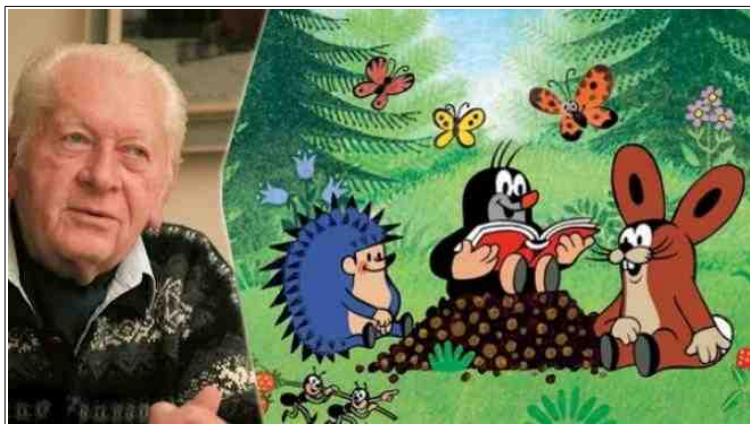

v Habrech.

Do povědomí tří generací dětí se dostal svými ilustracemi Karafiátových Broučků. Dále ilustroval čtyři desítky dětských knih, hlavně říkadla, omalovánky, pohádek, bajek a knížek mravoučných, které vycházely především v nakladatelstvích Aloise Hynka, Eduarda Weinfurtera, Šolc & Šimáček, ale i jiných. Ilustroval cyklus libret her pro loutkové divadlo. Vytvářel také obálky a předsádky

s tapetovým dekorem. Pravidelně přispíval do dětských časopisů, pokusil se sám vydávat časopis Jitro. Dlouhodobě jeho ilustrace otiskoval Malý čtenář, a katolické kalendáře. Většina jeho ilustrací jsou kolo- rované kresby se silnou obrysovou linkou, které stylizací tvarů vycházejí z rostlinného a dekorativního po- jetí secese. Ve volné tvorbě se věnoval krajinomalbě, malbě zátiší a květin, k níž vedl také své žáky. Do kostela v Ronově nad Doubravou vytvořil návrhy dvou okenních vitráží.

Zdeněk Miler (21. února 1921, Kladno – 30. listopadu 2011, Nová Ves pod Pleší) byl český režisér

a výtvarník animovaných filmů pro děti, autor oblíbené postavičky Krtečka.

Svoji uměleckou činnost začal ve zlíns- ských filmových ateliérech a v roce 1945 začal pracovat v barrandovském studiu Bratři v tri- ku, pod vedením Jiřího Trnky. Logo studia, tři kudrnatí malí kluci v námořnických tričkách, je jeho dílem. Jeho prvním samostatným dílem se stal animovaný příběh O milionáři, který ukradl slunce na námět pocházející z díla Jiří- ho Wolкера.

Nejvíce proslul animovaným seriálem O Krtkovi, který získal velikou oblibu. V současné době existuje 49 dílů o malém Krtečkovi. Zajímavostí je, že seriál o Krtečkovi není mluvený (s výjimkou 1. dílu – Jak krtek ke kalhotkám přišel), Krteček a jeho malí kamarádi pouze vydávají zvuky a citoslovce, což jsou vlastně hlasové záznamy Milerových dvou ma- lých dcer Kateřiny a Barbory. Od roku 1959 byl ženatý s Emilií Dlouhou.

Svoji bohatou výtvarnou činnost rozšířil i o ilustrace dětských knížek. Ilustroval např. i Petiškova Po- hádkového dědečka.

Miloš Nesvadba (17. dubna 1925, Praha – 22. července 2020) byl český herec, spisovatel, ilustrátor,

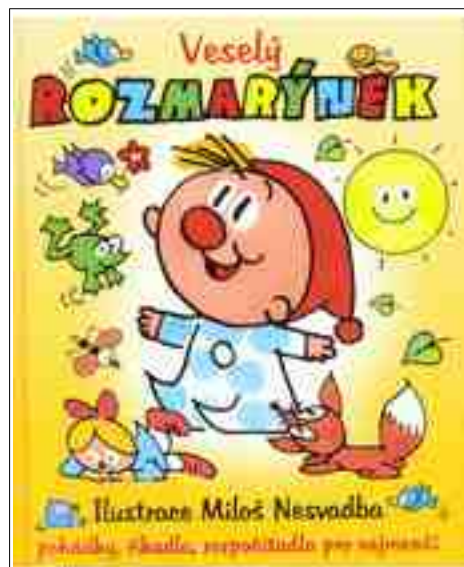

výtvarník, dlouholetý člen činohry Národního divadla v Praze známý svými kresbičkami a malůvkami pro děti, působil také jako komiksový kreslíř, ka- rikaturista, divadelní a televizní scénograf. Jeho syn Michal Nesvadba je známý herec, bavič a mim.

Vyrůstal se starším bratrem Jiřím, který se stal scénografem a diva- delním režisérem. Odmaturoval na reálném gymnáziu (1944) a přihlásil se na Státní konzervatoř v Praze. Jeho studia však přerušila 2. světová válka a po válce se na konzervatoř již nevrátil. Hereckou přípravu získal v Sou- boru mladých Jindřicha Honzla (později Studia Národního divadla). V roce 1948 byl angažován do činohry Národního divadla, kde ztvárnil desítky rolí. Poslední představení, derniéru Revizora zde odehrál spolu s Lubou Skořepovou dne 18. června 2014.

Na filmovém plátně se objevil ve více než 30 filmech, většinou v drob- ných rolích. Debutoval v historické komedii Miroslava Cikána Alena v roce 1947. Nejvíce filmových rolí ztvárnil v průběhu 50. let, pozdě- ji se objevoval na filmovém plátně celkem zřídka. Nezapomenu- telnou roli prince ze Země zacházejícího slunce si zahrál v pohádce Bořivoje Zemana Pyšná princezna. Příležitostně se objevoval i v te- levizních seriálech a inscenacích. Velkou oblibu si také získal svými hereckými a kreslířskými výstupy v pořadech pro děti.

Vedle herectví od mládí projevoval neobyčejné výtvarné nadání, díky kterému proslul také jako kreslíř karikatur a vtípů, ilustrátor knih, z nichž některé sám napsal. Kreslil do novin a časopisů, jako výtvarník stál i u zrodu časopisu Dikobraz. Svou práci převážně za- světil dětem a jeho jméno je také úzce spjato s dvěma dětskými ča- sopisy Mateřídouška a Sluníčko, ve kterých hojně publikoval svoje kresby i literární díla.

V roce 1964 se stal zakládajícím členem Odboru přátel a příznivců Slavie, který měl za cíl zachránit a pozdvihnout fotbalovou Slavii, toho času živořící ve druhé fotbalové lize.

Se svou ženou, kostýmní výtvarnicí Jaroslavou, měl dva syny. Prvorozený syn Michal je herec a mim, stejně jako jeho otec se věnuje převážně dětem. Mladší syn Martin je vydavatelem časopisu a provozuje malou cestovní kancelář.

V roce 1989 byl jmenován zasloužilým umělcem. Zemřel ve věku 95 let.

Ondřej Sekora (25. září 1899, Královo Pole – 4. července 1967, Praha) byl český spisovatel, novinář, kreslíř, grafik, ilustrátor, karikaturista a entomolog a od roku 1964 nositel titulu zasloužilý umělec. Spolupracoval s rozhlasem, televizí, filmem i divadlem. Psal a ilustroval hlavně knihy pro děti. Vytvořil do značné míry autobiografickou figurku Ferdy Mravence (poprvé se objevila roku 1927 v Pestrém týdnu jako postavička v kreslených seriálech pro dospělé), stejně známý je i Brouk Pytlík (1939). Sekorovy příběhy spojují zábavnost s poučností a mravním ponaučením. Jeho ilustrace byly blízké stylu animovaného filmu. Sekora byl také zakladatelem prvních českých ragbyových klubů, sportovní trenér, rozhodčí, popularizátor sportu a přírody.

Narodil se v Králově Poli u Brna (dnes část Brna) jako třetí ze šesti sourozenců. Otec Ondřej Sekora, odborný učitel, zemřel, když budoucímu spisovateli bylo sedm let. Studoval na obecné škole v Králově Poli a na gymnáziích nejprve v Brně, po přestěhování roku 1913 ve Vyškově. Sbíral motýly a brouky, sportoval, hodně četl a rád kreslil. Koncem 1. světové války byl odveden jako jednorozční dobrovolník do armády do Vídně. Maturoval proto až po válce. Studoval práva v Brně, studia po nepovedené státnici zanechal.

V roce 1923 se oženil s Markétou Kalabusovou, manželství po roce skončilo rozvodem. V roce 1930 se oženil podruhé s Ludmilou Roubíčkovou a měli syna Ondřeje. Ten vystudoval žurnalistiku a stal se novinářem, překladatelem a dlouholetým redaktorem časopisu Umění a řemesla.

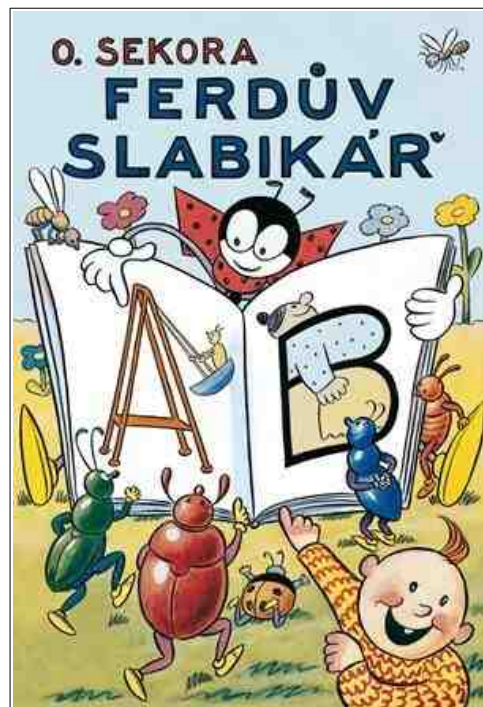
V letech 1929-1931 vystudoval jako hospitant všeobecnou školu pro kreslení a malbu u profesora Arnošta Hofbauera na Uměleckoprůmyslové škole v Praze.

Od roku 1921 pracoval jako sportovní referent a kreslíř v brněnských Lidových novinách. První knižní seriálovou postavou z roku 1926 byl pes Voříšek, ke kterému texty napsal Edvard Valenta. Dalšími postavami byl lovec a cestovatel Animuk, sportovci Hej a Rup, dobrý voják Vendelín či přitroublé kuře Napipi. Ferda Mravenec se poprvé objevil na stránkách Pestrého týdnu v roce 1927 jako postava kresleného seriálu pro dospělé, v roce 1935 k němu přibyl i brouk Pytlík. V roce 1936 vyšla knížka pro děti, Ferda Mravenec. Následoval Ferda v cizích službách a Ferda v mraveništi. V roce 1939 to byl Ferdův slabikář. Po válce Ferda cvičí mraveniště a Kousky mládence Ferdy Mravence.

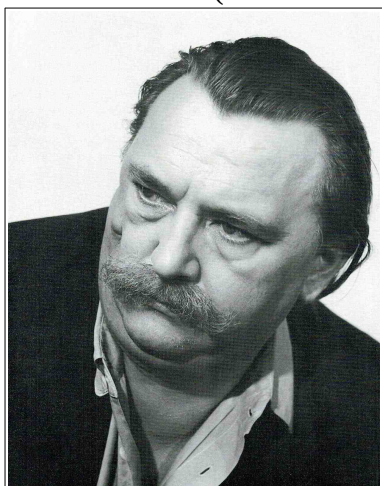
Za okupace v letech 1944-1945 byl vězněn v pracovních táborech v Kleinstein v Generálním gouvernementu (dnes v Polsku) a Osterode v Německu. V autentickém deníku s hořkým humorem vylíčil strasti táborového života. I v táboře kreslí a píše, se spoluvězněm Oldřichem Novým hraje maňáskové divadlo.

Po válce se stal redaktorem deníku Práce a redaktorem časopisu Dikobraz a redaktorem v nakladatelství Josefa Hokra, které již předtím vydávalo jeho knihy. V roce 1949 spoluzakládá Státní nakladatelství dětské knihy (dnešní Albatros) a v letech 1949-1952 působí jako jeho vedoucí redaktor. Stál u prvních pokusů o televizní vysílání pro děti, neoficiálně hrál maňáskové divadlo a po celé republice pořádal besedy s dětmi. Od roku 1952 byl ve svobodném povolání, psal a kreslil pro noviny a časopisy Host do domu, Lidové noviny, Mateřídouška, Ohníček, Pionýr.

Záchvatem mrtvice v roce 1964 skončila jeho veřejná činnost. Zemřel v Praze roku 1967 a je pohřben na Smíchově na hřbitově Na Malvazinkách.

Jiří Trnka (24. února 1912, Plzeň-Petrohrad – 30. prosince 1969, Praha) byl český výtvarník, loutkář,

ilustrátor, malíř, sochař, spisovatel, scenárista, kostýmní výtvarník a režisér animovaných filmů. Jeden ze zakladatelů českého animovaného filmu a světově uznávaný ilustrátor a tvůrce loutkových filmů.

Narodil se do rodiny klempíře Rudolfa Trnky a jeho manželky Růženy, rozené Rehbergerové. Měl bratra Rudolfa (1913-1958). Odmala byl v úzkém kontaktu s loutkami, které se vyráběly v jejich rodině. Už na plzeňské reálce si jeho výtvarného nadání povšiml učitel Josef Skupa, který ho také přivedl do loutkového divadla. Dal mu příležitost poznat divadelní zázemí a příležitostně vypomáhat s výtvarnou stránkou představení. Na jeho přímělu rodiče umožnili Jiřímu studovat na výtvarné škole v Praze. Setkání se Skupou bylo pro Jiřího Trnku rozhodujícím životním okamžikem. Stal se jeho mentorem a podporoval ho během studia i na začátku kariéry.

V letech 1929-1935 studoval na Uměleckoprůmyslové škole v Praze. Už během studia navrhoval a vytvářel kulisy pro Divadlo Spejbla a Hur-

vínka J. Skupy v Plzni. Pracoval také jako výtvarník v novinách. Kresbami a ilustracemi přispíval do časopisů. Po skončení školy provozoval v letech 1936-1937 vlastní loutkovou scénu pod názvem Dřevěné divadlo v dnešním pražském Divadle Rokoko. Z finančních důvodů byl nucen provoz divadla ukončit.

Začal se živit jako ilustrátor a díky svému originálnímu výtvarnému projevu se brzy zařadil mezi českou ilustrátorskou špičku. Během života ilustroval kolem stovky knížek. Významný podíl tvořily ilustrace knih pro děti.

Od roku 1936 spolupracoval s Národním divadlem v Praze, pro které vytvářel scény a kostýmy. Svou nejznámější scénu pro Klicperova Zlého jelena si zopakoval s režisérem Frejkou ještě v Divadle na Vinohradech v roce 1948. V následujícím roce byla publikována jako knižní ilustrace. Od 50. let byl stále více zaměstnán filmem a ilustrační tvorbou, pro divadlo pracoval velmi zřídka.

Jeho první ženou byla Helena, rozená Chvojková, pro jejíž knížku Zuzanka objevuje svět vytvořil ilustrace. Měli spolu syna Jiřího a dceři Zuzanu a Helenu. Z druhého manželství s Věnceslavou, rozenou Asmanovou se narodila dcera Klára a syn Jan.

Roku 1945 se stal spoluzakladatelem studia Bratři v triku. Jiří Trnka však chtěl pracovat především s loutkami, proto v roce 1947 založil Studio loutkového filmu. Pod jeho vedením vznikl první celovečerní barevný loutkový film Špalíček podle knihy Mikoláše Alše. V roce 1948 natočil svůj první celovečerní loutkový film Císařův slavík s hudbou Václava Trojana. Trnka se na něm podílel jako režisér, výtvarník a scenárista. Následovala celá řada úspěšných filmů, které proslavily československý animovaný film po celém světě. Trnka byl velmi pracovitý, do své předčasné smrti natočil kolem dvaceti loutkových filmů. Byly odměněny více než 50 cenami na nejrůznějších festivalech.

Od roku 1956 se více věnoval ilustrování knih a podílel se na přípravě české expozice na světové výstavě Expo 58 v Bruselu. K filmové tvorbě se vrátil v roce 1964. V posledních letech života se kromě práce pro Expo 67 (navrhl část expozice Svět dětí) v Montrealu věnoval malbě a sochařské tvorbě, ale znovu i knižní ilustraci.

V roce 1963 mu byl udělen titul národního umělce, o rok dříve Řád práce. Roku 1967 byl jmenován profesorem na Vysoké škole uměleckoprůmyslové, práci mu však znesnadňovala pokračující těžká nemoc, jíž podlehl 30. prosince 1969. Pochován je na Ústředním hřbitově v Plzni.

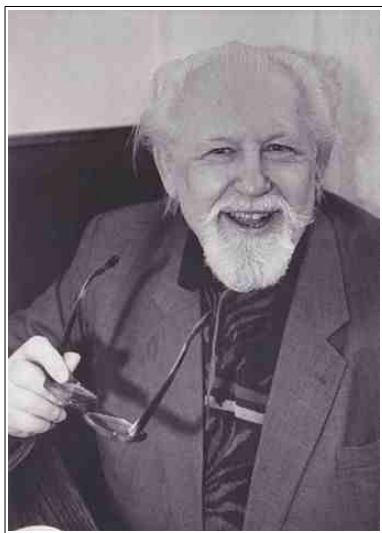
Jiří Winter Neprakta (12. července 1924, Praha – 30. října 2011, Praha), byl český kreslíř, karikaturista, ilustrátor a humorista.

Po studiích na Reálném gymnáziu pokračoval na Státní grafické škole. Po válce studoval několik semestrů na Přírodovědecké fakultě Univerzity Karlovy.

Jiří Winter byl aktivním účastníkem protifašistického odboje, za který mu byl navržen trest smrti. K soudnímu jednání se nedostavil hlavní svědek, a proto soudce, který nechtěl jednání odročovat a bez svědka ho nemohl odsoudit k trestu smrti, snížil trest na šest let v nacistické káznici. Tento trest strávil Jiří

Winter v bavorské nacistické káznici Bernau u jezera Chiemsee. Podařilo se mu přežít a po osvobození dojít z vězení pěšky až do Čech.

Po válce se Jiří Winter shledal jen se svou matkou, jeho otce umučilo gestapo při výslechu na Pankráci, zbytek jeho rodiny zahynul v Osvětimi.

Jiří Winter byl členem Českého svazu bojovníků za svobodu a nositelem medaile za protifašistický odboj. Svou odbojovou činností se nikdy nechlubil. Byl velmi plodný autor, který za svůj život nakreslil více než 35 000 kreslených vtipů (je uveden v Guinnessově knize rekordů 2001) a ilustroval stovky humoristických knih. Věnoval se i animovanému filmu, knižním ilustracím a návrhům hraček.

Kromě 35 tisíc kreslených vtipů a dalších kreseb v podobně knižních ilustrací vytvořil přibližně 10 tisíc obrázků pro televizi, pro film, pro reklamní průmysl, byl autorem četných plakátů a letáků.

Svoji uměleckou dráhu zahájil v roce 1948 a po mnoho let tvořil uměleckou dvojici Neprakta s náměťářem Bedřichem Kopecným. Později spolupracoval s českým spisovatelem a humoristou Miloslavem Švandrlíkem.

Oba patřili mezi hlavní autory československého satirického a humoristického časopisu Dikobraz. Jiří Winter byl hlavním ilustrátorem knih Miloslava Švandrlíka, společně např. vytvořili několik knih o dvou žácích Kopytovi a Mňoukovi a několik knih o majorovi Haluškově řečenému Terazky. Od roku 1994 kreslil Jiří Winter vtipy na náměty Emila Schneidera.

Jiří Winter byl též autorem několika komiksů pro děti (a jedním z průkopníků tohoto typu výtvarné tvorby u nás), neúnavným návštěvníkem přírodovědných kroužků, kde pořádal besedy s dětmi a iniciátorem (a posléze členem porot) mnoha přírodovědných soutěží a dalších aktivit v oblasti poznávání a ochrany přírody.

Málo známá a přitom neobyčejně záslužná je též Winterova činnost antropologická, neboť antropologie (společně s historií, orientalistikou a přírodovědou) byla dalším oborem, v němž měl tento renesanční člověk neobyčejné znalosti, které aktivně užíval při své práci. Dlouholetá spolupráce s profesorem Emanuelem Vlčkem, naším předním antropologem světového formátu, vyústila v sérii antropologických portrétů našich historických osobností (např. Karla IV.), jejichž kosterní pozůstatky profesor Vlček zkoumal. Jedním z nejzajímavějších děl z této oblasti je portrét Zdislavy z Lemberka, který Jiří Winter vytvořil na přání papeže Jana Pavla II. pro Kongregaci pro blahorečení a svatořečení před svatořečením tehdy blahoslovené Zdislavy z Lemberka.

Mimo tuto výtvarnou činnost byl Jiří Winter též vynikajícím orientalistou a sběratelem, jehož sbírky si často půjčovalo Národní muzeum i Náprstkovo muzeum k vystavení.

Aktivně se podílel na ochraně přírody a životního prostředí, mimo jiné byl několik let předsedou pražského Spolku ochránců zvířat.

Jiří Winter byl jedním z nejvýraznějších a veřejnosti nejnámějších výtvarníků dvacátého století. Jeho výtvarná tvorba v oboru karikatury má navíc jednu zvláštnost, v oblasti karikatury a kresleného humoru ojedinělou přírodovědnou a historickou přesnost. Pokud nakreslil Jiří Winter živočicha či rostlinu, jejich zobrazení přesně odpovídalo realitě do nejmenších detailů. Stejně tak je tomu u zobrazování historických reálií. Encyklopedické znalosti, užívané ve výtvarné tvorbě, byly pro Jiřího Wintera charakteristické a mezi přáteli mu vysloužily přezdívku chodící „slovník naučný“.

Jiří Winter pro děti navrhoval stolní hry a hračky.

16. března 2001 byl do České databanky rekordů zaevidován údaj o vytvoření českého rekordu Nejvíce uveřejněných kreslených vtipů. Certifikát byl Jiřímu Winterovi slavnostně předán 9. června 2001 v rámci 11. ročníku festivalu Pelhřimov – město rekordů. V roce 2004 udělila Česká unie karikaturistů Jiřímu Winterovi Řád bílé opice za celoživotní přínos české karikatuře.

Helena Zmatlíková, rozená Wehrbergerová (19. listopadu 1923, Praha – 4. dubna 2005, Praha) byla

česká malířka a ilustrátorka. Ilustrovala přibližně 250 knížek, hlavně pro děti.

Studovala nejprve na soukromé Ukrajinské akademii u Grigorije Musatova, později přešla na Rotterovu školu kresby a propagační grafiky. Své studium dokončila ve škole volné a užité grafiky, knižního a reklamního umění *Officina Pragensis* (v roce 1942). Již během studií si přivydělávala jako módní kreslířka. Po studiích nejprve pracovala v ateliéru Melantrich, pak se osamostatnila, ale nakonec přešla pod nakladatelství Albatros jako jeho kmenová ilustrátorka. Soustavně se vydáváním knížek s jejími ilustracemi věnuje nakladatelství Artur.

Za své dílo získala řadu ocenění za nejkrásnější knížku. Podílela se i na Světové výstavě v Bruselu 1958.

Známé jsou její ilustrace *Honzíkovy cesty* od Bohumila Říhy a dětských knížek od Eduarda Petišky. Podobně známé jsou i *Děti z Bullerbynu* od Astrid Lindgrenové. Kromě knih ilustrovala i mnoho lepoprel pro nejmenší. Pracovala i na animovaných filmech, například na večerníčku *Domeček u tří koťátek*.

Knihy, které ilustrovala, byly překládány do mnoha jazyků a vycházely v zahraničí i s původními ilustracemi, takže je znají děti takřka na celém světě.

Místem jejího posledního odpočinku je Vyšehradský hřbitov v Praze.

Ota Janeček (15. srpna 1919, Pardubičky u Pardubic – 1. července 1996, Praha) byl český malíř,

grafik, ilustrátor a sochař. Pracoval na návrzích textilií, keramiky a spolupracoval i s filmem.

V letech 1937-1939 studoval kreslení na Českém vysokém učení technickém v Praze. Po uzavření vysokých škol nacisty pracoval krátce v továrně na výrobu jízdnicích kol, potom studoval na pražské Umělecko-průmyslové škole, kterou však nedokončil.

Jeho první malířská díla byla poznamenána expresivitou typickou pro válečné období. V některých obrazech se objevuje inspirace Amedeem Modiglianem, ale od roku 1943 proniká do jeho děl i vliv kubismu. Již zde začaly krystalizovat okruhy jeho pozdější tvorby, především kresby dívčích aktů. Začíná rovněž poprvé samostatně vystavovat.

Po roce 1948 objevuje postupně svůj osobitý, poetický styl s organickými, dekorativními prvky místy inspirovanými lidovým uměním a vycházejícími z motivů odpozorovaných v přírodě. V letech 50. se ještě dočasně vrací k realistickému pojetí obrazu, ale od následující dekády už jeho díla přecházela do nefigurativních, florálních tvarů. V této době vzniká i jeho vrcholný malířský cyklus *Trávy*, což jsou jakási komorně pojatá přírodní zátiší. Později tvoří i další přírodní cykly.

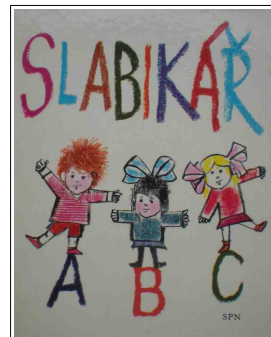
K typickým motivům jeho malby v 70. a 80. letech naopak patří jemná, jako by zasněná stylizace květin, ptáčků, motýlů, stromů, vajec či stébel trávy, připomínající svou křehkostí mistry japonských závěsných obrazů.

Kromě malby tvoří velice významnou část Janečkova díla grafika, především linoryty, litografie a suchá jehla.

Janeček realizoval za svůj život velkou řadu knižních ilustrací (Hrubín, Halas, La Fontaine, Ovidius, Wilde, Seifert či Verlaine, později ilustrace ke staré čínské poezii) a kreslil rovněž portréty. Pro několik generací českých školáků je znám svými ilustracemi *Slabikáře* a *Čítanky*.

Janeček byl vyznamenán roku 1964 Cenou Marie Majerové a v roce 1969 Cenou ministra kultury. V roce 1963 získal první cenu v Sao Paulu za ilustraci dětské knihy, roku 1970 stříbrného orla na Mezinárodním knižním veletrhu v Nice. V roce 1985 byl jmenován zasloužilým umělcem.

Jeho celoživotní dílo bylo završeno v roce 1995 velkou retrospektivní výstavou v pražském Mánesu.

Narození v září

David Lagercrantz (4. září 1962) je švédský autor a novinář. Vyrostl v obci Solna, která je součástí stockholmské aglomerace. Studoval filozofii a religionistiku na univerzitě

a následně vystudoval Gothenburgskou školu žurnalistiky. Svou kariéru začal v regionálních novinách Sundsvalls Tidning jako krimi zpravodaj a pokračoval v národním deníku Expressen, kde se zabýval některými z hlavních trestních případů přelomu 80. a 90. let ve Švédsku, zejména vraždy v Åmsele, které se později staly tématem jeho knihy Änglarna i Åmsele. Je synem publicisty Olofa Lagercrantze a Martiny Ruin (dcery Hanse Ruina) a bratrem herečky a diplomatky Mariky Lagercrantze. Je ženatý s Annou Lagercrantzem, s níž má tři děti.

v naší knihovně: Dívka v pavoučí síti; Dívka, která musí zemřít; Muž, který hledal svůj stín

Patrik Hartl (10. září 1976) je český spisovatel a režisér.

Vystudoval filmovou a televizní režii na pražské FAMU. Je kmenovým autorem a režisérem pražského divadla Studio DVA, pro které napsal a režíroval řadu divácky velmi úspěšných inscenací. Působí i v dalších divadlech – Divadlo Viola, Divadlo v Celetné.

Jeho literární prvotinou byla v roce 2012 kniha Prvok, Šampón, Tečka a Karel, která se díky velkému zájmu čtenářů dočkala mnoha dotisků. Následující romány Malý pražský erotikon, Okamžiky štěstí, Nejlepší víkend a 15 roků lásky získaly ocenění Český bestseller.

Manželka Martina pracuje jako konzultantka v oblasti regionálního rozvoje. V roce 2006 se jim narodil syn Hynek a v roce 2017 dcera Aya.

v naší knihovně: 15 roků lásky; Malý pražský erotikon; Nejlepší víkend; Okamžiky štěstí; Prvok, Šampón, Tečka a Karel

Jiří Hájíček (11. září 1967) je český spisovatel. Autor románů Selský baroko, Rybí krev a Dešťová hůl, označovaných jako „venkovská trilogie morálního neklidu“.

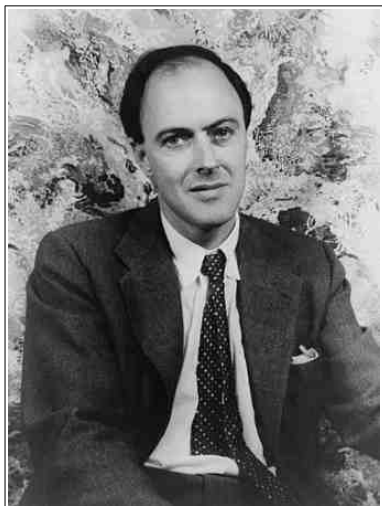

Narodil se v Českých Budějovicích. Dětství prožil v obci Purkarec, vesnici na břehu Vltavy, jejíž část byla zatopena po vzniku Hněvkovické přehrady, která byla vybudována v souvislosti s výstavbou jaderné elektrárny Temelín. Ve svých devíti letech se s rodiči přestěhoval do Týna nad Vltavou, kde strávil dospívající léta. Vystudoval tam gymnázium, maturoval v roce 1985, poté studoval Zemědělskou fakultu Jihočeské univerzity. Po absolvování základní vojenské služby pracoval na začátku 90. let 20. století na venkově v zemědělství, od roku 2000 pak žije v Českých Budějovicích. Jiří Hájíček se v počátcích své tvorby věnoval poezii. Ve druhé polovině 80. let 20. století byl několikrát hostem v literárních pořadech Mirka Kovářika, zaměřených na mladou poezii. Na literární scéně debutoval v roce 1998 sbírkou povídek Snídaně na refýži. Prvním rozsáhlejším dílem byl v roce

2001 román Zloději zelených koní o jihočeských hledačích vltavínů. Průlom v jeho tvorbě znamenal román Selský baroko (2005), jenž pojednává o křivdách za násilné kolektivizace v 50. letech 20. století, které se nesou přes generace až do současnosti. Čtenáři oblíbeným románem Rybí krev (2012) se Jiří Hájíček zařadil po bok předních současných spisovatelů. Hlavní hrdinka Hana se po letech vrací do míst svého mládí, míst, která musela ustoupit stavbě jaderné elektrárny, a hledá stará pouta a přátelství, která byla během mnoha let jejího pobytu v cizině zpřetrhána. Zatím posledním Hájíčkovým románem jsou Plachetnice na vinětách (2020). Příběh rozkročený mezi městem a vesnicí je osobním pohledem hlavní hrdinky, docentky literatury Marie, která se snaží vyrovnat se svou osamělostí po rozvodu, touží urovnat vztahy se sestrou a postarat se o rodiče.

v naší knihovně: Dešťová hůl; Plachetnice na vinětách; Rybí krev; Selský baroko; Vzpomínky na jednu vesnickou tancovačku; Zloději zelených koní

Roald Dahl (13. září 1916 – 23. listopad 1990) byl britský romanopisec, povídkář a scenárista norského původu, který se do popředí dostal ve čtyřicátých letech 20. století a stal se jedním z nejprodávanějších autorů na světě.

Narodil v cardiffské čtvrti Llandaff ve Walesu norským rodičům, Haraldovi Dahlovi a Sofii Magdaleně Dahlové. Dahlova rodina se přestěhovala z Norska a usadila se v Cardiffu v osmdesátých letech 19. století. Roald byl pojmenován po polárním badateli Roaldovi Amundsenovi, tehdejším národním hrdinovi Norska. Doma mluvil s rodiči a sestrami norský.

V roce 1920, když mu byly čtyři roky, zemřela jeho sedmiletá sestra Astri na apendicitidu. Asi o měsíc později zemřel ve věku 57 let na zápal plic i jeho otec. Jeho matka se přesto rozhodla nevrátit se do Norska za svými příbuznými, ale zůstala ve Walesu, protože její manžel si přál, aby děti studovaly na anglických školách. Nejdříve navštěvoval Cathedral School v Llandaffu, poté studoval na několika internátních školách v Anglii.

Byl vysoký, v dospělosti měřil bezmála dva metry (1,99 m), a byl velmi dobrý sportovec – stal se kapitánem školního squashového týmu a hrál i za školní fotbalový tým. Zajímal se také o fotografování. Během let, kdy navštěvoval Ripton School, čokoládová společnost Cadbury příležitostně do této školy posílala krabice s novými čokoládami za účelem testování žáky. Zřejmě snil o stvoření nové čokolády, za kterou by ho pochválil sám pan Cadbury, což ho později inspirovalo k napsání jeho třetí dětské knihy *Karlík a továrna na čokoládu*.

Po dokončení školy nastoupil v roce 1934 u firmy Shell a stal se jedním z obchodních zástupců pro oblast východní Afriky. V listopadu 1939 se připojil k Royal Air Force (RAF). Základní výcvik dostal v Nairobi, pokročilé letecké schopnosti pak cvičil v Iráku na základně RAF Habbaniya, která byla 80 km západně od Bagdádu. Po šesti měsících výcviku získal hodnost Pilot Officer.

Když v roce 1940 letěl z Libye, měl přistát na přistávací ploše 48 km jižně od Mersa Matruh (Egyptský přístav). Ale nemohl přistávací plochu najít, navíc mu docházelo palivo a přicházela noc, takže musel nouzově přistát v poušti. Ovšem podvozek jeho letounu zavadil o kámen a letadlo ztroskotalo. Dahl měl frakturu lebky a dočasně oslepl. Havárii později popsal v autobiografickém díle *Sólový let*.

20. dubna 1941 se Dahl účastnil „Bitvy o Athény“. Z dvanácti britských Hurricaneů jich pět bylo sestřeleno. Britové sestřelili 22 německých letadel. 2. světovou válku ukončil v hodnosti velitele perutě (Wing commander). Sestřelil pět nepřátelských letadel, čímž se stal leteckým esem. To se potvrdilo poválečným výzkumem a pátráním v záznamech Fašistické osy, pravděpodobně jich ale sestřelil ještě více, a to 20. dubna 1941, kde jeho letka sestřelila celkem 22 německých letadel.

V roce 1953 se v New Yorku oženil s herečkou Patricií Nealovou. Jejich manželství přetrvalo 30 let a měli pět dětí. S Patricií se rozvedl roku 1983 a následně si vzal Felicity d'Abreu Crosland, která byla o dvaadvacet let mladší než on.

Zemřel ve svém domě v Great Missendenu, Buckinghamshire, v listopadu 1990 ve věku 74 let na myelodysplastický syndrom. Byl pochován na hřbitově farního kostela svatého Petra a Pavla.

v naší knihovně: *Čarodějnice; Danny, mistr světa; Jedenadvacet polibků; Karlík a továrna na čokoládu; Milostné rošády; Můj strýček Oswald; Přepínám; Sólový let; Velké myši spiknutí*

Agatha Christie, Agatha Mary Clarissa lady Mallovanová, rozená Millerová (15. září 1890 – 12. leden 1976), občas používající pseudonym Mary Westmacott, byla anglická autorka velmi oblíbených kriminálních a detektivních příběhů.

Je nejznámější spisovatelkou všech dob. V počtu prodaných knih ji předstihuje jen William Shakespeare.

Narodila se v typické viktoriánské rodině, a jak bylo v té době zvykem, získala základní vzdělání od svých rodičů. Roku 1906 odjela do Paříže studovat hudbu a zdokonalit se ve francouzštině. Zde zjistila, že má talent na zpěv a klavír, pro ostýchavost před publikem a nedostatečně silný hlas však od kariéry zpěvačky upustila.

Dne 24. prosince 1914 se provdala za důstojníka Archibalda Christieho. V průběhu 1. světové války A. Christie pracovala jako dobrovolná sestra a lékárnice v Ashfieldu. Zkušeností získaných během těchto let při práci

s léky, často i s jedy, využila později při psaní detektivek. Roku 1919 se jí narodila dcera Rosalind. Roku 1926 se po smrti své matky a kvůli manželské krizi nervově zhroutila. V té době došlo k jejímu slavnému zmizení. Po dobu jedenácti dnů byla nezvěstná a ani po jejím nalezení v hotelu v Harrogate se tento incident nikdy plně nevyjasnil. Na motivy autorčina zmizení vznikl i film *Agatha* (1979) v hlavní roli s Vanesou Redgraveovou, Dustinem Hoffmanem a Timothy Daltonem.

Roku 1928 bylo její manželství s Archibaldem Christie rozvedeno. Roku 1928 se vydala do Bagdádu a mimo jiné navštívila i slavné archeologické vykopávky v Ur, kde se seznámila s archeologem sirem Leonardem Woolleym a jeho ženou Catherine. Při opětovné návštěvě Ur v roce 1930 poznala i asistenta Wooleyho a svého druhého manžela Maxe Mallowana.

Během 1. i 2. světové války A. Christie pracovala jako dobrovolnice ve výdejně léků. V roce 1956 byla jmenována C.B.E. (Velitel britského impéria) a roku 1971 jí královna Alžběta II. udělila titul „dáma britského impéria“, z něž vyplývalo právo na titul dáma. Díky tomu, že byl její druhý manžel Max roku 1968 pasován na rytíře, a tak se stal sirem, mohla užívat titul lady.

Jedná se o světově nejznámější spisovatelku detektivních příběhů a také nejlépe prodávaného autora svého žánru. Jejích knih se prodalo již přes 2 mld. výtisků v angličtině a 1 mld. v dalších 103 jazykových mutacích. Například ve Francii se oproti 22 mil. výtisků knih Emila Zoly prodalo již přes 40 mil. výtisků jejích knih. Její divadelní hra *Past na myši* je vůbec nejdéle hranou divadelní hrou. V londýnském Ambassadors Theatre proběhla premiéra 25. listopadu 1952. Odtud se roku 1974 přesunula do nedalekého St. Martins Theatre, kde se stále hraje. V listopadu 2012, kdy hra slavila 60 let od londýnské premiéry, měla za sebou již 25 000. představení.

Christie publikovala přes 80 románů, povídkových knih a divadelních her, především šlo o detektivky. Ráda porušovala nepsaná pravidla o stavbě detektivního románu – jedna z jejích raných knih *Vražda Rogera Ackroyda* je známá svým překvapivým rozuzlením – autorka však na konci knihy čtenáři předkládá všechna fakta, z nichž bylo možné odvodit, kdo je vrah. Většina z jejích děl byla zfilmována, některá i vícekrát. Z jejích literárních detektivů jsou nejslavnější Hercule Poirot (belgický detektiv) a slečna Marplová. Z většiny jejich případů existuje i televizní a rozhlasové verze.

Od roku 1961 si až do své smrti dopisovala s Olgou Simonovou, učitelkou z jižních Čech, po níž dokonce pojmenovala jednu z postav v knize *Viděla jsem vraždu*.

v naší knihovně: Čas přílivu; Deset malých černoušků; Karty na stole; Mrtvá v knihovně; Nástrahy zubařského křesla; Nemesis; Pět malých prasátek; Poslední weekend; Prasklé zrcadlo; Sešli se v Bagdádu; Sitafordská záhada; Smrt na Nilu; Smrt staré posluhovačky; Temný cypřiš; Vlak z Paddingtonu; Vždyť je to hračka; Záhada modrého vlaku; Záhadné zmizení lorda Listerdalea; Záhadný pan Quin

Mika Waltari, Mika Toimi Waltari (19. září 1908 – 26. srpen 1979) byl finský spisovatel, novinář a dramatik. Jeho nejznámějším dílem je historický román *Egypt'an Sinuhet*.

Mika Waltari byl jedním z nejplodnějších finských autorů. Napsal nejméně 29 románů, 15 novel, 6 sbírek pohádek, 6 sbírek poezie a 26 dramát. Podílel se také na tvorbě scénářů pro film a rádio, psal literaturu faktu, překládal a napsal stovky přehledů a článků. Ve světě je nejznámějším finským autorem a jeho díla byla přeložena do více než třiceti jazyků.

Mika Waltari se narodil v Helsinkách. Ztratil otce, luteránského faráře, když mu bylo pět let. Jako chlapec zde zažil finskou občanskou válku. Později šel na přání své matky studovat teologii na Helsinskou univerzitu, ale brzy teologii opustil a přesunul se k filozofii, estetice a literatuře. Promoval v roce 1929.

Během studií přispíval do několika časopisů, psal poezii a hororové příběhy inspirované Edgarem Allanem Poem. Ve 20. letech se stal vůdčí osobností skupiny „Nositelé ohně“, která se postavila proti dřívějšímu finskému tradicionalismu, a propagovala orientaci na moderní evropské proudy. Roku 1931 se Waltari oženil s Marjattou Luukkonenovou. Později se jim narodila dcera Satu, která se také stala spisovatelkou. Během 30. let byl pod velkým stresem kvůli nespavosti a depresím, což si vyžádalo několik hospitalizací.

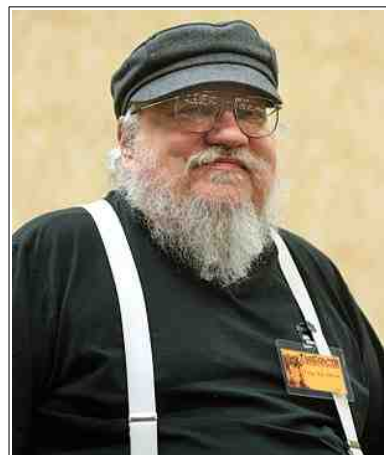
Předválečná díla odrážela složitou mezinárodní situaci Finska, a odehrávala se zejména v Helsinkách. V roce 1937 napsal své první velmi úspěšné dílo *Cizinec přichází*, psychologickou novelu z vesnického prostředí. Kniha byla již několikrát zfilmována, a často se považuje za Waltariho vrcholné dílo předvá-

lečného období. Během 2. světové války působil jako novinář, a pracoval i pro finskou rozvědku. Během války napsal i dva historické romány.

Po válce se věnoval zejména historickým románům. V roce 1945 Waltari vydal své nejznámější dílo *Egyptan Sinuhet*. Příběh lékaře faraóna Achnatona je zasazen do doby vlády 18. dynastie okolo roku 1300 př. n. l. Odráží ale deziluzi a rezignaci na poválečný stav Finska. Román byl roku 1954 zfilmován v Hollywoodu.

v naší knihovně: (3x) *komisař Palmu; Čínská kočka a jiné pohádky; Čtyři západy slunce; Egyptan Sinuhet; Jeho království; Kdo zavraždil paní Skrofovou?; Krvavá lázeň; Nepřátelé lidstva; Pařížská kravata; Plavovláska; Šťastná hvězda; Tajemný Etrusk; Tanec na hrobech; Temný anděl; Zázračný Josef, neboli, Život je dobrodružství*

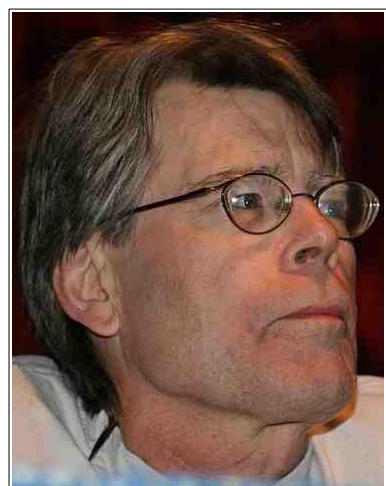
George R. R. Martin, George Raymond Richard Martin (20. září 1948) je americký spisovatel sci-fi a fantasy. Patrně nejznámější je díky sérii fantasy románů *Píseň ledu a ohně*. Je držitelem spisovatelských cen Hugo a Nebula, ceny Brama Stokera či World Fantasy Award.

George Martin se narodil v Bayonne, New Jersey, jako syn dokaře Raymonda Collinse Martina a jeho manželky Margaret Brady Martin. Má dvě mladší sestry Darleen a Janet. Jeho otec měl napůl italský původ a jeho matka byla napůl Irka. Martin má ale i francouzské, anglické, velšské a německé předky. V dětství se Martinův svět omezoval na prostor mezi základní školou a domovem a tento omezený svět mu vnukl touhu cestovat a zažít jiná místa, ale jediný způsob byl prostřednictvím představitosti, a tak se stal vášnivým čtenářem. Mladý Martin začal psát a prodávat příběhy o příšerách za drobné dětem v okolí, včetně dramatického přednesu. Psal také o mytickém království, kde žily jeho domácí želvičky. Tyto smyšlené želvy

ve svém hradě často umíraly, a tak se Martin nakonec rozhodl, že se vzájemně zabíjejí pomocí intrik. Svou první profesionální povídku *Hero* prodal časopisu *Galaxy* v roce 1970. Martin v 70. letech nějakou dobu vyučoval angličtinu a žurnalistiku, ale nakonec se rozhodl zkusit kariéru spisovatele na plný úvazek. Na začátku 70. let měl Martin vztah se spisovatelkou Lisou Tuttle. Během účasti na East Coast science fiction convention potkal svou první manželku Gale Burnick; oženil se s ní v roce 1975, ale bezdětné manželství skončilo rozvodem už o čtyři roky později. 15. února 2011 se George Martin v Santa Fe oženil se svou dlouhodobou partnerkou Parris McBride. Kritici popisují Martinovy příběhy jako temné a cynické. Jeho první román, *Soumrak na Worlornu*, udal tón většiny jeho budoucích prací – odehrává se především na opuštěné planetě, která se pomalu stává neobyvatelnou, protože se vzdaluje od své hvězdy. Tento příběh, stejně jako mnoho jeho jiných příběhů, má silnou příchut' melancholie. Hlavní Martinova témata v jeho povídkách jsou osamělost, spojení, láska odsouzená k zániku, idealismus, romantismus a tvrdá pravda versus milosrdná lež. Mnoho z těchto témat se objevuje i v jeho magnum opus, *Píseň ledu a ohně*, v povídkách jsou však zřetelnější.

v naší knihovně: *Písečníci; Píseň ledu a ohně 1.-5.; Rytíř Sedmi království*

Stephen King, Stephen Edwin King, (21. září 1947) některá díla vydal pod pseudonymem Richard Bachman, je americký spisovatel hororů, jeden z nejproduktivnějších a čtenářsky nejúspěšnějších autorů současnosti. Řada jeho knih a povídek byla zfilmována. Mezi jeho slavná díla patří knihy *Carrie*, *To*, *Mrtvá zóna*, *Osvícení* a série *Temná věž*.

Od roku 1962 studoval na Lisbon High School (Lisbon, Maine), kde se svým přítelem Chrisem Chesleyim vydali v roce 1963 sbírku 18 povídek.

O rok později publikoval dvoudílnou knihu *The Star Invaders*. V roce 1966 ukončil úspěšně studium na střední škole a dostal stipendium na univerzitu.

Roku 1970 absolvoval univerzitu v Oronu, obory angličtina a tvůrčí psaní se zaměřením na učitelství. Rok nemohl najít práci učitele, a tak pracoval v prádelně a psal povídky, které prodával do pánských časopisů. V lednu 1971 se oženil s Tabithou Spruce. Seznámili se v univerzitní knihovně

v Maine – Orono, kde oba pracovali během studia.

Na podzim 1971 začal učit na střední škole v Hampdenu, i když finanční situace rodiny se tím příliš nezlepšila. Na jaře 1973 prodal svůj první román *Carrie*, který mu brzy vynesl velký honorář za prodej paperbackových práv a stal se bestsellerem. Po tomto románu se začal psaním živit. Přestěhoval se na jih Maine poblíž matky, která onemocněla.

S manželkou Tabitou mají tři děti. Společně s manželkou se zapojil do mnoha charitativních akcí a zajišťuje stipendia pro středoškoláky.

v naší knihovně: *Billy Summers*; *Cujo*; *Čaroděj a sklo*; *Černý dům*; *Čtyři po půlnoci*; *Dallas 63*; *Doktor Spánek*; *Dolanův cadillac*; *Dračí oči*; *Geraldova hra*; *Hodina děsu*; *Mrtvá zóna*; *Nadaný žák*; *Noční směna*; *Osvícení*; *Pavučina snů*; *Puls*; *Pustiny*; *Revival*; *Řbitov zvířátek*; *Talisman*; *Temná půle*; *To*; *Tři vyvolení*; *Vlci z Cally*; *Všechno je definitivní*; *Z Buicku 8*; *Žhářka*

Jana Poncarová (28. září 1983) je spisovatelka a novinářka. Ve své románové tvorbě se inspiruje skutečnými událostmi, opírá se o rešerše a rozhovory s pamětníky.

Jana Poncarová vystudovala politologii na Západočeské univerzitě v Plzni. Pracovala jako šéfredaktorka tištěných i internetových médií. Od roku 2012 je na volné noze. Pracuje jako novinářka a copywriterka. Zaměřuje se zejména na témata energetiky a průmyslu. Je autorkou několika e-booků, píše povídky a romány inspirované skutečnými událostmi. Od roku 2020 tvoří podcast *Autoři na cestě*.

v naší knihovně: *Alžběta a Nina*; *Cyklistka*; *Deník Věrky Kohnové*; *Eugenie*; *Herečka*; *Podbrdské ženy*

Regionální osobnosti – září

František Frič – správce muzea, spisovatel, úředník

František Frič přednosta důchodkové kontroly s rodinou, 1930.

04.09.1881 (Kunvald) – 13.09.1947 (Horšovský Týn)

místo působení: Horšovský Týn

V Horšovském Týně působil již před 2. světovou válkou na úřadu důchodkové kontroly. Byl také literárně činný a v roce 1923 uspořádal Sborník kunvaldský, který věnoval svému rodišti. Po Mnichovu musel v roce 1938 Horšovský Týn opustit a usadil se v Plzni. Když skončila 2. světová válka, vrátil se roku 1945 do Horšovského Týna. Přestože byl již v důchodu a trpěl vážnou chorobou, zachraňoval písemné i hmotné historické památky. Díky němu a Františku Neidovi bylo v Horšovském Týně dne 20. srpna 1946 založeno české muzeum, které následně zahájilo sběr historických a uměleckých

předmětů na celém okrese. Zároveň byl Frič jmenován správcem muzea a městského archivu. Bohužel již v roce 1947 umírá na infarkt.

Václav Kejmar – malíř, portrétista

04.09.1869 (Unhošť) – 14.03.1952 (Praha)

místo působení: Horšovský Týn

Žák pražské výtvarné akademie v ateliéru profesora Pirnera. Na jeho doporučení prováděl v letech 1895-1896 společně s malířem Bártou úpravu figurálních sgrafit na nádvoří zámku v Horšovském Týně. Portrétista, autor mystických obrazů.

Karel Jan Trauttmansdorff – kníže, komoří, čestný rytíř Řádu maltézských rytířů, šlechtic

05.09.1845 (Ober-Waltersdorf – Rakousko) – 09.11.1921 (Horšovský Týn)

místo působení: Horšovský Týn

Narodil se jako prvorozený syn Ferdinanda Trauttmansdorffa a jeho manželky kněžny Marie Anny, rozené Lichtensteinové. V roce 1859 se stal nástupcem svého zemřelého otce a zdědil velkostatky v Horšovském Týně, Jičíně a Oberwaltersdorfu v Dolním Rakousku. Lovecká vášeň z něj udělala nejlepšího střelce v Rakousku-Uhersku. V roce 1869 se oženil s dvorní dámou rakousko-uherské císařovny Alžběty, markýzou Josefínou Pallavicini a měl s ní dva syny a tři dcery. Kníže Karel byl dědičným členem panské sněmovny, komořím, čestným rytířem řádu maltézského a získal řád Zlatého rouna. Kromě lovu se věnoval chovu koní, sběratelství či hazardu. V roce 1890 byl dán pod kuratelu za nešťastné spekulace na burze. Na sklonku života trpěl aterosklerózou. Pohřben byl do rodinné hrobky u svaté Anny. Pokračovatel rodu, syn Ferdinand, padl v 1. světové válce (1871-1915). Nástupcem se stal Karlův vnuk Karel Josef, který byl v roce 1945 odsunut s rodinou do Rakouska. Jeho majetek připadl státu.

Josef Karel Kraus – malíř, výtvarník

10.09.1710 (Horšovský Týn) – 24.12.1774 (Sušice)

místa působení: Horšovský Týn, Semněvice, Sušice

Činný v Horšovském Týně v letech 1733-1735. V letech 1734 a 1741 prováděl pro kostel v Semněvicích štafirování bočních oltářů a kazatelny a malbu obrazu na hlavním oltáři. Do roku 1774 (až do své smrti) působil v Sušici. Syn Jana Antonína Krause a starší bratr Václava Antonína Krause.

Miloš Hlávka – básník, divadelní teoretik, dramatik, překladatel

15.09.1907 (Horšovský Týn) – 07.05.1945 (Praha)

místo působení: Praha

Narodil se v rodině právníka. Po maturitě na gymnáziu v Praze studoval na Univerzitě Karlově nejprve práva a poté na Filozofické fakultě dějiny moderních literatur a románskou filologii. Po neúspěchu u rigorózních zkoušek studia opustil a věnoval se literatuře a divadlu. Od roku 1924 přispíval původní i překladovou tvorbou básnickou a prozaickou do časopisů. Debutoval ve Studentském časopise divadelními a literárními kritikami a kultivovanými překlady moderních francouzských básníků (Apollinaire, Baudelaire, Mallarmé, Valéry). Byl členem prvního voicebandu E. F. Buriana, spolupracoval s J. Frejkou při budování prvních avantgardních divadelních scén. V srpnu 1939 byl přijat jako lektor do činohry Národního divadla, od roku 1944 působil jako zastupující šéf činohry. Po znovuotevření divadla 1. dubna 1945 vykonával tuto funkci až do květnového povstání. Zranění, které utrpěl 5. května v boji na barikádách, podlehl. Protikladný vztah veřejnosti k Hlávkově činnosti za války je výrazem

rozporuplnosti mezi jeho divadelnickou praxí a politickým stanoviskem.

Václav P. Krčma – vikář, kněz, duchovní, školní inspektor

23.09.1768 (Chrastavice) – 13.09.1846 (Křakov)

místa působení: Horšovský Týn, Semněvice, Křakov

Studoval v Domažlicích, později v Klatovech a na Univerzitě Karlově v Praze. Působil v Semněvicích, Horšovském Týně, Křakově. V Křakově se stal vikářem a okresním školdozorcem. Zřejmě již za studií v Praze se přátelil s Josefem Dobrovským.

Ladislav Fuks – spisovatel, dramatik, památkář

24.09.1923 (Praha) – 19.08.1994 (Praha)

místa působení: Praha, Horšovský Týn

Jeden z našich nejvýznamnějších spisovatelů 20. století, krátce působil v Horšovském Týně. Po ukončení studia na Filozofické fakultě UK pracoval na památkové péči. Měl na starost památkové objekty v západních Čechách. Pobýval na zámku v Kynžvartě a často také zajížděl na zámek do Horšovského Týna. O tom, že se mu zámek a město vrylo do srdce, svědčí několikanásobné připomenutí Horšovského Týna v jeho literárních vzpomínkách. Fuks se ve svých psychologicky propracovaných dílech věnoval především otázce moci, pokud se jí zmocní zlo, a její manipulaci s lidmi. Nejobludněji se to projevilo v holocaustu židovského obyvatelstva, který se osobně spisovatele týkal a jehož příčiny a důsledky ve svém díle zkoumal (např. Pan Theodor Mundstock, Mí černovlasí bratři, Spalovač mrtvol). V posledním období tvorby napsal rozsáhlý historický román Vévodkyně a kuchařka.

Kalendárium regionálních událostí – září

Otevření zvláštní školy v Horšovském Týně – Horšovský Týn, 01.09.1950

K otevření zvláštní školy v Horšovském Týně došlo se začátkem školního roku 1950, kdy 1. září zahájilo vyučování 17 žáků. Školní ústav prošel komplikovanými začátky – nebyly k dispozici ani ty nejjzákladnější pomůcky a dokonce ani nábytek. Postupem času se však situace zlepšovala, a tak když první ředitel Rudolf Svačina ve své funkci v roce 1959/1960 končil, tak po sobě zanechal plně vybavenou školu se třemi třídami a téměř 50 žáky.

Založení ekonomického školství v Domažlicích – Domažlice, 01.09.1956

Ekonomické školství v Domažlicích bylo založeno 1. září 1956, kdy zahájila vyučování Střední zemědělská škola. Sídlila v budově bývalé Státní školy pro lesní hajné, která ukončila svou činnost v roce 1952. V průběhu 90. let došlo k několika změnám názvu, až se v roce 1998 ustálil název Vyšší odborná škola, Obchodní akademie a Střední zdravotnická škola.

Slavnostní otevření Hanovy cesty – Čerchov, 01.09.1901

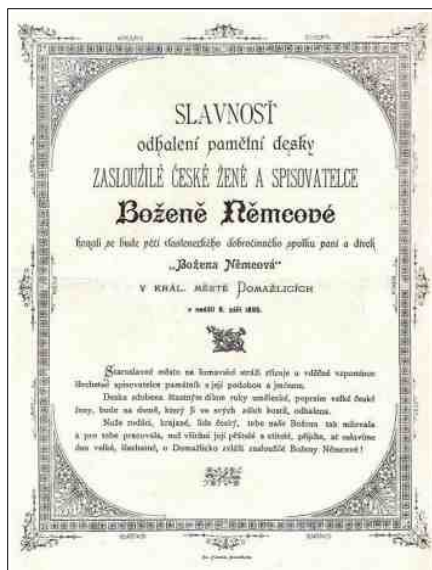
Dne 1. září 1901 byla slavnostně předána do užívání turistická stezka vedoucí od České studánky k Pasovského chýši na Čerchově. Název Hanova cesta jí byl dán podle jména prvního předsedy domažlického odboru Klubu českých turistů – Petra Hany, který se o její výstavbu zasloužil a finančně ji podporoval. Také působil jako dlouholetý starosta Domažlic.

Vysvěcení železného kříže u Zubřiny pod brankou – Domažlice, 07.09.1873

Za říčkou Zubřinou před brankou stával dřevěný kříž. Ten byl za purkmistra Josefa Kresla nahrazen novým železným. Na podstavec byl usazen 17. června 1873, slavnostně posvěcen byl 7. září téhož roku. Slavnostní akt vykonal děkan P. Karel Hájek.

Odhalení pamětní desky spisovatelce Boženě Němcové – Domažlice, 08.09.1895

Již od září roku 1895 je na hlavním domažlickém náměstí umístěna pamětní deska věnovaná Boženě Němcové. Slavná česká spisovatelka a významná představitelka národního obrození během domažlického pobytu v roce 1845 bydlela v rohovém domě čp. 120, který se nachází v západní části náměstí poblíž klášterního kostela. Pamětní desku vytvořil pražský sochař Čeněk Vosmík a kromě reliéfu znázorňujícího hlavu Boženy Němcové na něm nalezneme také text: „Zde žila a působila Božena Němcová, první spisovatelka česká, o Domažlicko nad jiné zasloužilá. Sestry sestře, 1895.“ Instalaci díla inicioval domažlický spolek paní a dívek „Božena Němcová“.

pamětní desky je sochař Vladimír Bretschneider.

Odhalení pamětní desky Jaroslavu Vrchlickému – Domažlice, 10.09.1922

Také básník, spisovatel a univerzitní profesor Jaroslav Vrchlický má v Domažlicích svou pamětní desku. Odhalena byla v září roku 1922 na průčelí domu čp. 125 na náměstí, ve kterém v Domažlicích v závěru života bydlel. Slavnosti se zúčastnili spisovatelé František Sekanina, prof. MUDr. Josef Císler, Jindřich Šimon Baar či Jan Vrba. Akt zahájil ředitel škol Josef Žuvniček, na úvod zazpíval pěvecký spolek Čerchovan. Autorem bronzové

Odhalení pamětní desky Petru Fastrvi – Domažlice, 10.09.1899

Pamětní deska byla odhalena na domě čp. 159 ve Spálené ulici v Domažlicích za velké účasti obyvatel i různých korporací. Znázorňuje bustu českého vlastence a místopředsedy Svatováclavského výboru Petra Fastra. Autorem díla je sochař Bohumil Vlček z Prahy a z hořického pískovce byla zhotovena v Klatovech v dílně Vojtěcha Ptáka. Bronzový reliéf věnoval spolek pražských hostinských Hostimil.

Odstranění pomníku Josefa II. v Horšovském Týně – Horšovský Týn, 10.09.1923

V roce 1884 se v Horšovském Týně konala velká sláva, na horním náměstí se totiž odhaloval pomník císaře Josefa II. V plejádě řečníků vystoupil vedle starosty města Josefa Angelise a velitele místní dragounské posádky rytíře von Streruwitze také student Ottokar Schubert (1867-1945), pozdější regionální spisovatel a poslanec parlamentu. Pomník zhotovený za peníze ze sbírek dobrovolných dárců byl postaven jako hold „lidovému“ císaři, jak býval tento reformní panovník často nazýván. Šlo v podstatě o masivní čtvercový podstavec, na který neznámý umělec umístil sochu monarchy (pravděpodobně z bronzu) v téměř životní velikosti. Později, už v čase První republiky byly na stěny podstavce zasazeny litinové desky se jmény občanů – obětí světové války 1914-18. Dne 4. května 1923 dostává starosta města Anton Medek, občanským povoláním kloboučník a přesvědčený sociální demokrat (starostoval v letech 1919-23), doporučený dopis podepsaný okresním hejtmanem, v němž se bez udání důvodu nařizuje, aby habsburského panovníka odstranil z veřejného prostranství. Když radnice v úřední lhůtě na toto nařízení nereaguje, přichází 17. května další dopis ve stejném znění, a tak starosta svolává k této kauze na 21. května mimořádné zastupitelstvo, které se rozhodlo k odvolacímu řízení k vyšší instanci – na Zemské velitelství v Praze. Odpověď z Prahy, která přichází 20. června prostřednictvím okr. hejtmanství v Horšovském Týně, potvrzuje platnost předchozího rozhodnutí okr. hejtmana. Radnice však boj o pomník nevzdává a 14. července se znovu odvolává přímo na Ministerstvo vnitra. V odvolacím dopise se uvádí, že (doslovná citace): „Pomník Josefa II. nebyl postaven k poctě habsburské monarchie, nýbrž jako připomenutí osvobození obecního lidu z nevolnictví a nemá žádný protistátní charakter“ a ještě dodává „odstranění oblíbeného panovníka by přivodilo velké pobouření veřejnosti“. Odpověď (veškerá korespondence probíhá v jazyce německém) přichází 9. září opět prostřednictvím hejtmanství a definitivně potvrzuje všechna předchozí rozhodnutí a nařizuje toto „sofort“ – ihned provést. Radnice kapituluje a starosta ještě téhož dne odesílá spěšnou objednávku s příkazem strojnímu zámečníkovi Georgu Guldanovi. A tak je následujícího dne 10. září 1923 v časných ranních hodinách, bez účasti veřejnosti socha císaře Josefa II. z podstavce sejmuta a dopravena podle přání starosty do budovy radnice, kde mistr dostává za provedenou práci vyplacenou odměnu 100 Kč. Další osudy sochy neznáme, patrně zmizela ve víru 2. světové války. Dne 29. června 1925 byl na prázdný podstavec po soše postaven štíhlý obelisk a bronzová socha orla, kterého podle návrhu mistra Wenzela Schieberla z Mířkova zhotovila firma Breitfeld a Daněk v Blansku za částku 8.200 Kč. S příchodem nových obyvatel do města po roce 1945 jsou z pomníku všechny desky a socha orla jako symbol německví odstraněny i s obeliskem a na zbylý fundament instalován nový pomník s figurami osídlenců, který v roce 1948 zhotovil sochař Rudolf Kabeš z Tábora. Stával na horním náměstí do konce 70. let, poté byl v důsledku rekonstrukce celkové plochy náměstí přemístěn do trojúhelníku mezi ulicemi Na přeložce a Pivovarskou. Desky z původního pomníku byly dlouho pokládány za zcela zničené, našly se však v dolních prostorách radnice a očekává se jejich vhodné umístění.

Založení TJ Sokol v Domažlicích – Domažlice, 12.09.1868

Domažlice byly mezi prvními dvaceti českými městy, ve kterých se místní vlastenci ujali myšlenek Miroslava Tyrše a Jindřicha Fügnera o posilování těla a národního uvědomění. Zdejší Tělocvičná jednota Sokol byla založena dne 12. září roku 1868 ustavující valnou hromadou, které se zúčastnilo na pět desítek domažlických měšťanů. Prvním starostou se stal továrník Petr Jakubše, jednatelem Martin Maerz a cvičitelem Antonín Regál. Ještě na podzim téhož roku se začalo se cvičením, první veřejné pak proběhlo v polovině října roku 1869.

Odhalení pamětní desky spisovateli Janu Vrbovi – Klenčí pod Čerchovem, 21.09.2002

Na dnes již nestojící budově mlýna byla v září roku 2002 slavnostně odhalena pamětní deska Janu Vrbovi. Znamý chodský spisovatel, redaktor a učitel se v Klenčí narodil (čp. 121) a také je zde pochován. Aktu odhalení se zúčastnily desítky lidí a zazpíval na něm mužský pěvecký sbor Haltravan. Jednoduchá pamětní deska obsahuje spisovatelův podpis a text: „Zde v Šimaníkuc mlýně se narodil 10. 7. 1889 Jan Vrba, spisovatel, básník, lesák“.

První zpráva o motorových vozidlech na Domažlicku – Domažlice, 23.09.1903

První zpráva o vozidlech se spalovacím motorem na Domažlicku pochází ze září roku 1903. Tehdy okresní hejtman hlásil pražskému místodržitelství, že je na domažlickém okrese zapsán jeden automobil a dva motocykly. Vlastníkem prvního hlášeného auta byl pravděpodobně hrabě Stadion.

Založení Sboru dobrovolných hasičů ve Staňkově – Staňkov, 26.09.1880

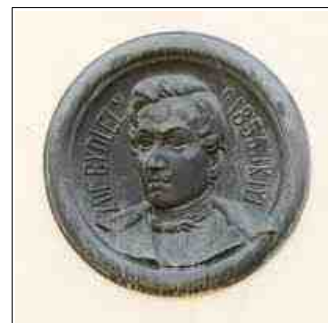
K založení hasičského sboru ve Staňkově-městysi došlo dne 26. září roku 1880, kdy byl vznik oficiálně posvěcen pražským místodržitelstvím. Kromě svého původního poslání plnil sbor i funkci sdružení, vedoucího své členy k národnímu uvědomění a k myšlence národní samostatnosti. Stejně tak tomu bylo i v jiných českých městech. Ve Staňkově-vsi vznikl sbor až v srpnu roku 1899, ke sloučení s městským hasičským sborem došlo v roce 1951.

Odhalení pamětní desky P. Antonínu Příhodovi – Domažlice, 27.09.1881

Na konci září roku 1881, den před odhalením pomníku Antonínu Příhodovi, proběhlo slavnostní odhalení pamětní desky věnované stejné osobnosti. Děkan a mecenáš Antonín Příhoda (1668-1749) se velmi zasloužil o zvelebení domažlického děkanského kostela a finančně podporoval místní studenty. Pamětní desku zhotovenou z černého mramoru nalezneme na domě čp. 88 v Hradské ulici, jejím autorem je sochař Otto Sandtner.

Odhalení pamětní desky Josefu Kajetánu Tylovi – Domažlice, 28.09.1926

Dne 28. září 1926 byla v Domažlicích odhalena pamětní deska Josefu Kajetánu Tylovi. Na tento rok totiž připadalo 70. výročí úmrtí českého dramatika, divadelního herce a režiséra, který v Domažlicích pobýval v roce 1853. Přestože se deska od akademického sochaře Aloise Langenbergera původně nacházela na domě čp. 50 na náměstí Míru, musela v roce 1958 z ideologických důvodů ustoupit pamětní desce komunistického novináře Julia Fučíka. Od té doby se nacházela na sousedním domě čp. 48. Pozn.: Marcel Fišer uvádí jako datum odhalení 13. října 1926.

Odhalení pamětní desky nadstrážmistrovovi Josefu Pavlištovi – Čerchov, 28.09.1946

Na konci září roku 1946 byla na turistické chatě na Čerchově odhalena pamětní deska nadstrážmistrovovi finanční strážce Josefu Pavlištovi. Ten zde padl během kritických zářijových dní roku 1938, když statečně bránil prostor chaty před nacistickými ordnery. Po roce 1948 došlo k odstranění desky, dokonce byla odhozena do křoví a poničena. Opětovné instalace se dočkala až po pádu komunismu, dnes ji nalezneme na zdi turistické rozhledny.

Odhalení pomníku děkana P. Antonína Příhody – Domažlice, 28.09.1881

Již od roku 1881 stojí v malém domažlickém parku u hlavní pošty pomník děkana Antonína Příhody. Významný duchovní a mecenáš se v 1. polovině 18. století velmi zasloužil o zvelebení zdejšího děkanského kostela a finančně podporoval místní studenty. Autorem figurální části pomníku je slavný pražský sochař Josef Václav Myslbek, dílo má podobu sousoší umístěného na kamenném podstavci. Na něm je umístěn text: „ANTONÍN PŘÍHODA, děkan, dobrodinec náš, nar. 1668, zem. 1749“, zadní strana pak obsahuje letopočet MDCCCLXXX, kdy měl být pomník původně dokončen.

Odhalení pomníku Všerubský kámen – Všeruby, 28.09.1996

Slavnostní odhalení památníku obětem přechodu hranic provedl na svátek sv. Václava generál Josef Buršík, někdejší příslušník čsl. zahraniční armády a politický vězeň. Ač držitel ocenění „Hrdina Sovětského svazu“, přesto si musel zachraňovat život útekem z komunistického vězení a následnou emigrací... Kamenné dílo domažlického akademického sochaře Jiřího Šlégl, symbolizující věčný souboj dobra se zlem, je poctou více než 300 osobám, které mezi roky 1948 – 1989 zaplatily životem za svou touhu žít ve svobodné společnosti. Konečný počet obětí bude patrně ještě mnohem vyšší, jedná se pouze o zdokumentované případy. Seznam s prokázanými jmény byl uložen do schránky, která je umístěna uprostřed shluku kamenů tvořících památník.

Ukončení činnosti řádových sester v městském dětském domově v Domažlicích – Domažlice, 28.09.1950

Když v roce 1950 začalo pronásledování řeholníků a kněží komunistickým režimem, tak se represe nevyhnuly ani domažlickému sirotčinci, jehož chod vedly řádové sestry. V noci 28. září 1950 byly na příkaz KNV v Plzni tajně odvezeny do internačního tábora v Broumově. Řádové sestry spravovaly městský sirotčinec od jeho založení roku 1895, od dubna 1944 jim bylo také svěřeno vedení chudobince. Mimoto pečovaly o hudebního skladatele Jindřicha Jindřicha, který bydlel ve druhém patře budovy sirotčince.

Znovuodhalení pamětní desky nadstrážmistru Josefu Pavlišťovi – Čerchov, 28.09.1998

Domažlický okresní úřad, obce Klenci pod Čerchovem, Chodov a Pec a domažlický odbor Klubu českých turistů stály za znovuodhalení pamětní desky nadstrážmistru Josefu Pavlišťovi, které proběhlo u turistické rozhledny na Čerchově na konci září roku 1998. Příslušník finanční stráže a člen Stráže obrany státu Josef Pavlišť zde 25. září 1938 padl při hrdinné obraně, kdy bránil proti přesile německých ordnerů objekt turistické chaty. První pamětní deska mu v těchto místech byla odhalena již v září roku 1946, po vzniku Železné opony byla ale sejmuta, poničena a nakonec odhozena do křoví. Současná deska je přesnou kopií té původní z roku 1946.

Nabídka knih k vypůjčení v naší knihovně

Zpřetrhané životy - Pavla Plachá

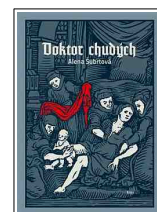
První ucelená historická práce o československých ženách, které prošly za druhé světové války vězněním v centrálním ženském koncentračním táboře nacistického Německa, v Ravensbrücku. Knihu doprovází rozsáhlá obrazová příloha. Řada fotografií a reprodukcí je publikována vůbec poprvé.

- historie, koncentrační tábory, 493 stran

Doktor chudých - Alena Šubrtová

V knize Doktor chudých najdeme příběhy dvou lékařů-průkopníků, kteří působili v českých zemích v 18. a 19. století, ale dnes už je kromě úzce vyhraněných odborníků málokdo zná. Johann Baptist Michael Sagar, jenž se vypracoval až na „krajského fyzika“. Jan Melič se v Praze věnoval porodnictví a prosazoval reformy v oblasti zdravotní péče pro chudé.

- životopisný román, 280 stran

O Pavlovi - Daňa Horáková

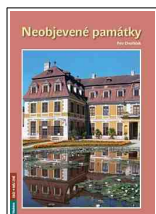
Vzpomínky české novinářky, prozaičky a kulturní organizátorky (mj. též ministryně kultury města Hamburk) Dani Horákové na léta strávená s jejím manželem, filmovým režisérem, scenáristou a prozaikem Pavlem Juráčkem.

- biografie, 488 stran

50 let bigbitu v Plzni - Ladislav Rott, Josef Kůda

Nejnovější kniha vydavatelství RegionAll, v níž autoři zmapovali padesát let mimořádně bohaté bigbitové scény v Plzni, počínaje rokem 1962 a konče rokem vydání knihy 2012. Shromáždili informace o cca devadesáti bigbitových kapelách, které svou tvorbou nejvíce město Plzeň ovlivnily.

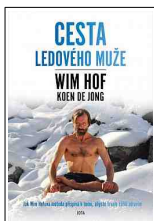
- naučná literatura, hudební skupiny, 112 stran

Neobjevené památky - Petr Dvořáček

Knihou představuje 100 atraktivních památek naší země, které nepatří mezi ty nejznámější, ale přesto by neměly uniknout vaší pozornosti.

- naučná literatura, turistický průvodce, 143 stran

Wim Hof: Cesta Ledového muže - Wim Hof

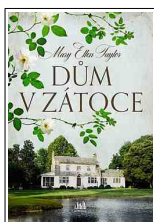
Současná věda již prokázala, že legendární metoda Wima Hofa založená na práci s dechem, myslí a chladem může opravdu výrazně napomoci k celkovému fyzickému i psychickému zdraví. Dodá nám tolik potřebnou energii, zlepší krevní oběh a odolnost proti stresu, podpoří imunitní systém, posílí celkovou tělesnou kondici.

- naučná literatura, biografie, 181 stran

Démon přichází v mlze - Martin Nesměrák

Poblíž hradu Landštejna jsou vysazeny dvě nové kolonizační osady. Jejich výstavba se však nečekaně komplikuje a osadníci jsou sužováni neznámým zlem. Opakované krádeže náradí v jedné z osad, které jsou zpočátku spíš jenom nepříjemné, vyvrcholí tragédií, kdy je za podivných okolností surově zavražděn zástupce lokátora spolu s mladou dívkou.

- historický román, 325 stran

Dům v zátoce - Mary Ellen Taylor

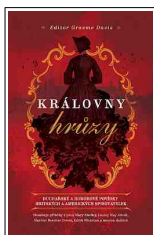
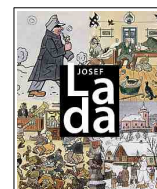
Lucy plní poslední přání své matky a vrací se do rodného města ve Virginii. Cesta přes celé Státy pro ni znamená šanci na nový, lepší život. Získala totiž nečekané dědictví v podobě nemovitosti jménem Zimní vilka. Není to polorozpadlý domek, jak očekávala, ale velký dům, na němž se podepsal zub času. Sídlo s mnoha zákoutími, která skrývají tajemství...

- román pro ženy, 365 stran

Josef Lada - Lev Pavluch

Josef Lada (1887-1957) je zde poprvé představen jako vůdčí zjev středoevropského výtvarného umění 20. století, a tím i jeden z mistrů světového malířství. Celobarevná obrazová monografie je koncepčně postavena na myšlence, že ryze české motivy, česká krajina, české tradice i mýty posilují originalitu Ladovy tvorby.

- biografie, 127 stran

Královny hrůzy - antologie

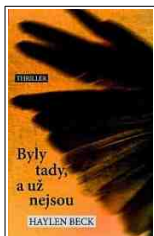
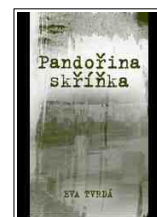
Tato nová antologie strašidelných a hororových příběhů z per význačných britských a amerických spisovatelek představuje současným čtenářům klasické povídky i zapomenuté mistrovské kousky.

- horory, povídky, 557 stran

Pandořina skříňka - Eva Tvrdá

Dramatický příběh ze současnosti přivádí hlavní hrdinku Agátu z Prahy do Slezska, k rodině jejího otce. Agátina snaha dohledat rodinnou historii se dostává do ostrého konfliktu se světem jejího manžela a jejich dětí. Čtenář s napětím sleduje Agátinu nelehkou cestu k pochopení vlastní identity.

- společenský román, 215 stran

Byly tady, a už nejsou - Haylen Beck

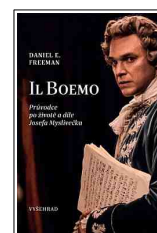
Audra v sobě konečně našla dost odvahy, aby utekla od násilnického manžela. Teď sedí v autě, na zadních sedačkách jsou připoutány její malé děti, a společně jedou vsříct své šanci na nový, lepší život. Volí trasu po okresních silnicích, aby se vyhnuli nežádoucí pozornosti. Najednou postřehne ve zpětném zrcátku jakýsi pohyb.

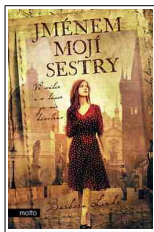
- thriller, 352 stran

Il Boemo - Daniel E. Freeman

Josef Mysliveček (1737-1781) se díky svému nadání stal jedním z nejpoblárnějších skladatelů vážné opery v druhé polovině osmnáctého století. U nás je Mysliveček znám hlavně díky pozdějším legendám inspirovaným jeho dobrodružným životem a předčasnou smrtí. Tato kniha seznamuje čtenáře s ověřenými fakty o skladatelově životě a kariéře.

- biografie, 142 stran

Jménem mojí sestry - Barbora Linke

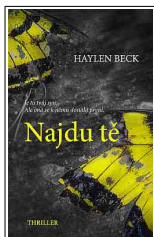
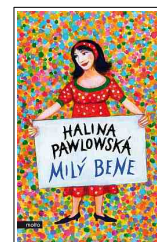
Kamila při úklidu babiččina bytu objeví fotografii odhalující tajemství – babička měla sestru dvojče. Dvojčata Ester a Soňa dospívají v protektorátní Praze. Ester sní o tom, že se stane primabalerínou, Soňa zdravotní sestrou. Před válkou jejich vřelý vztah ochladne. Ester přijímá angažmá v plzeňském divadle a Soňa prožívá první lásky.

- historický válečný román, 322 stran

Milý Bene - Halina Pawlovska

Milý Bene... tak začínají všechny příběhy, pocity a vzpomínky, které si autorka vyměňuje s bratrem své první lásky. Z očí do očí by si toho určitě tolik neřekli, ale dopisy unesou intimní tajemství, trapasy, kritiku a také v nich lze vyjádřit touhy a naděje, že i když člověk stárne, nic se neděje!

- román pro ženy, humor, 181 stran

Najdu tě - Haylen Beck

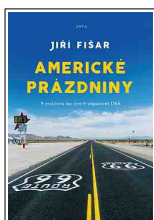
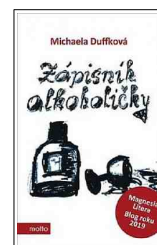
Mollie si už zoufale potřebuje odpočinout. Před třemi lety ji opustil manžel, takže péče o jejich malého syna Ethana zůstala jen na ní, zatímco se snažila rozjet svou spisovatelskou kariéru. Teď se poprvé objevuje světlo na konci tunelu: podařilo se jí prodat první román a chystá se na vytouženou dovolenou. Všechno se zdá být na dobré cestě...

- thriller, 280 stran

Zápisník alkoholičky - Michaela Duffková

Michaela Duffková je mladá matka, která se rozhodla otevřeně promluvit o své závislosti na alkoholu i o složité léčbě. Chcete vědět, proč je tak těžké přiznat si problém s pitím? Proč není překážkou závislosti ani malé dítě? Co bylo autorce motivací k léčbě a jak vypadal první rok po ní? Všechny odpovědi přináší otevřená a přímá zpověď abstinující alkoholičky.

- biografie, 243 stran

Americké prázdniny - Jiří Fišar

Jiří Fišar se s manželkou a dvěma syny vypravil na dobrodružnou cestu po západě USA. S nadhledem a neutuchajícím humorem podává příběh této trochu netradiční cesty, ve kterém provede čtenáře úskalími, která přináší cestování s dospívajícími dětmi po národních parcích, ale i velkých městech.

- cestopis, 255 stran

Americký klub českých dam - Hana Parkánová-Whitton

Román, zasazený do druhé poloviny 19. století, vypráví o osudech předních členek jednoho z prvních českých dámských spolků, jehož založení inicioval v roce 1865 vlastenec, cestovatel a štedrý mecenáš Vojtěch Náprstek. Inspiroval ho k tomu moderní životní styl, který poznal za svého pobytu v Americe.

- román pro ženy, 249 stran

Augiášův chlív - Roman Čílek

Život dobrodruha na volné noze Roberta Balcara za pár hodin ukončily dvě kulky. Byly vypáleny z dalekonosné pušky, přičemž první ze střel ho nezasáhla zcela přesně, čímž mu byly dopřány ještě dvě vteřiny vědomí. V zhuštěném kaleidoskopu myšlenek a vjemů se mu mihla i výšeč pohledu na nebe...

- detektivka, 255 stran

Babičkou proti své vůli - Eva Dolejšová

Humoristicky laděný román zachycuje příběh ženy, která se stala babičkou na svůj vkus příliš brzy. Mladší syn sotva odrostl a Daniela se chystala roztáhnout křídla, jež jí ovšem přistříhla dcera Tereza oznámením, že čeká dítě. Daniela se srovnává s novou a nečekanou sociální rolí a prochází nelehkou životní etapou, na jejímž konci nalézá sama sebe.

- humor, 254 stran

Dobývání nebe - Paolo Giordano

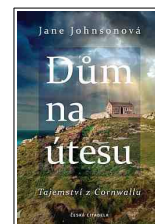
Kniha vypráví o čtveřici mladých lidí, třech chlapcích a jedné dívce, jejichž osudy sledujeme od puberty přibližně do Kristových let, kdy všichni sklízí plody svých mladických postojů a rozhodnutí. Patří ke generaci, která se potácí mezi radikálním a militantním antikonzumerismem a konzumním nihilismem, často však bez schopnosti čelit důsledkům svých voleb.

- psychologický román, 470 stran

Dům na útesu - Jane Johnson

Rebecca se po smrti své matky probírá jejím prázdným bytem. Začne dopisy, které se hromadí na rohožce, a najde obálku označenou poštou z Cornwallu. V ní se nachází dopis, který navždy změní její život: zoufalou prosbu matčiny starší sestřenice Olivie o pomoc při záchráně jejího milovaného domu.

- román, 347 stran

Hodná sestra - Sally Hepworth

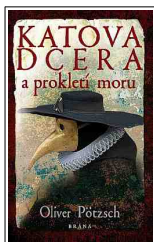
Hodná sestra je příběh o sestřích dvojčatech - Rose a Fern, které neměly lehké dětství kvůli matce. Jsou si velmi blízké a Fern coby autistka je na svou sestru Rose citově vázaná. Když Rose nedokáže otěhotnět, Fern se rozhodne sestře pomoci. Fernina „mise“ oťře základy života, který si pro sebe pečlivě vybudovala a rozproudí temná tajemství z minulosti.

- psychologický román, 270 stran

Houslistka z Osvětlemi - Ellie Midwood

Historický román založený na skutečných událostech a životě slavné rakouské houslistky Almy Rosé. Její statečnost zachránila nespočet životů a dodala naději těm, kteří už zapoměli, co to slovo znamená...

- válečný román, 366 stran

Katova dcera a prokletí moru - Oliver Pötzsch

Léto roku 1679. Ve Vídni zuří mor a šíří se už i do Bavorska. Za schongauským katem Jakobem Kuislem se z posledních sil dovlekl smrtelně nemocný muž. Těsně před svým skonem pronesl záhadné proroctví: Kuisl je prý jediný, kdo může zachránit Kaufbeuren.

- historická detektivka, 501 stran

Každému jeho hřivnu - Martin Nesměrák

Na hradě Landštejně je za záhadných okolností zavražděn hradní písař. Podezření padne na kupce, který spolu se svým doprovodem v podhradí přenocoval a hned za úsvitu spěšně odjel. Adalrik ze Sichelbachu, jeden z velitelů hradní posádky, se za kupcem vypraví, aby jej vyslechl. Sám kupce se však stane obětí přepadení.

- historická detektivka, 383 stran

Kyselé třešně - Lenka Chalupová

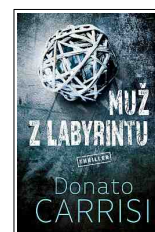
Na jaře roku 1944 přichází do malotřídky v Lověšicích, malé železničářské vesničce u Přerova, nový učitel. Venkovská škola znamená pro Petra Skálu seznámení nejen s dětmi, ale také s jejich rodiči – zejména pak s vdovou Lotou Kiliánovou, maminkou osmileté Helenky.

- román pro ženy, 254 stran

Muž z labyrintu - Donato Carrisi

Na nemocničním lůžku leží osmadvacetiletá Samantha Andrettiová, která byla od svých třinácti let nezvěstná. Prapodivné okolnosti jejího nalezení se snaží rozklíčovat profilovač Green. Všichni doufají, že dokáže v Samanthině popletené mysli nalézt indicie, které by policii dovedly k jejímu vězňovi, muži z labyrintu.

- thriller, 328 stran

LITERÁRNÍ **SHRABOVÁNÍ 2023**

Městská knihovna v Horšovském Týně **vyhlašuje 27. ročník** **Literárního shrabování pro rok 2023**

Akce je určena pro všechny, kteří mají chuť se podělit o svoji literární tvorbu s ostatními. Zasílejte pohádky, povídky, příběhy, básně...

Vše psané čitelně rukou nebo na počítači. Každá práce musí být opatřena jménem autora a kontaktem na něj.

Uzávěrka je 30. září 2023.

Práce posílejte nebo osobně odevzdejte do Městské knihovny Horšovský Týn: náměstí Republiky 102, 346 01 Horšovský Týn.

Pokud můžete, zašlete příspěvky mailem na adresu: knihovna@htyn.cz.

Upozorňujeme, že akce není soutěžní. Vybrané příspěvky budou vydány v almanachu Literárního shrabování, který obdrží všichni autoři.

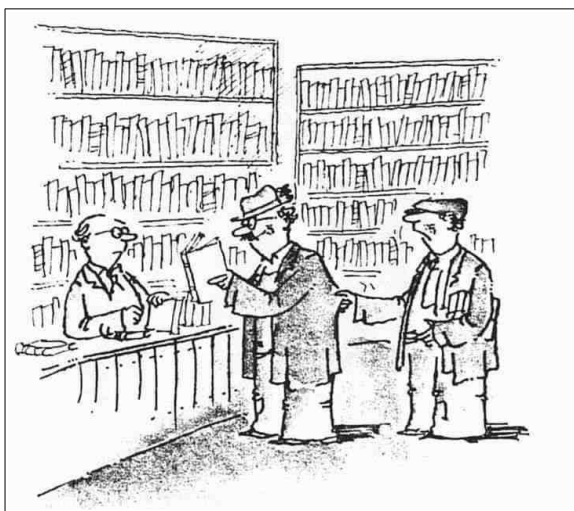
Slavnostní vernisáž se uskuteční na podzim roku 2023.

Autor dává účastí v této akci souhlas k publikování svého díla v almanachu Literárního shrabování 2023.

Knihovnice se těší
na vaše příspěvky.

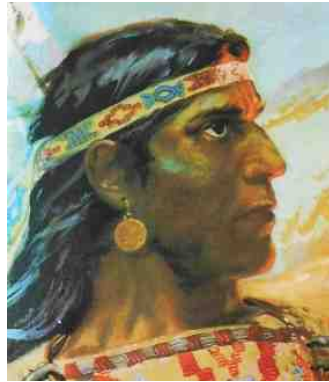
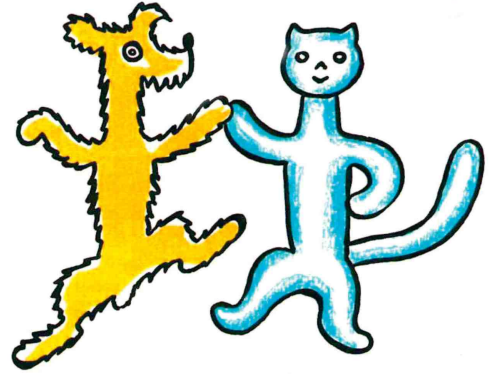
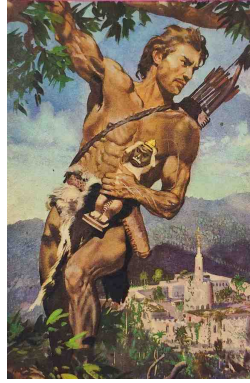

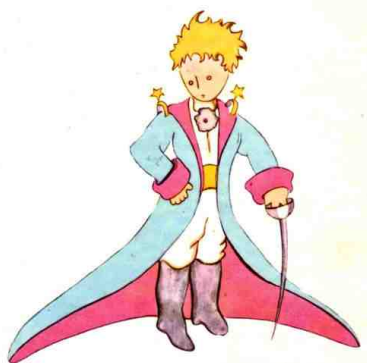
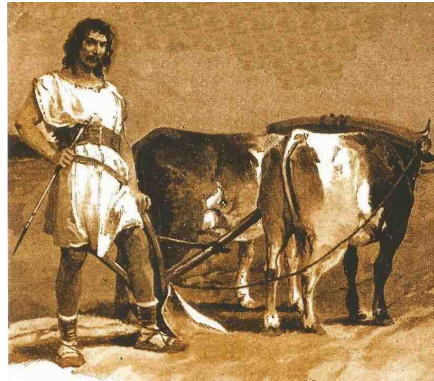
Osmisměrka

„Ne, dnes už žádnou knihu! Už máte dost!“
(dokončení v tajence osmisměrky, tajenku tvoří 46 písmen,
která zbudou po vyškrtání literárních postav)

V	Y	S	N	F	E	R	D	A	M	R	A	V	E	N	E	C	A
D	C	D	H	P	I	N	O	C	C	H	I	O	C	E	T	R	J
P	Č	O	T	Ř	I	M	U	Š	K	E	T	Ý	Ř	I	S	O	A
E	Á	N	E	M	E	L	O	G	Z	N	A	S	E	Š	E	B	H
J	R	Q	Ř	M	E	D	V	Í	D	E	K	P	Ú	V	M	I	U
S	O	U	A	K	Í	Z	N	O	H	Z	E	S	R	E	L	N	Š
E	L	I	S	T	R	U	K	Á	C	N	Č	O	O	J	O	S	A
K	S	J	Y	Š	V	O	R	B	E	Á	Á	L	M	K	H	O	L
A	Y	O	R	E	I	T	T	A	Č	L	N	D	E	C	K	N	O
K	M	T	K	K	T	E	E	B	C	E	E	I	O	N	C	C	K
O	E	E	N	I	L	N	K	I	E	K	V	B	A	I	O	R	I
Č	Ř	O	C	M	N	N	A	Č	T	Z	R	É	J	R	L	U	N
I	P	Á	A	C	H	I	T	K	O	Y	E	H	U	P	R	S	A
Č	T	H	N	É	K	V	N	A	A	I	Č	U	L	Ý	E	O	L
K	R	E	T	T	O	P	Y	R	R	A	H	O	I	L	H	E	E
A	N	I	N	R	U	T	A	S	P	Z	H	L	E	A	S	O	N
R	O	B	I	N	H	O	O	D	V	N	A	D	Ě	M	?	!	K
P	I	P	I	D	L	O	U	H	Á	P	U	N	Č	O	C	H	A

Historie domů v Horšovském Týně Hotel Šumava, náměstí Republiky 11

Mezi šestnácti objekty, v nichž se provozovaly v Horšovském Týně pohostinské služby a o nichž se ve svém adresáři z roku 1923 zmiňuje vydavatel místních novin Jakob Mitzner, stála na předním místě budova hotelu, uzavírající severní stranu náměstí.

Hotel se tehdy jmenoval Zur Traube, neboli U Hroznu, založený v roce 1734, a patřil od nepaměti zámožné rodině Pauli. Jeho současný vzhled pochází z doby před 1. světovou válkou. V roce 1910 zdědil tento zavedený rodinný podnik Vincent Pauli, který se rozhodl objekt přestavět, rozšířit a zmodernizovat. Tehdy ještě neúřadovali přísní památkáři, a proto budova hotelu mohla dostat vzhled vymykající se na první pohled ostatním domům na historickém náměstí. Přestavba probíhala do roku 1912 a ve své konečné fázi značně přesáhla finanční možnosti majitele, a tak došlo k zatížení nemovitosti hypotékou ve výši 40 000 korun.

Hotelový komplex poskytoval vedle výčepu, restaurace, kuchyně a ubytování také velký sál pro pořádání plesů, schůzí, slavnostních společenských akcí, a tím značně přispěl k rozvoji společenského života ve městě. V roce 1921 se v sále začalo s promítáním tehdy ještě němých filmů.

Bohužel zástavní břemeno i přes konjunkturu dvacátých let minulého století stále narůstalo, až v roce 1929 došlo k prodeji. Hotel koupil místní měšťanský pivovar, který byl jeho vlastníkem až do roku 1950. Po skončení 2. světové války se stal prvním českým nájemcem hotelu, který byl přejmenován, pan František Sekmiler původem z Prahy, nevlastní otec JUDr. Jana Sklenáře, který obdržel jako první po revoluci 1989 čestné občanství Horšovského Týna. Pan Sekmiler provozoval hotel až do března 1948, kdy byl pro „nepřátelský postoj k lidově demokratickému zřízení“ správy hotelu zbaven a s celou rodinou vyhoštěn z Horšovského Týna. Na krátkou dobu do znárodnění byl nájemcem pan Král.

V roce 1950 přešlo vlastnické právo k hotelu na Lidoslužbu města Horšovský Týn (komunální služby) a o pět let později ho spravovala domovní správa. V roce 1957 byl hotel prodán spotřebnímu družstvu Jednota. Ta hotel, teď již pod názvem Dělnický dům, počátkem 60. let zrenovovala. Období, kdy hotel patřil Jednotě, je spojeno s dlouholetým působením výrazných osobností na místě provozních vedoucích – pana Šatry a pana Koskuby.

kolem roku 1900

15. června 2021

po přestavbě

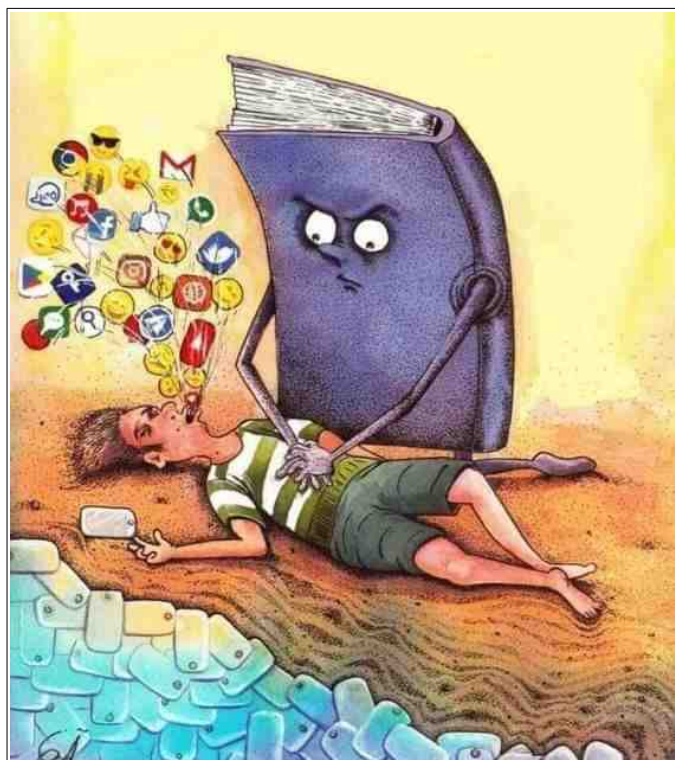
15. června 2021

15. června 2021

1985

Říct **MILUJI TĚ** je těžké.
Říct **PROMIŇ** ještě těžší.

Ale říct **UŽ MI NEKUPUJ
DALŠÍ KNIHU**, je prakticky
nemožné.

Městská knihovna
náměstí Republiky 102
346 01 Horšovský Týn
telefon: 379 422 572
mobil: 731 614 064
e-mail: knihovna@htyn.cz
knihovnaht@seznam.cz
<https://knihovnahorsovskytyn.webk.cz>

půjčovní doba:

Po	9:00 – 12:00	13:00 – 18:00
Út	zavřeno	
St	9:00 – 12:00	13:00 – 17:00
Čt	9:00 – 12:00	13:00 – 17:00
Pá	9:00 – 12:00	13:00 – 15:00